

การศึกษาแนวคิดการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ในแนวปฏิรูปการศึกษา

ปริญญาานิพนธ์
ของ
ภวัตส์ สังข์เผือก

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2548

การศึกษาแนวทางการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ในแนวปฏิรูปการศึกษา

116 ค.ศ. 2548

บทคัดย่อ
ของ
ภวัตส์ สังข์เผือก

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2548

ภวัตร สันต์ผือก. (2548). การศึกษาแนวคิดการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ในแนวปฏิรูปการศึกษา. ปรินซ์ตัน: กทม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ : ภัณฑิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ. ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เป็นสหาย.

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานในแนวปฏิรูปการศึกษา ในประเด็นการปฏิรูปการศึกษา แนวการสอนทัศนศิลป์ตามแนวปฏิรูปการศึกษา นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนา ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละและวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน พบว่า ครูสอนศิลป์ศึกษาส่วนใหญ่เน้นเรื่อง การดูความพร้อมของผู้เรียน ประกอบกับตัวครูผู้สอนต้องมีความรู้และทักษะ ผู้เรียนหลังอายุ 12 ปี ทฤษฎีจึงจะมีหลักการบูรณาการและความพร้อมมากกว่าผู้เรียนในระดับต้น

2. แนวคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็น ให้จัดเนื้อหาให้มีความอิสระ เน้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก ในด้านอุปกรณ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นให้ผู้เรียนใช้วัสดุ ใกล้ตัว และทางโรงเรียนควรมีกองกลางสำหรับอุปกรณ์

3. แนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ เน้นการสอนให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด และยังมีแนวคิดด้านตัวครูที่จะต้องเป็นผู้พัฒนาตัวเองตลอดเวลา การที่ผู้เรียน ได้รับการฝึกให้ทำงานอย่างเป็นขั้นตอน และมีหลักการที่ชัดเจน จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตัวครูตั้ง เอาไว้

4. แนวคิดด้านการบูรณาการความรู้ ที่สอดคล้องกับคุณธรรมและจริยธรรม พบว่า ครูสอนศิลป์ศึกษา ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่จะสอดแทรกเข้าไปได้ในเนื้อหากิจกรรม และทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีแนวคิดเกือบ ตรงกันว่าวิชาทัศนศิลป์มีโอกาสมากกว่าวิชาอื่น

5. แนวคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมแก่ผู้เรียน รวมถึงการเชื่อมประสานงานกับชุมชน แหล่งการเรียนรู้ นอกสถานที่เพื่อพัฒนาผู้เรียน พบว่า แนวคิดส่วนใหญ่เน้นการจัดห้องเรียนให้ดูน่าสนใจ ในด้านการ เรียนรู้ นอกสถานที่ ส่วนใหญ่มีแนวคิดที่จะพาผู้เรียนไปที่แหล่งเรียนรู้จริง แต่สำหรับเด็กเล็กต้องมีการจำกัดพื้นที่ บริเวณที่จะไปในกรณีของการปฏิบัติงาน

6. แนวคิดด้านการประเมินผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า แนวคิดส่วนใหญ่ ต้องการให้ ประเมินตามสภาพจริง ตามความรู้ความสามารถ และวุฒิภาวะของผู้เรียน เน้นด้านการพัฒนาการของผู้เรียน เป็นสำคัญ

A STUDY OF FUNDAMENTAL VISUAL ART INSTRUCTION
IN ACCORDANCE WITH THE EDUCATIONAL REFORM

AN ABSTRACT
BY
PAWAT SUNGPURG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education degree in Art Education
at Srinakharinwirot University
May 2005

Pawat Sungpurg. (2004). **A Study of Fundamental Visual Art Instruction In Accordance With The Educational Reform.** Master thesis, M.A. (Art Education), Bangkok : Graduate School. Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Wannarat Tungchareon, Asst. Prof. Amnaj Yensabai.

The research aims to study the Perspectives of fundamental visual art instruction in accordance with educational reform, for education reform issue. The perspectives of fundamental visual art instruction in accordance with education reform present declarative databases and analyze databases by method of percentage calculation and detail analyzation.

The conclusions of research are:

1. Perspective of fundamental visual art instruction's theory: The research found that most art teachers concern of the readiness of students. Additionally, teacher must have knowledge and skills, plus students are 12 years old or more to affect the theory, which would have more principles and readiness than junior high school students.
2. Perspective of preparing essential of activities and materials to perform the tasks: Most teachers have opinions to support setting up liberal styles of essential of activities, to assure that students have courage to express. For materials. Most teachers have opinions to support using local materials and schools should set up collective materials.
3. Perspective of fundamental visual art instruction in accordance with education reform in accordance with education reform: The research found that most teacher give most significance to students and has perspective that teacher must perform self-develop all the time. The practice of students to follow procedures of tasks and have clear principles would assist them to achieve teacher's purposes.
4. Perspective of knowledge integration by adding moral and ethic: The research found that most art teachers have opinions to add them in essential of activities and every essential of learning and have almost exact opinions that visual art has more chance to do so than other art subjects.
5. Perspective of environment preparedness for students. Including cooperation with community, which in the site of outdoor study to develop students: The research found that most opinions give more significance to decorate classroom to be interesting. For outdoor study, most teachers have opinions to bring students to real learning site. However, There must be limit of outdoor areas to learn for small kids.
6. Perspective of learning evaluations for the learning that give most significance to students: The research found that most opinions support evaluations of real conditions of knowledge, ability of students, by give most importance to students' development.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาแนวคิดการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ในแนวปฏิรูปการศึกษา

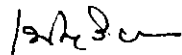
ของ

นายภาวัตส์ สังข์เผือก

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

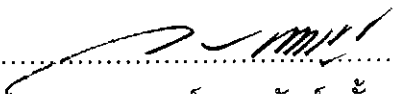

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

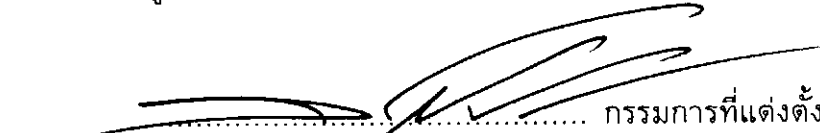
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

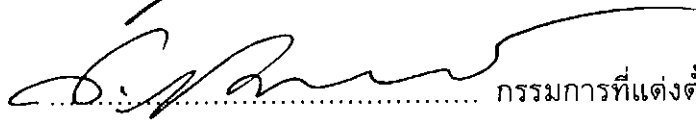
วันที่ 19... เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2548

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์พฤษดิ์ สุภาเศรษฐศิริ)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ ชวลาวัณย์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะความกรุณาของรองศาสตราจารย์ วรณรัตน์ ตั้งเจริญ ประธานปริญญานิพนธ์ที่ได้กรุณาชี้แนะ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างเอาใจใส่ และผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เป็นสหาย กรรมการปริญญานิพนธ์ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะแนวทางที่ถูกต้องในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาศิลปศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ ขอขอบพระคุณ อาจารย์มณูญ คล้อยวงศ์ อาจารย์อภิชาติ ประทุมรัตน์ อาจารย์สุรัชย์ เสือสูงเนิน อาจารย์วินัย

คุ้มผิวดำ อาจารย์บัววิรา วงศ์พันธ์ อาจารย์พนิดา จตุวัชชัย อาจารย์พงษ์นรินทร์ วรินทร์เวช อาจารย์ศุภกมล

ดีทองอ่อน รองศาสตราจารย์ ลลิตพรรณ ทองงาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์พีระพงษ์ กุลพิศาล รองศาสตราจารย์ปฐมนิธิ พิษณุไพบูลย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ผดุง พรหมมูล สำหรับการเสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้ข้อมูลสำหรับงานวิจัยฉบับนี้

ขอขอบคุณ อาจารย์พรศักดิ์ ขาวพรหม ที่เอื้อเฟื้อในการบันทึกเทปและเสียงในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อบัว สังข์เผือก คุณแม่ณอมพัชร ศรีศรีรัตนนาคร ที่สนับสนุน ให้กำลังใจและคอยช่วยเหลือตลอดมา และท้ายที่สุดนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้การช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีในที่สุด ขอขอบพระคุณ

ภวัตรัส สังข์เผือก

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
ข้อตกลงเบื้องต้น	6
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
สาระสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542	7
สรุปเนื้อหาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544	15
แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา	22
บทบาทหน้าที่ของครูศิลปศึกษาในเชิงปฏิรูป	33
ความสำคัญของการเรียนการสอนทัศนศิลป์	36
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
3 วิธีดำเนินการวิจัย	42
รูปแบบของการวิจัย	42
การเลือกกลุ่มตัวอย่าง	42
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	43
การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
การวิเคราะห์ข้อมูล	43
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	44
ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์	44
แนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน	46
แนวคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน	50
แนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา	55
แนวคิดด้านการบูรณาการความรู้ ที่สอดคล้องกับคุณธรรม และจริยธรรม	60
แนวคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมแก่ผู้เรียนรวมถึงการเชื่อมประสานงานกับ ชุมชน แหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อพัฒนาผู้เรียน	64
แนวคิดด้านการประเมินผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวปฏิรูปการศึกษา	68
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน	71

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	74
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	74
เครื่องมือและวิธีเก็บข้อมูล	74
รูปแบบของการวิจัย	74
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	74
การวิเคราะห์ข้อมูล	74
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	75
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า	76
ข้อเสนอแนะ	80
บรรณานุกรม	82
ภาคผนวก	85
ประวัติย่อผู้วิจัย	115

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 โครงสร้างหลักสูตรของการศึกษาระดับพื้นฐาน	20
2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์	42

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	108
2 การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	109
3 การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	110
4 การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	111
5 การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	112
6 การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย	113

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การจะพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญรุ่งเรืองได้นั้น ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก และกระบวนการปฏิบัติที่มาจากมนุษย์เป็นสำคัญ ปัจจุบันกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลกระทบและอิทธิพล ต่อการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นของปัจเจกบุคคล ทั้งด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านการเมือง สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี การสื่อสาร ฯลฯ โดยเฉพาะด้านการศึกษา (อุณศรี อยู่อ่อน, 2542 ; อ้างอิงมาจากบัญชา ธรรมไทย, 2541)

ในปัจจุบันทุกฝ่ายต่างเห็นตรงกันว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2538 : 43) สิ่งบุคคลและสถาบันจะต้องมีร่วมกัน คือความตระหนักถึงความจำเป็น ความเชื่อมั่นในตนเองว่าจะเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นได้ (จรัส สุวรรณเวลา, 2545 : 20)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2536 : 30) ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า เราต้องการสร้างมนุษย์ก่อนที่จะเอามนุษย์ไปเป็นวิศวกร เป็นแพทย์ เป็นนักวิทยาศาสตร์ ฯลฯ การสร้างมนุษย์ต้องมองอย่างกว้างลุ่มลึกทั้งรูปธรรมและนามธรรม จริยวิทยา ศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งมีคุณค่ามหาศาลในสังคมใหม่ ย่อมมีส่วนในการสร้างมนุษย์ แต่เราต้องไม่มองข้ามวิชาการด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศิลปกรรมศาสตร์ ศาสนศาสตร์ พลศึกษา อันเป็นวิชาการที่จะช่วย “เติมความเป็นมนุษย์ให้เต็ม”

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิตที่เริ่มต้นขึ้นมาในโลกนี้ มีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถให้ยอดเยี่ยม มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างปกติสุขรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งเป็นพลังที่จะสร้างสรรค์การพัฒนาตนเองและประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนได้ เป็นที่ยอมรับว่าเกิดมาจากการศึกษาทั้งนั้น (แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 – 2544)

ประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนา ทุกประเทศได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน หากสามารถใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนมีขีดความสามารถ มีศักยภาพเต็มสมบูรณ์ตามอัตราของแต่ละบุคคลแล้วการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศก็สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีทรัพยากรบุคคลที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมโลกในอนาคตที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และเป็นสังคมแห่งปัญญา ดังนั้น ประเทศที่มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนเรียนรู้ได้ดีมีทรัพยากรบุคคลที่ทรงปัญญาและมีความดีเท่านั้นที่จะไปยืนอยู่ในตำแหน่งประเทศชั้นนำได้อย่างมั่นคงและสง่างาม

ในขณะเดียวกันประเทศที่มีทรัพยากรบุคคลที่ด้อยประสิทธิภาพ ด้อยสติปัญญาย่อมตกเป็นประเทศผู้ตาม และย่อมได้รับผลกระทบในทางลบโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ประเทศไทยยังไม่สามารถใช้การศึกษา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้เต็มตามศักยภาพ เพราะการจัดการศึกษาของไทยยังมีข้ออ่อนด้อยที่กลายเป็นปัญหาจุดรั้งหลายประการ ดังนั้นทุกส่วนในสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนจึงได้ร่วมผลักดันให้มีการปฏิรูปการศึกษา และก่อให้เกิดมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้น ซึ่ง

เป็นตัวผลักดันสำคัญให้การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยชัดเจนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากส่งผลกระทบต่อคนไทยทุกคน และเป็นผู้มีส่วนได้เสียเท่าเทียมกันในการปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นความจำเป็นที่ทุกส่วนต้องให้ความร่วมมือกันในการดำเนินการโดยใช้ดุลยพินิจพิจารณาร่วมกันอย่างมีเหตุผล มุ่งเอาประโยชน์สุขของประเทศชาติและประชาชนเป็นที่ตั้ง การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ทุกฝ่ายในสังคมต้องสนับสนุน ส่งเสริมให้สามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ.2544 :2)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คาดหวังว่าการศึกษานำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยรูปแบบวิธีการต่างๆ ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ ฯลฯ โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาทุกรูปแบบ ที่ครอบคลุม และต่อเนื่องตลอดชีวิต (ปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, สำนักงานปฏิรูปการศึกษา องค์การมหาชนเฉพาะกิจ. 2544 :4) หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้น อยู่ที่การยกระดับคุณภาพประชากรของประเทศให้สูงขึ้น ถ้าคุณภาพประชากรของประเทศไม่ได้รับการยกระดับไม่ได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้นแล้ว ประเทศไทยจะเสียเปรียบมากในประชาคมโลกการปฏิรูปทำให้คนได้รับการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี และมีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี แล้วจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ รู้จักคิด รู้จักวิเคราะห์ รู้จักค้นพบคำตอบต่างๆ ด้วยตนเอง (กรมวิชาการ. 2544 : 5)

การแสดงเจตจำนงของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะชัดเจนถึงรูปแบบและแนวทางการสอนใหม่ที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (หมวด 1 ความมุ่งหมาย และหลักการ มาตรา 6) ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่จะนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายเชิงนามธรรมเหล่านี้พึงยึดหลักการว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22) พร้อมทั้งยังได้ให้แนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสนองหลักการดังกล่าวไว้อีกด้วย เช่น การให้ผู้เรียนเรียนตามความถนัด ความสนใจ การให้ลงมือปฏิบัติคิดค้นเองให้มากขึ้น การฝึกทักษะการจัดการปัญหา การผสมผสานเรื่องคุณธรรมไว้ในทุกวิชา เป็นต้น แต่สิ่งที่พระราชบัญญัติฉบับนี้มุ่งหวังไม่ใช่สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ง่ายหรือเร็วเลย

เพราะการนำหลักการและแนวทางต่างๆ ไปปฏิบัตินั้นไม่ได้เป็นแค่เรื่องเชิงเทคนิคเหมือนกระบวนการผลิตในโรงงาน แต่เป็นการปรับเปลี่ยนตั้งแต่ทัศนคติ และความเชื่อของครูที่จะไปกำหนดการเปลี่ยนแปลงในวิธีสอนของครูอีกทีหนึ่ง กล่าวอีกอย่างก็คือการสอนแนวปฏิรูปจะเกิดขึ้นไม่ได้หรือไม่ได้ดี ถ้าครูผู้สอน ไม่เชื่ออย่างเต็มหัวใจก่อนว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตาม ศักยภาพ (อมรวิรัช นาคกรทรรพ. 2545 : 28-29)

ปัจจุบันวิชาศิลปศึกษาได้เข้ามามีความสำคัญกับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์มากยิ่งขึ้น แนวความคิดทางศิลปะเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสิ่งหนึ่งในชีวิตของคนทั่วไป วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอนโดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การมุ่งส่งเสริมความเจริญงอกงามของผู้เรียนทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (วรพงษ์ อรุณเรือง. 2540 : 1; อ้างอิงมาจาก สุลักษณ์ ศิริบริ. 2536 : 62) วิชาศิลปศึกษามุ่งเสริมพัฒนาส่วนบุคคลและเป็นศาสตร์ที่มุ่งพัฒนาจินตนาการ มุ่งพัฒนาความคิดที่สามารถ ใช้จินตนาการ สร้างสรรค์ประกอบกับความสำนึกเชิงจริยธรรมที่มั่นคง เพื่อเตรียมเยาวชนให้เจริญเติบโตเป็น พลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพของสังคมในอนาคต หากครูได้ให้ความสนใจและเอาใจใส่ต่อการเรียนวิชาศิลปศึกษาของโรงเรียนก็จะช่วยให้พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ครรรชิต นิตวอนนุตรพันธ์. 2540 :5)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2542 ฉบับกฎกระทรวง. หมวด 4 มาตรา 24) ได้วางแผนการจัดการศึกษา ซึ่งให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติได้ทำได้ คิดเป็น และทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาข้าราชการครู ในสังกัดกรุงเทพมหานคร จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของนักเรียนได้คือ การที่ครูมีความรู้ความสามารถ จัดระบบการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาครูที่ว่า ส่งเสริมให้ข้าราชการครูทุกระดับ ทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการปฏิบัติวิชาชีพ อันเป็นผลทำให้เกิดการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้านเต็มตามศักยภาพ ในด้านนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาครูที่ว่า ส่งเสริมให้ข้าราชการครูทุกระดับ ทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการปฏิบัติวิชาชีพ อันเป็นผลทำให้เกิด

การพัฒนาเด็กอย่างรอบด้านเต็มตามศักยภาพ ในด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ รวมทั้งให้ข้าราชการครูมีค่านิยมในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยให้ข้าราชการครูทุกคนได้รับการฝึกอบรมอย่างน้อย 1 ครั้ง ในเวลา 2 ปี (สำนักพัฒนาข้าราชการครู สำนักงาน ก.ค. 2541 : 18)

การเรียนรู้ศิลปะ ครูศิลปศึกษาจะต้องมีความเอาใจใส่อย่างมากที่จะพัฒนาความรู้ของตน และมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ การคิดที่เป็นเหตุเป็นผลถึงวิธีการทางศิลปะ ความเป็นมาของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และรากฐานทางวัฒนธรรม ค้นหาผลงานศิลปะสื่อความหมายกับตนเอง ค้นหาศักยภาพความสนใจส่วนตัว ฝึกการเรียนรู้ เห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะและสิ่งรอบตัว พัฒนาเจตคติ สมาธิ รสนิยมส่วนตัว มีทักษะ กระบวนการวิธีการแสดงออก การคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของศิลปกรรมในสังคม ในบริบทของการสะท้อนวัฒนธรรมทั้งของตนเองและวัฒนธรรมอื่น พิจารณาว่าผู้คนในวัฒนธรรมของตนมีปฏิกิริยาตอบสนองต่องานศิลปะ ช่วยให้มีมุมมองและเข้าใจโลกทัศน์กว้างไกลช่วยเสริมความรู้ ความเข้าใจ มโนทัศน์ด้านอื่นๆ สะท้อนให้เห็นมุมมองของชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความเชื่อ ความศรัทธาทางศาสนา ด้วยลักษณะธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ การเรียนรู้เทคนิค วิธีการทำงาน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้แสดงออกอย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ จัดแปลงจินตนาการ มีสุนทรียภาพ และเห็นคุณค่าของศิลปะวัฒนธรรมไทยและสากล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 2)

จากความสำคัญดังกล่าวของการศึกษาจะให้ความสำคัญในเรื่องของการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ทำให้ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานในมุมมองของการปฏิรูปการศึกษา ทั้งทางครู อาจารย์ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอนศิลปศึกษา ด้านทัศนศิลป์โดยตรง อีกทั้งนักวิชาการและนักวิจารณ์ที่ทรงคุณวุฒิของวงการทัศนศิลป์ เพื่อที่จะนำผลของการวิจัยมาเผยแพร่ ส่งเสริม และใช้เป็นข้อมูลในแนวทางการศึกษา ให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ศึกษาปัจจุบัน ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการปฏิรูปการศึกษา
2. เพื่อศึกษาแนวการสอนทัศนศิลป์ตามแนวปฏิรูปการศึกษา

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนศิลปะ

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ศึกษาแนวความคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานของครูสอนศิลปศึกษา โดยจำแนกคุณลักษณะของครูเป็น 2 ประเภทคือ

1.1 ครูต้นแบบสาขาศิลปศึกษาที่สอนในระดับพื้นฐานจำนวน 3 ท่านคือ

1.1.1 มนูญ คล้อยวงศ์ ครูต้นแบบสาขาศิลปศึกษา ระดับประถมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2544 โรงเรียนวัดประเสริฐราษฎร์รังสรรค์วิทยา จังหวัดราชบุรี

1.1.2 อภิชาติ ประทุมพันธ์ ครูต้นแบบสาขาศิลปศึกษา ระดับประถมศึกษา ประจำปี 2542 โรงเรียนสุพรรณภูมิ จังหวัดสุพรรณบุรี

1.1.3 สุรัชย์ เสือสูงเนิน ครูต้นแบบสาขาศิลปศึกษา ระดับประถมศึกษา ประจำปี 2544 โรงเรียนวัดโคกสูง จังหวัดลพบุรี

1.2 ครูศิลปศึกษาที่สอนในระดับพื้นฐาน จำนวน 6 คน คือ

1.2.1 วินัย คุ่มผิวคำ ครูผู้สอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดนินสุขาราม เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร

1.2.2 วชิรา วงศ์พันธ์ ครูผู้สอนศิลปศึกษาแผนกประถมศึกษา โรงเรียนอัมรินทร์ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร

1.2.3 สาวพินดา จตุรวัชรชัย ครูผู้สอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียน วัดดุสิตทาราม (ประถม) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

1.2.4 พงษ์นรินทร์ วรินทร์เวช ครูผู้สอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง เขตบางแค กรุงเทพมหานคร

1.2.5 ศกุนตลา ดีทองอ่อน ครูผู้สอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนเทศบาล 2 วัดหินกรรณิคมิต อำเภอมะนัง จังหวัดน่านบุรี

1.2.6 ลลิตพรรณ ทองงาม ครูผู้สอนศิลปศึกษาระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิต มศว. ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร

2. ศึกษาแนวความคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ของนักวิชาการศิลปะ โดยมีคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีผลงานเป็นที่ยอมรับในด้านวิชาการทางศิลปศึกษา จำนวน 3 ท่าน คือ

2.1 พีระพงษ์ กุลพิศาลอาจารย์ประจำภาควิชาศิลปศึกษาสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร

2.2 ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

2.3 ผดุง พรหมมูล รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร

ข้อตกลงเบื้องต้น

การนำข้อมูลจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ แนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ในแนวปฏิรูปการศึกษาได้ให้ข้อมูลตรงกับแนวคิดส่วนตัว โดยผู้วิจัยจะศึกษาแนวคิดเฉพาะประเด็นการสอน ดังนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน
2. แนวคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน
3. แนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา
4. แนวความคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม
5. แนวคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมแก่ผู้เรียน รวมถึงการเชื่อมประสานงานกับชุมชน แหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อพัฒนาผู้เรียน
6. แนวคิดด้านการประเมินผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวการปฏิรูปการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวคิด หมายถึง ความคิดเห็น ความนึกคิดหรือความรู้สึกที่มีต่อการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน โดยมีทั้งมุมมองทางความคิดของตนเองและมุมมองในแนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีเหตุผล

2. ทัศนศิลป์ หมายถึง มีขอบเขตการศึกษาที่มุ่งเน้นเฉพาะด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และ ภาพพิมพ์ เท่านั้น

3. ปฏิรูปการศึกษา หมายถึง การปรับปรุงดำเนินงานโดยการเลือกสรรเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ด้านการสอนที่มีอยู่เดิมด้วยความคาดหวังว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ให้เบาบางหรือหมดไปโดยดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

4. ครูศิลปศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำเนินการสอนวิชาศิลปศึกษา ด้านทัศนศิลป์ในระดับขั้นพื้นฐานเท่านั้น โดยการวิจัยได้จำแนกครูผู้ทำการสอนศิลปศึกษาเพื่อดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 ครูต้นแบบ หมายถึง ครูที่ผ่านการประเมินและคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และสอนวิชาศิลปศึกษาด้านทัศนศิลป์โดยตรง

4.2 ครูศิลปศึกษา หมายถึง ผู้ที่ทำการสอนวิชาศิลปศึกษาด้านทัศนศิลป์โดยตรง

5. นักวิชาการ หมายถึง ผู้มีคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีผลงานเป็นที่ยอมรับในด้านวิชาการทางศิลปศึกษา และหรือเป็นอาจารย์ผู้สอนประจำวิชาศิลปศึกษา

6. ทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน หมายถึง การเรียนการสอนศิลปะที่มีขอบเขตการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 เท่านั้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเสนอตามลำดับดังนี้

1. สาระสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542
2. สรุปเนื้อหาหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน 2544
3. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา
4. บทบาทหน้าที่ของครูศิลปศึกษาในเชิงปฏิรูป
5. ความสำคัญของการเรียนการสอนทัศนศิลป์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สาระสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

การปฏิรูปการศึกษาเป็นเรื่องใหญ่ที่สำคัญยิ่งต่ออนาคตของประเทศ เพราะการปฏิรูปการศึกษาคือการปรับทั้งระบบกระบวนการของระบบการเรียนรู้ การคิดของบุคคลและสังคมเกี่ยวกับตนเอง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติเพื่อพัฒนาสร้างสรรค์ความรู้ใหม่และสิ่งใหม่ให้ผสมผสานได้กับมรดกทางวัฒนธรรมในอดีต อันจะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตและสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยมุ่งให้มีสันติกับตนเองและสังคม กับเพื่อนร่วมโลก และกับธรรมชาติ

ด้วยความสำคัญต่อทั้งชีวิตในปัจจุบันและอนาคตเช่นนี้ การปฏิรูปการศึกษาจึงจะต้องเป็นการระดมความคิดและสร้างสรรค์ร่วมกัน จากบุคคลทุกกลุ่มทุกฝ่ายและร่วมกันนำสู่การปฏิบัติโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นหลัก การปฏิรูปการศึกษามีใช่เป็นการแก้ไขเฉพาะหน้าเล็กๆ น้อยๆ เป็นจุดๆ มิใช่ปล่อยให้อยู่ในมือของผู้ใดผู้หนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ต้องตกลงปลงใจร่วมกันอย่างกว้างขวาง

การปฏิรูปการศึกษารุ่นนี้จึงมีความสำคัญยิ่งต่ออนาคตของประเทศเพราะความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ผลักดันการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตรอบโลกไปอย่างรวดเร็ว บ้างก็เป็นคุณ บ้างก็เป็นโทษ หากไม่รู้เท่าทันหาหนะก็อาจเกิดขึ้นได้ แต่ตรงกันข้าม ถ้ารู้เท่าทัน เลือกสรรสิ่งที่เป็นประโยชน์มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยีก็จะช่วยเสริมความอยู่ดีมีสุขให้บุคคลและสังคมได้ถ้วนทั่ว (สิปปนนท์ เกตทท. 2545: 1-2)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษา

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของรัฐบาล สำนักงานปฏิรูปการศึกษาจึงได้จัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้น โดยครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้

1. ทำไมต้องปฏิรูปการศึกษา
2. มาตรการปฏิรูปเป็นอย่างไร
3. สำนักงานปฏิรูปการศึกษามีข้อเสนอแนะอะไร
4. ข้อเสนอดังกล่าวเกิดจากแนวคิดอะไร
5. และจะก่อให้เกิดผลอย่างไร

การศึกษาเป็นความจำเป็นสำหรับทุกคน และทุกคนต้องมีส่วนร่วมผลักดันส่งเสริมสนับสนุนให้ผลผลิตทางการศึกษามีคุณภาพ

ในสถานการณ์ที่โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และระบบการจัดการศึกษาไทยไม่สามารถปรับตัวได้ทัน จึงจำเป็นต้องเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาให้เด็กเยาวชนและคนไทยในอนาคตเป็นคนดีมีคุณธรรม เป็นคนเก่ง คิดดี ทำงานได้ดี มีคุณภาพ มีความเป็นไทย สามารถปรับตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์โลกและสังคมที่เปลี่ยนแปลงคุณภาพของคนไทยเช่นนี้จะเป็นทรัพยากรสำหรับการอยู่รอดและการพัฒนาของประเทศไทยในกระแสสังคมยุคใหม่ที่ต้องใช้ความรู้เป็นเครื่องมือสำคัญของการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต นั่นก็เพราะว่าโครงสร้าง วิถีคิด กระบวนการ บุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์ เทคโนโลยี ตลอดจนคุณภาพการจัดการศึกษาที่มีอยู่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ด้อยประสิทธิภาพ ไม่คุ้มค่า ไม่ช่วยแก้ปัญหาสังคม ไม่สามารถสร้างความฝันที่จะเห็นสังคมไทยมีประชากรที่มีคุณภาพ แข่งขันกับโลกให้เป็นจริงได้

เพื่อความอยู่รอดของสังคมไทยในโลกที่มีการปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ไม่มีทางเลือกอื่นใดนอกจากต้อง

1. ปรับวิธีคิดในการจัดการศึกษา
2. ปรับโครงสร้างการจัดการศึกษา
3. ปรับรูปแบบวิธีการเรียนรู้
4. ปรับปรุงคุณภาพครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา
5. จัดให้มีอุปกรณ์และเทคโนโลยีการศึกษาที่เหมาะสมเพียงพอ

ความจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา ก็เพราะการปฏิรูปหมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายอย่างรวดเร็ว และหวังผล

การปฏิรูปการศึกษาไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากมีผลกระทบต่องานคิดและวิธีทำงาน ของผู้เกี่ยวข้องทุกคน ไม่ว่าจะเป็น ครู ณาจารย์ ผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษา

สำหรับหลายคน การปฏิรูปการศึกษาเป็นความเจ็บปวด แต่เป็นความเจ็บปวดที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าต้องการจะจุดคนไทยและสังคมไทยให้ก้าวสู่ออนาคตที่ดีกว่าด้วยความมั่นใจและสง่างาม

ความล่าช้า ถ่วงเรื่อง ยกข้ออ้างต่างๆ หรือสร้างความขัดแย้งถือเป็นการถ่วงรั้งโอกาสพัฒนาความรู้เรื่องของชาติโดยตรง

เพราะเราต้องก้าวให้ได้อย่างน้อยสามก้าวในขณะที่คนอื่นก้าวไปที่ละก้าว

ก้าวแรก เพื่อให้ไปถึงจุดที่คนอื่นอยู่ทุกวันนี้

ก้าวที่สอง เพื่อให้ทันถึงจุดที่คนอื่นก้าวต่อไป

ก้าวที่สาม เพื่อแซงหน้าคนอื่น

ที่สำคัญคือ การปฏิรูปการศึกษาจะเกิดผลได้ ก็ต่อเมื่อรัฐบาลเลือกใช้มาตรการที่รวดเร็ว เนียบขาด และมุ่งผลให้เกิดอย่างกว้างขวางครอบคลุมในเวลาอันสั้น

การยึดติดกับรูปแบบเก่าๆ ที่เคยชิน การคิดแบบเดิมๆ การทำงานแบบค่อยเป็นค่อยไป หรือการอ้างอิงกรอบระบบราชการที่ตกสมัยไปแล้ว ไม่เพียงแต่จะทำลายโอกาสพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เท่านั้น แต่ยังเป็นการอุปสรรคร้ายแรงต่อการเร่งก้าวไปข้างหน้าสู่ออนาคตที่ดีกว่า

จริงอยู่รัฐบาลต้องมีการรับผิดชอบให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาและทำให้การปฏิรูปเช่นนี้เกิดผล แต่ผลสัมฤทธิ์ของการปฏิรูปดังกล่าวมิได้อยู่ที่รัฐบาลฝ่ายเดียว

บุคคลแต่ละคน ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น ทั้งหมด ต้องมีส่วนร่วมและผนึกกำลังอย่างเข้มแข็ง เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นพันธมิตรถาวรเพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่ยั่งยืน

การเพิกเฉยละเลย หรือถ่วงรั้งการปฏิรูปการศึกษา จะเป็นการบ่อนทำลายชาติโดยไม่รู้ตัว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปด้านต่างๆ ดังนี้

1. ปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องกันและกันทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
2. การปฏิรูปการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญแก่หลักสูตร ผู้เรียน เนื้อหาสาระ วิธีการเรียนการสอน แหล่งความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน
3. ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งของหน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน โดยเน้นการกระจายอำนาจ
4. ปฏิรูปครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยถือว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง เน้นมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการพัฒนาตนเองต่อเนื่อง
5. ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้เพื่อการจัดการศึกษา จัดสรรทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้เพื่อจัดการศึกษา จัดสรรทรัพยากรให้ถึงผู้เรียนอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม มีระบบบริหารทรัพยากรที่มีความคล่องตัวอย่างมีประสิทธิภาพตรวจสอบได้

เพื่อให้การปฏิรูปดังกล่าวบังเกิดผล จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยบางประการซึ่งกฎหมายกำหนดไว้อย่างน้อยสี่ปัจจัย ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของบุคคล กลุ่มบุคคล และสถาบันต่างๆ ในสังคม
2. มาตรฐานและระบบประกันคุณภาพ
3. การระดม จัดสรร และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทุกด้านเพื่อการศึกษา
4. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาบังเกิดผล กฎหมายจึงกำหนดให้มีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษาขึ้นเป็นองค์การมหาชน บริหารโดยคณะกรรมการบริหารชุดหนึ่ง จำนวน 9 คน มีระยะเวลาการทำงานจนถึงวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2546

พันธกิจสำคัญของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา คือ

1. เสนอการจัดโครงสร้าง องค์กร การแบ่งส่วนงาน ระบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา (ตามหมวด 5 หมวด 7 และ หมวด 8 ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ)

2. เสนอแนะเกี่ยวกับการร่าง และการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะข้างต้น

ทั้งนี้ กฎหมายกำหนดให้สำนักงานปฏิรูปปรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนประกอบด้วยการดำเนินงานตามภารกิจดังกล่าวของสำนักงาน เป็นไปตามหลักการดังต่อไปนี้

เป็นไปตามกรอบกฎหมายตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

มุ่งให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง

เกิดผลได้จริง ครอบคลุม ในระยะเวลาสั้น

มีเหตุผล อธิบายได้

เป็นไปตามแนวการบริหารจัดการแนวใหม่ ที่เน้นผลสัมฤทธิ์ เน้นประสิทธิภาพ เน้นความคุ้มค่า และเน้นประโยชน์ต่อประชาชนและสังคม

ข้อเสนอแนะของสำนักงานปฏิรูปไม่ได้เริ่มจากความว่างเปล่าแต่เกิดจากข้อมูลสนับสนุนของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลงานวิจัย การรับฟังความคิดเห็นอย่างกว้างขวางด้วยรูปแบบที่หลากหลาย และการวิเคราะห์ตัดสินใจตามหลักการที่กล่าวแล้ว

แน่นอน ข้อเสนอแนะนี้มีผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย จากเหตุผลและแง่มุมการคิดต่างๆ กันไป

สำนักงานปฏิรูปการศึกษาเลือกเสนอแนวทางและวิธีการที่สมเหตุสมผลที่สุดในเวลาจำกัดของการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย

การจัดโครงสร้างองค์กร การแบ่งส่วนงาน ตามหมวด 5

กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่จะเกิดขึ้นในวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2545 เกิดจากการยุบรวมของ กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

การจัดโครงสร้างใหม่ของกระทรวงใหม่ ให้หลักต่อไปนี้

- เอกภาพของนโยบาย หลากหลายในการปฏิบัติ
- การกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง
- การบริหารและกำกับในรูปคณะกรรมการ
- มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด และคุ้มค่า
- กระบอบสิทธิประโยชน์ของบุคลากรประจำการน้อยที่สุด

โครงสร้างองค์กรและการแบ่งส่วนงานของกระทรวงศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมีสองส่วนหลัก คือ ส่วนกลาง และเขตพื้นที่การศึกษา โดยแยกหน้าที่สำคัญคือหน้าที่ด้านนโยบายกับหน้าที่ปฏิบัติการออกจากกัน ส่วนกลางรับผิดชอบการกำหนดนโยบาย แผนมาตรฐาน กำกับติดตามส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินการภาคปฏิบัติเกือบทั้งหมดอยู่ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา

โครงสร้างบริหารงานส่วนกลาง

หน่วยงานส่วนกลางเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

การกำหนดนโยบาย แผน เกณฑ์ มาตรฐาน

ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนทรัพยากร

ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล

หน้าที่ของหน่วยงานส่วนกลางจึงไม่ใช่หน้าที่หลักในการบริหารลักษณะกรมดังที่เป็นอยู่ก่อนการเปลี่ยนแปลง และไม่มีภาระงานเชิงปฏิบัติในการจัดการศึกษา นอกจากงานปฏิบัติที่ไม่สามารถถ่ายโอนในเขตพื้นที่รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ หรือคุ้มค่า หน่วยงานส่วนกลางจึงไม่จำเป็นต้องมีขนาดใหญ่

จึงกำหนดให้มีเพียงหน่วยงานลักษณะกรมใหญ่ 5 หน่วยงาน ได้แก่

1. สำนักงานสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา
4. สำนักงานคณะกรรมการศาสนาและวัฒนธรรม
5. สำนักงานปลัดกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ความจำเป็นต้องมีสำนักงานปลัดกระทรวงอยู่ก็เพื่อให้ทำหน้าที่ประสานกับกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่น ดูแลงานเชิงปฏิบัติที่ไม่มีผู้รับผิดชอบ และดูแลงานส่วนกลางในฐานะตัวแทนกระทรวง สำนักงานทั้ง 5 มีฐานะเดียวกัน และต้องทำงานประสานกันอย่างใกล้ชิด แต่ละสำนักงาน มีส่วนงานย่อยลงไป ได้แก่ สำนักและกลุ่มงาน นอกจากนี้เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหาร จึงได้กำหนดให้มีหน่วยงานอิสระที่ไม่เป็นส่วนราชการ แต่เป็นหน่วยงานของรัฐ ได้แก่

1. สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา
2. สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
3. สถาบันพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา
4. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
5. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
6. สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ
7. กุรุสภา

โครงสร้างการบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา

เขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานในสังกัดเป็นหน่วยดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบาย เกณฑ์ มาตรฐานที่หน่วยงานส่วนกลางเป็นผู้กำหนด แต่มีอำนาจในการบริหารทางวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณและการบริหารทั่วไป โดยมีผู้บริหารรับผิดชอบ และมีคณะกรรมการกำกับดูแล

จากสภาพความไม่เสมอภาคของการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันซึ่งย่ำความด้อยโอกาสของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชนบทตลอดเวลา เขตพื้นที่การศึกษาจึงต้องมีศักยภาพใกล้เคียงกัน เพื่อให้เด็กนักเรียนไม่ว่าอยู่ที่แห่งใดในประเทศไทยมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพใกล้เคียงกัน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษาได้ใช้เกณฑ์สำคัญในการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษา คือ

1. ครอบคลุมประชากรใกล้เคียงกัน คือประมาณ 150,000 – 200,000 คน
2. มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประมาณ 100 แห่ง
3. สามารถเดินทางไปกลับได้ภายในหนึ่งวัน
4. ไม่แยกเขตอำเภอออกจากกัน

จากเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาออกเป็น 295 เขต (เป็นเขตใน กรุงเทพมหานคร 6 เขต)

เพื่อเร่งรัดพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงในระยะเวลาอันสั้น จึงเห็นสมควรให้เริ่มต้นแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาในวันที่ 20 สิงหาคม 2545 พร้อมกันทันที 295 เขต

ทั้งนี้ ต้องให้ความสำคัญกับเขตพื้นที่ชนบทห่างไกลเป็นพิเศษ

เด็กไทยทุกคนในผืนแผ่นดินไทยต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกันอย่างทั่วถึง
เขตพื้นที่การศึกษา

บริหารโดยผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา กำกับโดยคณะกรรมการเขตพื้นที่ที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลส่งเสริมสนับสนุน และประสานส่งเสริม โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งมีกลุ่มงานต่างๆ เป็นผู้สนับสนุนการทำงาน กระจายอำนาจหน้าที่และบทบาทการดำเนินการให้แก่สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เพื่อให้มีผู้รับผิดชอบกำกับดูแล ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามีสายการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจและความรับผิดชอบที่ชัดเจน โดยมีพันธะรับผิดชอบผลงานของตน

สถานศึกษา

บริหารโดยผู้อำนวยการสถานศึกษา กำกับโดยคณะกรรมการสถานศึกษา มีระบบประกันคุณภาพทำหน้าที่ให้บริการด้านการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้อำนวยการสถานศึกษาได้รับมอบอำนาจการบริหารอย่างมาก โดยต้องรับผิดชอบต่อผลการบริหารสถานศึกษาของตน ซึ่งต้องมีดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของงานและการประกันคุณภาพของสถานศึกษากำกับด้วย

หน่วยงานทางการศึกษาอื่น

ได้แก่อนุมัติปฏิบัติการด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมอื่นในเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งต้องรับผิดชอบการให้บริการหรือการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อให้เกิดผลงานอย่างเป็นรูปธรรม มีเงื่อนไขดำเนินการดังนี้

1. หน่วยงานปฏิบัติทั้งหมดรวมทั้งองค์กรอิสระต้องมีแผนกลยุทธ์ มีเป้าหมายผลงาน มีตรรกะชี้วัดผลงาน และมีการประเมินผลโดยพิจารณาผลสัมฤทธิ์เป็นหลัก

2. กำหนดเป้าหมายผลงานเชิงคุณภาพและปริมาณงานของหัวหน้าหน่วยงานทุกคน

3. กำหนดคุณสมบัติและสมรรถนะในการทำงานของหัวหน้าหน่วยงานไว้อย่างชัดเจน

4. กำหนดมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพของหัวหน้าหน่วยงาน

มีมาตรการกำกับและประเมินผลงานอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม

การจัดระบบครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ตามหมวดที่ 7

ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา ถือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง

การเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง หมายถึงการผ่านการศึกษาอบรมมาเป็นอย่างดี มีความรู้ความสามารถ มีมาตรฐานวิชาชีพ มีจรรยาบรรณ มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ มีองค์กรวิชาชีพกำกับดูแล และต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูงจึงเป็นบุคคลคุณภาพที่เป็นการประกันได้ว่าผู้เรียนจะได้รับการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นจึงย่อมได้รับผลตอบแทนจากงานคุณภาพที่ให้แก่ผู้เรียนและสังคม

โดยมีโครงสร้างเงินเดือนและค่าตอบแทนที่เพียงพอกับสถานภาพและวิชาชีพ

ก. วิชาชีพชั้นสูง

ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่โดยตรง หากไม่สำเร็จปริญญาตรีในชั้นแรกก็ให้เวลาศึกษาต่อ หรืออาจประเมินประสบการณ์และผลงานให้เทียบเท่าการศึกษาระดับปริญญา

ในชั้นแรก กำหนดให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู และใบอนุญาตประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา ซึ่งต้องต่อใบอนุญาตทุก 5 ปี โดยพิจารณาจากการพัฒนาตนเองต่อเนื่อง กำหนดให้มีสภาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นองค์กรวิชาชีพทำหน้าที่กำหนดจรรยาบรรณและมาตรฐานของวิชาชีพ ออก พักใช้ และเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับให้เป็นไปตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และพัฒนาวิชาชีพ

ข. การผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ก่อนวันที่ 20 สิงหาคม 2545 จัดให้มีการพัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ตัวแทนชุมชน และตัวแทนท้องถิ่น โดยใช้ระบบการอบรมทางไกลและสื่อประสม เพื่อให้บุคคลกลุ่มดังกล่าวมีความพร้อมในการร่วมปฏิรูปการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละกลุ่ม

จัดตั้งสถาบันพัฒนาและส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) เป็นองค์กรมหาชน ทำหน้าที่เป็นแกนกลางเครือข่ายพัฒนาและส่งเสริม โดยอาจดำเนินการพัฒนาได้เองหากไม่มีหน่วยงานใดสามารถปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้ และทำหน้าที่บริหารกองทุนพัฒนา และกองทุนส่งเสริม

กำหนดให้หลักสูตรระดับปริญญาตรีสำหรับครูในอนาคตใช้เวลา 5 ปี เพื่อให้เกิดความพร้อมในการเป็นครูวิชาชีพที่แท้จริง และกำหนดให้ผู้ที่จะขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูต้องปฏิบัติตามการสอนในสถานศึกษาที่สภาคูให้ความเห็นชอบอย่างน้อย 1 ปี

ให้กำหนดจำนวนความต้องการครูในแต่ละปี และจัดสรรทุนการศึกษาให้แก่ครูผู้สนใจเป็นครู โดยต้องมีการคัดเลือกผู้ได้รับทุนอย่างเข้มงวดและเป็นธรรม

ค. การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลต้องเป็นธรรม มีการตรวจสอบคานอำนาจระหว่างกัน ไม่เปิดโอกาสให้วิ่งเต้นซื้อขายตำแหน่ง ป้องกันการแทรกแซงทางการเมือง ประเมินผลจากผลการทำงานจริง มีมาตรการเข้มงวดกวดขันเพื่อให้ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานอย่างคุ้มค่า มีคุณภาพ และทำหน้าที่ให้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

กำหนดให้บุคลากรของกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคล ดังนี้

บุคลากรในเขตพื้นที่การศึกษา สังกัด ก.ค.ศ. (คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา)

บุคลากรมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีไข่มมหาวิทยาลัยในกำกับ ก.ม. (คณะกรรมการข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย)

บุคลากรของกรมในส่วนกลาง สังกัด ก.พ. (คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน)

บุคลากรของมหาวิทยาลัยในกำกับและบุคลากรองค์การมหาชน หรือหน่วยงานอิสระให้เป็นไปตามระบบบริหารงานบุคคลของแต่ละมหาวิทยาลัย/สถาบัน/หน่วยงาน

ง. เงินเดือนและค่าตอบแทน

คำนึงถึงความเป็นธรรมสำหรับข้าราชการอื่นๆ ในระบบราชการ เงินเดือนค่าตอบแทน และสวัสดิการให้ใช้โครงสร้างบัญชีเงินเดือนและเงินเดือนประจำตำแหน่งทั่วไป

ผู้ที่ปฏิบัติงานโดยมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ให้องค์กรกลางบริหารงานบุคคลกำหนด จากระดับวิทยฐานะ หรือระดับตำแหน่ง

การจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ตามหมวดที่ 8

ก. การระดมทุน

การศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุนเพื่ออนาคต และสังคมต้องลงทุนเพื่อการศึกษา ในสถานการณ์ที่ประเทศประสบภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจงบประมาณที่รัฐจัดให้ตามปกติย่อมไม่สามารถสนับสนุนการศึกษาได้อย่างเพียงพอ จึงต้องระดมทุนจากแหล่งต่างๆ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสังคม

เมื่อระดมทุนแล้ว ต้องจัดสรรให้อย่างเป็นธรรม เสมอภาค และเกิดประสิทธิภาพ

การบริหารทรัพยากรเพื่อการศึกษาต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เปิดโอกาสให้มีการรั่วไหล

ขณะเดียวกันก็ต้องจัดระบบการตรวจสอบการใช้จ่ายให้มีประสิทธิภาพเช่นกัน กิจกรรมเพื่อการศึกษาควรก่อให้เกิดรายจ่ายเพิ่มขึ้นเป็นภาระของรัฐหลายด้าน ที่สำคัญคือการศึกษาที่กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย นอกจากนั้นก็ยังมีการใช้จ่ายในการตั้งกองทุนต่างๆ ที่กฎหมายกำหนด การเร่งรัดพัฒนาครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา การเร่งรัดพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี อันเป็นผลจากการปฏิรูปการศึกษา

การระดมทุนโดยการเก็บภาษีเพื่อการศึกษาหรือการจัดตั้งธนาคารเพื่อการศึกษาเป็นแนวทางที่ไม่เหมาะสมในสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำในขณะนี้

การจัดเก็บภาษีมรดกทางอ้อมโดยการเพิ่มค่าธรรมเนียมการโอนมรดกที่ดินเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถทำได้

การเพิ่มรายการหักค่าลดหย่อนภาษีสำหรับการบริจาคเงินเพื่อการศึกษาเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะเพิ่มแรงจูงใจในการบริจาคเงินเพื่อการศึกษา

และหากรัฐไม่มีรายได้เพียงพอ ในระยะปรับตัว 5 ปีแรก วิธีระดมทุนที่น่าจะดีที่สุดคือการออกพันธบัตร ซึ่งดีกว่าการกู้จากต่างประเทศ

หลังจาก 5 ปีแล้ว หากมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและคุ้มค่า และเพิ่มสัดส่วนครูต่อนักเรียนให้อยู่ในระดับ 1 ต่อ 25 หรือสูงกว่านั้น ก็จะลดภาระค่าใช้จ่ายได้อีกส่วนหนึ่ง

ทั้งนี้ปัญหาที่รัฐบาลต้องคำนึงถึงคือบทบัญญัติใน พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร้อยละ 35 ของรายรับในปีงบประมาณ 2549 นั้น จะทำให้รัฐไม่มีค่าใช้จ่ายเพียงพอในการจัดการศึกษา หากยังคงใช้รูปแบบวิธีการดำเนินการดังที่เป็นปัจจุบัน

ข. การจัดสรรงบประมาณ

การใช้จ่ายงบประมาณต้องเป็นไปอย่างคล่องตัว เน้นผลที่เกิดเป็นสำคัญ คำนึงถึงความต้องการการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียนและมีประสิทธิภาพ

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญาตรี การจัดสรรงบประมาณในลักษณะวงเงินรวม (Block Grants) เป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด ทั้งนี้ควรเน้นเป้าหมายและแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้ปฏิบัติ และรัฐจะสนับสนุนค่าใช้จ่ายเพื่อการผลิตในสาขาที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาประเทศเป็นหลัก

การจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาจากผู้เรียน (จำนวนและลักษณะเฉพาะตัว เช่น ผู้ด้อยโอกาส และระดับคุณภาพของสถานศึกษา โดยจัดสรรในลักษณะวงเงินรวม เช่นกัน

ค. การใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา

สถานศึกษาของรับ มีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุ และบรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยมีผู้ถือให้ หรือโดยการซื้อหรือแลกเปลี่ยนจากรายได้ของสถานศึกษา

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาจำเป็นต้องปรับระบบการบริหารงบประมาณการเงินการบัญชีของสถานศึกษาให้เหมาะสม โดยเปลี่ยนระบบบัญชีสถานศึกษาจากเกณฑ์เงินสดไปสู่เกณฑ์ฟังรับฟังจ่ายเพื่อให้สะท้อนการใช้จ่ายจริงของสถานศึกษา และต้องกำหนดหลักการ นโยบาย บัญชี การบันทึกรายการบัญชี และรูปแบบรายงานการเงินใหม่ทั้งหมด

สิ่งที่จำเป็นต้องเร่งรัดพัฒนาต่อเนื่องคือระบบข้อมูลสารสนเทศของทุกหน่วยงานในระบบใหม่ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยราชการในส่วนกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาอื่น เพื่อให้กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมมีฐานข้อมูลที่ทันสมัย ทันการณ์ และถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา

เงื่อนไขความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาตามข้อเสนอของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษาให้บังเกิดผลเป็นเรื่องยากยิ่ง ทั้งนี้ขึ้นกับเงื่อนไขหลายประการ

1. การตัดสินใจทางการเมือง

ผู้นำทางการเมืองต้องกล้า นำ กล้าปฏิรูปการศึกษา กล้าคิดให้แหวกออกไปจากวิถีคิดเดิมๆ และให้การส่งเสริมสนับสนุนอย่างจริงจัง

2. การผลักดันกฎหมาย

มีร่างพระราชบัญญัติ 23 ฉบับ ร่างกฎหมาย กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศที่สำคัญจำนวนมากที่ต้องเร่งพิจารณา โดยคำนึงถึงความสอดคล้องระหว่างกัน และคำนึงถึงเจตนารมณ์ของการปฏิรูป รัฐบาลและรัฐสภาต้องเด็ดขาด เพียงพอที่จะเลือกเส้นทางปฏิรูปการศึกษา และไม่ปรับเปลี่ยนตามใจกลุ่มผลประโยชน์หากการปรับเปลี่ยนดังกล่าวขัดกับหลักการปฏิรูปการศึกษาเพื่อประโยชน์ของผู้เรียนและสังคม

3. การเตรียมความพร้อมทันที

เวลาสำหรับการเตรียมตัวเหลือน้อยมาก ต้องเร่งดำเนินการทันทีเพื่อสร้างความพร้อมทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นความพร้อมด้านโครงสร้าง คู่มือการทำงาน กระบวนการทำงาน ความพร้อมของผู้ปฏิบัติงาน ความพร้อมของผู้บริหาร ความเข้าใจของประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกคน ที่สำคัญที่สุดคือการปรับเปลี่ยนวิถีคิดของผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้คิดในเชิงปฏิรูป ซึ่งแน่นอน ต้องต่างไปจากวิถีคิดอย่างเป็นอยู่และความเคยชินแต่เดิม

4. ผู้บริหารทุกระดับต้องสนับสนุนแนวทางปฏิรูปการศึกษา

หัวหน้าหน่วยงานทุกระดับตั้งแต่ปลัดกระทรวง อธิบดีกรม หรือเลขาธิการสำนักงาน ผู้อำนวยการสำนักงาน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา และหัวหน้าหน่วยงานทางการศึกษาอื่น ตลอดจนผู้บริหารระดับรอง ต้องเข้าใจ เห็นชอบ สนับสนุนและมุ่งมั่นปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจัง การคัดเลือกผู้บริหารต้องเน้นคุณสมบัติที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานอย่างแท้จริง คนที่บริหารแบบราชการรายวันหรือไม่สนับสนุนแนวทางการปฏิรูปต้องถูกกันให้ทำหน้าที่ที่มีใช้หน้าที่สำคัญในการปฏิรูป (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.2544 : 29-30)

2. สรุปเนื้อหาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544

ด้วยวิสัยทัศน์ของรัฐที่เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างคน สร้างงาน เพื่อช่วยกอบกู้วิกฤตเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เป็นการสร้างชาติให้มั่นคงได้อย่างยั่งยืน เชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาในการสร้างชาติ ปรับโครงสร้างและระบบการศึกษา ยึดหลักการบริหารจัดการที่เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเสมอภาค ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและเชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างคน บูรณาการศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมในการปฏิรูปการเรียนรู้และเชื่อมั่นในนโยบายการศึกษาเพื่อสร้างงาน สร้างเยาวชนให้มีความรู้คู่กับการทำงาน กระทรวงศึกษาธิการโดยอาศัยอำนาจตามความในบทเฉพาะกาลมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเห็นสมควรกำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ กล่าวคือเป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นช่วงชั้นละ 3 ปี จัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาจัดทำสาระในรายละเอียดเป็นราย

ปีหรือรายภาคให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสมบัติอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมายด้วย

การจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพให้ความสำคัญต่อความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ไขปัญห จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ใน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และสามารถเทียบโอนผลการเรียนและประสบการณ์ได้ทุกระบบการศึกษา

อนึ่ง เพื่อให้การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ สถานศึกษาต้องมีการประชาสัมพันธ์และร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นกระทรวงศึกษาธิการยังจำเป็นต้องสนับสนุน ส่งเสริมด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาให้ครอบคลุมหลักสูตรและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นสากล ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการจะได้จัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น คู่มือการใช้หลักสูตร แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา คู่มือครู เอกสารประกอบหลักสูตรกลุ่มสาระต่างๆ แนวทางการวัดและประเมินผล การจัดระบบแนะแนวในสถานศึกษา การวิจัยในสถานศึกษาและการใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาการเรียนรู้ ตลอดจนเอกสารประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ประชาชนทั่วไป ผู้ปกครอง และผู้เรียนมีความเข้าใจและรับทราบบทบาทของตนในการพัฒนาตนเองและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 2-3)

เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 อันเป็นหลักสูตรแกนกลางที่ใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอีกทีหนึ่ง โดยเฉพาะหลักสูตร พยายามให้มีความยืดหยุ่นโดยกำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ไว้ใน 8 กลุ่มวิชาตามช่วงชั้นต่างๆ ในเชิงให้เป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งไปปรับคิดพัฒนาเทคนิคกระบวนการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์เหล่านั้นได้ด้วยตนเอง โดยอิสระในรูปแบบ

หลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้ ด้วยเจตนาเพื่อให้เกิดความหลากหลายและตอบสนองความต้องการ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนในแต่ละที่ที่อาจจะมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป (อมรวิรัช นาคทรพ. 2545:33)

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศจึงกำหนดหลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนานคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาลสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนดังนี้

- ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
- ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6
- ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
- ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. สารการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้ และ คุณลักษณะ หรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

- 2.1 ภาษาไทย
- 2.2 คณิตศาสตร์
- 2.3 วิทยาศาสตร์
- 2.4 สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 2.5 สุขศึกษาและพลศึกษา
- 2.6 ศิลปะ
- 2.7 การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 2.8 ภาษาต่างประเทศ

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ โดยอาจจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็น สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด และเป็น กลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤติการณ์ของชาติ กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ ที่สร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ใน สาระการเรียนรู้กลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสุขศึกษา และพลศึกษา

กลุ่มภาษาต่างประเทศ กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกช่วงชั้น ส่วนภาษาต่างประเทศ สามารถ เลือกจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นในการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับส่วนที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัดและความสนใจของ ผู้เรียนแต่ละคนนั้นสถานศึกษาสามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้ ให้สอดคล้องและสนองตอบศักยภาพของผู้เรียน แต่ละคน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจาก กิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัดและความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนา ที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มี ศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบ และวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ

3.1 กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน เสริมสร้างทักษะชีวิต ภูมิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเองสู่โลกอาชีพและการมีงานทำ

3.2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงานโดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนทางด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมของแต่ละกลุ่มเพื่อใช้เป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800-1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4-5 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3	มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000- 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5-6 ชั่วโมง
ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6	มีเวลาเรียนปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ช่วงชั้น	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา	
	ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1-3)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)	ช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6)
	การศึกษาภาคบังคับ			
	การศึกษาขั้นพื้นฐาน			
กลุ่มสาระการเรียนรู้				
ภาษาไทย	●	●	●	●
คณิตศาสตร์	●	●	●	●
วิทยาศาสตร์	●	●	●	●
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	●	●	●	●
สุขศึกษาและพลศึกษา	■	■	■	■
ศิลปะ	■	■	■	■
การสร้างอาชีพและเทคโนโลยี	■	■	■	■
ภาษาต่างประเทศ	■	■	■	■
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	▲	▲	▲	▲
เวลาเรียน	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 800-1,000 ชม.	ประมาณปีละ 1,000 – 1,200 ชม.	ไม่น้อยกว่าปี ละ 1,200 ชม.

หมายเหตุ

● สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา

■ สาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างความเป็นมนุษย์ และศักยภาพพื้นฐานในการคิด และการทำงาน

▲ กิจกรรมที่เสริมสร้างการเรียนรู้นอกจากสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม และการพัฒนาตนตามศักยภาพ
ทั้งนี้ สถานศึกษาอาจจัดเวลาเรียนแต่ละกลุ่มสาระต่างๆ ได้ตามสภาพกลุ่มเป้าหมาย
สำหรับการศึกษานอกระบบ สามารถจัดเวลาเรียนและช่วงชั้นได้ตามระดับการศึกษา

การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับผู้เรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ในส่วนของการจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สถานศึกษานำไปใช้จัดการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้น กำหนดโครงสร้างที่เป็นสาระการเรียนรู้ จำนวนเวลาอย่างกว้างๆ มาตรฐานการเรียนรู้ที่แสดงคุณภาพผู้เรียนเมื่อเรียนจบ 12 ปี และเมื่อจบการเรียนรู้ แต่ละช่วงชั้นของสาระการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสถานศึกษาต้องนำโครงสร้างดังกล่าวนี้ไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด

นอกจากนี้ สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นหน่วยการเรียนรู้รายวิชาใหม่ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่ม ในช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 และจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้หรือรายวิชานั้นๆ ด้วย สำหรับช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 นั้น ยังไม่ควรให้ผู้เรียนรายวิชาที่เข้มข้น ควรเรียนเฉพาะรายวิชาพื้นฐานก่อน

สถานศึกษาต้องจัดสาระการเรียนรู้ให้ครบทั้ง 8 กลุ่มในทุกชั้น ให้เหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน โดยในช่วงการศึกษามักบังคับ คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดหลักสูตรเป็นรายปี และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จัดเป็นหน่วยกิจ ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และปีที่ 4-6 การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษามักบังคับหลักสูตรที่จัดขึ้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษามักบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิต ให้ความสำคัญสมดุลทั้งในด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถเสริมสร้างสุขภาพส่วนตนและชุมชน มีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการและเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

ลักษณะหลักสูตรในช่วงชั้นนี้จัดเป็นหน่วยกิจเพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัดแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ของผู้เรียนแต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ

สาระมาตรฐานการเรียนรู้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ศิลปะ : ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา

ประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนา ทุกประเทศได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชน หากสามารถใช้ การศึกษา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนมีขีดความสามารถ มีศักยภาพเต็ม สมบูรณ์ตามอัตภาพของแต่ละบุคคลแล้วการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศก็สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีทรัพยากรบุคคลที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สังคมโลกในอนาคตที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และเป็นสังคมแห่งปัญญา ดังนั้น ประเทศที่มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนเรียนรู้ได้ดีมีทรัพยากรบุคคลที่ทรงปัญญาและมีความดีเท่านั้นที่จะไปยืนอยู่ในตำแหน่งประเทศชั้นนำได้อย่างมั่นคงและสง่างาม

ในขณะเดียวกันประเทศที่มีทรัพยากรบุคคลที่ด้อยประสิทธิภาพ ด้อยสติปัญญาย่อมตกเป็นประเทศผู้ตาม และย่อมได้รับผลกระทบในทางลบโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ประเทศไทยมีทรัพยากรอยู่ในปริมาณที่เพียงพอต่อการพัฒนาประเทศ มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์กว่าหลายๆ ประเทศในโลก แต่ยังไม่สามารถใช้ การศึกษา เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพ เพราะการจัดการศึกษาของไทยยังมีข้ออ่อนด้อยที่กลายเป็นปัญหาคอรั้มหลายประการ เช่น เรื่องคุณภาพการศึกษา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลกระทบจากปัจจัยแวดล้อมทางด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ดังนั้น ทุกส่วนในสังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน จึงได้ร่วมผลักดันให้มีการปฏิรูปการศึกษา และก่อให้เกิดมีพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้น ซึ่งเป็นตัวผลักดันสำคัญให้การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยชัดเจน เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากส่งผลกระทบต่อคนไทยทุกคนและคนไทยทุกคนเป็นผู้มีส่วนได้เสียเท่าเทียมกันในการปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นความจำเป็นที่ทุกส่วนต้องให้ความร่วมมือกันในการดำเนินการ โดยใช้ดุลยพินิจพิจารณาร่วมกันอย่างมีเหตุผล มุ่งเอาประโยชน์สุขของประเทศชาติและประชาชนเป็นที่ตั้ง การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นประเด็นที่สำคัญที่ทุกฝ่ายในสังคมต้องสนับสนุนส่งเสริมให้สามารถดำเนินการไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ.2544 :2)

สุริฐ ศิลปอนันต์ (2545 : 17) ได้ให้ความหมายของการปฏิรูปการศึกษาว่าคือ การเปลี่ยนแปลง การศึกษาทั้งระบบเป็น systemic change เป็นการรื้อและปรับปรุงครั้งใหญ่ ยกเครื่องกันทั้งระบบเลยปรับ ขนานใหญ่ทั้งระบบ อันได้แก่

1. การบริหาร (ตั้งแต่กระทรวงลงมาถึงโรงเรียน)
2. หลักสูตร (รวมทั้งมาตรฐานและการประเมินผล)
3. กระบวนการเรียนการสอน
4. วิชาชีพ (ของครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา)

ที่เรียกกันว่าปรับ 4 องค์ประกอบ (components) ใหญ่

กมล สดประเสริฐ (2540 : 75) ได้ให้ความหมายของการปฏิรูปการศึกษา คือ การเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ได้คุณภาพที่ดี การปฏิรูปการศึกษาที่ไม่สำเร็จย่อมแสดงถึงความเสื่อมในอนาคตแห่งสังคมนั้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาเป็นการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับคนทุกคน ใน เหตุการณ์ปัจจุบันและในอนาคตให้มีความเป็นอยู่ที่ดี และมีจิตใจที่ดีงาม

3.1 แรงผลักดันและวัตถุประสงค์ที่ต้องมีการปฏิรูปการศึกษา

3.1.1 แรงแผ่นดินไหวที่ต้องมีการปฏิรูปการศึกษา ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้รายงานถึงประเด็นวิกฤตด้านการศึกษาว่า

1. หลักสูตรการศึกษาขาดความยืดหยุ่นเพราะยึดแบบแผนเดียวกันทั่วประเทศ ขณะที่สภาพเศรษฐกิจสังคมของแต่ละภาคต่างกันทำให้การเรียนการสอนละเลยภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. สถาบันครูหย่อนคุณภาพ เพราะครูไม่รู้จักจริง ไม่ใช่คนเก่ง ไม่มีศีลธรรม จริยธรรม มีความเหลื่อมล้ำระหว่างครูในเมืองกับชนบท
3. การบริหารงบประมาณการศึกษาด้วยประสิทธิภาพ แม้รัฐบาลยังให้เงินงบประมาณ ด้านการศึกษาเทียบกับค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศหรือ GDP ยังอยู่ในสัดส่วนที่ต่ำคือ 3.5% เท่านั้น ขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วมีสัดส่วนประมาณ 6-7% ของ GDP (Gross Domestic Product)
4. การจัดการศึกษาขาดความเป็นหนึ่งเดียวกันเพราะมีหลายหน่วยงานดูแลทั้งสังกัดกระทรวงเดียวกันและต่างกระทรวง รวมถึงการจัดการศึกษาเป็นแบบรวมศูนย์อำนาจอยู่ในส่วนกลาง
5. สถาบันครอบครัวล้มเหลว
6. การศึกษาก้าวไม่ทันเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยเฉพาะด้านคอมพิวเตอร์ ปัญหาตรงนี้เนื่องจากมีข้อจำกัดของงบประมาณและกำลังคน ทำให้ขาดการปรับปรุงระบบการศึกษาได้ก้าวทันเทคโนโลยีสมัยใหม่

ประเวศ วะสี (2545 : 3-4) ได้ให้แนวคิดการปฏิรูปการศึกษาของไทยไว้ว่า การจัดองค์กรรูปแบบคือการใช้อำนาจ ใช้กฎหมาย ใช้กฎระเบียบ ใช้การสั่งการลงไป จะไม่เกิดของใหม่ขึ้น ของใหม่จะเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เกิดจากการถกเถียงของเก่านั้นเอง ของใหม่จึงเกิด ชีวิตก็เกิดขึ้นได้ การจัดองค์กรแบบใหม่ก็เกิดขึ้นเราพยายามไปหน้าไม่ได้ จะเป็นความเติบโตขึ้นโดยธรรมชาติ วิธีการที่ใช้อยู่ทุกวันนี้เขาเรียกว่าการตั้งกฎเกณฑ์ ไปกำหนดตายตัวให้มันเป็นอย่างนี้ ผิดธรรมชาติของการเติบโตขึ้น และการเกิดของใหม่ที่ดียิ่ง

ทีนี้ในการที่จะปฏิรูปการศึกษาทั้งที่ หรือการปฏิรูปอะไรก็ตามควรจะต้องให้มีการเคลื่อนไหวเพื่อสร้างจินตนาการใหม่หรือว่าความคิดใหม่กับคุณค่าใหม่ จึงจะเป็นการปฏิรูป ไม่ใช่การแก้ปัญหาเล็กๆ น้อยๆ ตรงโน้นตรงนี้ แล้วเรียกว่าการปฏิรูป การปฏิรูปจะต้องไปพลิกผันให้เกิดผลดีอย่างใหญ่หลวงขึ้น คงจะต้องตั้งคำถามว่าประเทศเราขณะนี้ ติดขัดที่อะไร วิกฤติที่อะไรแล้วใช้การปฏิรูปการศึกษาไปแก้จุดที่ติดขัด จุดที่วิกฤต ก็ไปให้ตรงจุดไปเลย ที่ทำกันอยู่ทุกวันนี้ในความเห็นผมไม่ใช่การปฏิรูป การปฏิรูปต้องแก้ปัญหาบ้านเมืองได้ ขณะที่บ้านเมืองวิกฤติ วิกฤติเรื่องใดบ้าง ปฏิรูปการศึกษาต้องทำให้ประเทศไทยสามารถหลุดจากวิกฤต แก้ไขวิกฤติได้ ไม่ใช่การศึกษาลอยตัว แยกตัวโดยไม่รู้ร้อนรู้หนาวกับปัญหาสังคมไทย

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2545:11-13) ได้ให้แง่คิดและมุมมองของการปฏิรูปการศึกษาดังนี้

ประการแรก ผมขอมองในเชิงบวกว่า ไม่มีครั้งไหนในประเทศไทยที่เรื่องปฏิรูปการศึกษาได้บรรลุถึงระดับที่เป็นระเบียบวาระแห่งชาติอันเป็นที่ยอมรับในความสำคัญมากเท่าทุกวันนี้ หนังสือพิมพ์ทุกฉบับ ประชาชน ครูบาอาจารย์ ต่างสำนักตรงกันหมดว่าการศึกษาคือเรื่องสำคัญที่ต้องเปลี่ยนแปลงมากมายจากความคุ้นเคยเดิมที่เป็นอยู่ อันนี้บังคับให้เห็นถึงความสำคัญร่วม ความต้องการร่วม และเกิดผลเป็นกระแสหรือเป็น movement ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างที่ต้องการ แต่ที่สำคัญก็คือเมื่อเกิดเป็นกระแสนี้แล้วเพื่อการเปลี่ยนแปลงแล้ว หากกำหนดยุทธศาสตร์พลานิดเดียวอาจจะล้มเหลวได้

ประการที่สอง ความเข้าใจเรื่องพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 ผมเห็นว่าถูกเข้าใจผิดในทรรศนะของผมที่ได้อ่านสาระบัญญัติทุกมาตราในกฎหมายแล้ว รู้สึกว่ามีอยู่สองประเด็นเท่านั้นที่เป็นประเด็นหลัก คือ หนึ่ง แสดงถึงการคุ้มครองและการยอมรับสิทธิเสรีภาพของประชาชนอันพึงมีพึงได้ในทาง

การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับที่อาจารย์คุณหมอประเวศพูดไว้เมื่อสักครู่นี้ ประเด็นที่สอง ระบบหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐและประชาชนที่จะต้องทำให้ได้ตามนั้น สารบัญญัติทั้งหมดจริงๆ แล้วแบ่งได้เป็นสองส่วน เช่นนี้

ท่านอาจจะมองออกเป็นสามเป็นสี่ หรือมองเป็นภาพรวมที่ชัดกว่านี้ก็ได้ แต่ทั้งหมดก็หาใช้ยุทธศาสตร์ไม่ แต่เป็นสารบัญญัติเพื่อให้ระลึกไว้ว่าจะทำอะไรต่อไปในวันนี้อย่างไร จะต้องคำนึงถึงสิ่งที่เป็นบัญญัติเอาไว้ว่าเป็นหน้าที่รับผิดชอบของรัฐส่วนหนึ่ง และสิทธิหน้าที่ของประชาชนอีกส่วนหนึ่งเท่านั้นเอง แต่ต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ นี่เท่าที่เห็นมีแต่การลงมือแก้ปัญหาแบบยีสบสามสิบฉบับ ลงมือจัดระบบบริการยุบรวมสามหน่วยงานหลัก คือ คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ ทบวงมหาวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการรวมเป็นหนึ่งเดียว

ผมคิดว่า การตรากฎหมายเช่นนี้เป็นยุทธศาสตร์ที่สร้างความเครียด สร้างแรงเสียดทานโดยไม่จำเป็น ไม่ได้หมายความว่าไม่ต้องทำ คงต้องทำแน่.. แต่ว่าต้องทำโดยมีเวลาให้ตกตะกอน มีความยอมรับนับถือและค่อยเป็นค่อยไป ไม่นานเกินรอก็จะทำได้ แต่ถ้าเอาอันนี้เป็นยุทธศาสตร์หลักเสียแล้ว ถ้าไปแก้ไขการบริหารจัดการและกระจายอำนาจแน่ใจหรือว่าจะเป็นหลักประกันให้ลูกหลานไทยเก่งขึ้น ดีขึ้น มีความสุขขึ้น ทันตาเห็น มันห่างไกลกันเหลือเกิน มันไม่ชัด

ดังนั้น เราต้องช่วยกันระดมสมองว่าถ้าอย่างนั้นอะไรเล่าคือสิ่งที่น่าจะกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษามีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เท่าที่เป็นไปขณะนี้ ผมประเมินว่าเกิดความเครียด เกิดความเห็นต่างต่างกันมากเสียจนเกิดความอึดอัด แต่ความอึดอัดนี้อาจจะเป็นภาวะชั่วคราว ซึ่งแก้ไขได้ ทำให้ปลอดโปร่งได้ ยอมรับนับถือกันได้ เพื่อที่จะเดินหน้าต่อไป สำคัญก็คือ อะไรคือยุทธศาสตร์สำคัญที่สุดที่กำหนดขึ้นแล้วเข้าใจตรงกัน และสามารถเดินหน้าระดมความคิดความรู้และทรัพยากรมาช่วยกันทำให้เกิดขึ้นได้

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2545 : 23-27) ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับเรื่องปฏิรูปการศึกษาดังนี้

ข้อแรกคือ ผมอยากจะตั้งข้อสังเกตในเชิงของ แนวคิดทางการศึกษา ของเราสักนิดหนึ่ง คือผมมีความรู้สึกว่าการศึกษาไทยของเรา เป็นการศึกษาที่ไม่มีพลัง แล้วแนวทางที่จะปฏิรูปก็ยังไม่ค่อยแน่ใจว่าจะทำให้การศึกษามีพลังจริงหรือเลปะ อันนี้ผมคิดว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด แล้วผมคิดว่าที่เราเชื่อเรื่องการศึกษ เพราะเราเชื่อว่าการศึกษามีพลัง แต่ถ้าเราไม่ค่อยเชื่อ ผมคิดว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เรามีความไม่ค่อยแน่ใจกับการศึกษา เพราะฉะนั้น ถ้าเราจะปฏิรูปการศึกษาให้มีความหมาย ผมคิดว่าเราต้องหาทางทำให้การศึกษานั้นเกิดพลังขึ้นมาให้ได้ พลังที่ผมคิดว่าการศึกษของเราในปัจจุบันยังย่อหย่อนไป ผมก็มองอยู่ประมาณ สักสามสี่ข้อใหญ่ๆ ที่อยากลองฝากให้ท่านพิจารณากันดู นอกจากภาพรวมที่ท่านอาจารย์คุณหมอประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงว่า จะต้องเข้ามาช่วยแก้ปัญหา เพื่อมาช่วยแก้วิกฤติของชาติแล้ว ผมจะมองลงไปในตัวเนื้อหาการศึกษา

ประการแรกก็คือ ผมคิดว่าการศึกษของเรายังขาดพลังของการสร้างสรรค์ จะเห็นได้ชัดว่าการศึกษของเราส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นการศึกษาแบบบริโภคนิยม คือเป็นการศึกษาที่คอยแต่จะรับของของคนอื่นโดยตลอด แม้กระทั่งในกระบวนการเรียนการสอนก็เป็นการรับจากครูนั่นเอง ไม่ได้ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การประดิษฐ์คิดค้นอะไรใหม่ๆ หรือแม้กระทั่งผู้เรียนเองก็ไม่ได้มีกระบวนการที่จะได้รับการกระตุ้นและผลักดันให้ได้คิดสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา ผมคิดว่าข้อนี้เป็นเรื่องที่สำคัญมาก โดยเฉพาะภาวะของสังคมปัจจุบันแล้วกันในสังคมไทยยุคใหม่ เราจะปรับเปลี่ยนกระบวนการนี้อย่างไร ผมคิดว่าเป็นเรื่องจำเป็น

ประการที่สองก็คือ พลังของการวิเคราะห์ การประเมินที่สืบเนื่องจากประเด็นแรก เนื่องจากภาวะการเปลี่ยนแปลงสังคมที่เราทั้งข้อมูลข่าวสาร รับทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากมาย แม้กระทั่งภาวะสังคมเศรษฐกิจปัจจุบัน ผมคิดว่าเราจำเป็นจะต้องมีพลังของการวิเคราะห์และการประเมินสูง ไม่เช่นนั้นเราถูกกระแสของการโฆษณาที่มีพลังมหาศาลทำให้เรากลายเป็นคนคล้อยตามอะไรโดยที่เรายังไม่ได้ผ่านการพิจารณาเลย ผมคิดว่าพลังของการวิเคราะห์และการประเมินต้องเกิดขึ้นในการศึกษาของเรา เราต้องสร้างคนให้มีจิตสำนึกในเรื่องนี้ให้ได้ ไม่เช่นนั้นกระแสโลกาภิวัตน์จะครอบเราอย่างชนิดที่ว่าเราลืกลืมไม่พ้นทีเดียว

พลังประการที่สามคือ พลังของการแก้ปัญหา เราจะพบว่า ในวงการการศึกษาและในกระบวนการศึกษาของเรา กระบวนการในการที่จะฝึกให้เด็กคิดค้นวิเคราะห์เพื่อให้แก้ปัญหาในภาวะการณ์ต่างๆ ยังมีไม่มากพอ แล้วก็ยังไม่เข้มข้น สิ่งเหล่านี้ทำให้เมื่อออกไปในสังคมแล้วทุกคนจึงรู้สึกว่ายากกว่าปัญหาแก้ไขไม่ได้ แต่ถ้ารู้สึกว่ายากอยู่ในฐานะที่จะแก้ไขได้ แล้วแก้ในกระบวนการที่จะทำงานร่วมกับคนอื่น ประเด็นนี้เป็นเรื่องที่สำคัญในกระบวนการของการจัดการศึกษาและการปฏิรูปการศึกษา ที่สุดท้ายจะเป็นไปในเส้นทางนี้นาน้อยแค่ไหน เวลาเราพูดถึงปฏิรูปการเรียนรู้เราก็พูดถึงปฏิรูปการเรียนรู้เราก็พูดถึงกระบวนการมากกว่าจะพูดถึงเป้าหมาย ตรงนี้ผมเห็นด้วยแม้กระทั่งที่เราจะปฏิรูปการศึกษาก็เป็นอย่างไรที่ท่านอาจารย์เอกวิทย์ ณ ถลาง กล่าว เรามักลืมนึกว่าเราจะปฏิรูปเพื่ออะไร เราจะปฏิรูปเพื่อเป้าหมายสร้างคนแบบไหน เราต้องการพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้เติบโตเต็มที่ กระบวนการเรียนรู้จะต้องมีเป้าหมายชัด แต่ว่าผมคิดว่าขณะนี้เราพูดถึงการปฏิรูปการเรียนรู้แบบรวมๆ ลอยๆ แล้วก็เลื่อนๆ นึกหน้อยว่ามันจะไปทางไหนกันแน่ เรามักจะนึกว่า พอดีต้องการปฏิรูปการเรียนรู้โดยที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แล้วก็ให้เด็กได้มีการพูดคุย แต่เราลืมนึกคิดว่าเราทำเพื่ออะไร ผมเห็นด้วยที่อาจารย์คุณหมอบรรจง วะสี ตั้งคำถามไว้ว่า เรามีเป้าหมายปฏิรูปการเรียนรู้เพื่ออะไร ไม่เช่นนั้นก็จะอยู่กับกระบวนการเฉยๆ แล้วก็วัดผลไม่ได้ ผมคิดว่าประเด็นนี้เป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะเท่าที่ดู รู้สึกว่าประเด็นนี้เป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะเท่าที่ดู รู้สึกว่าทิศทางการปฏิรูปของเราขณะนี้ค่อนข้างจะไปสู่เทคนิคมากเกินไป

ผมอยากเสนอข้อสุดท้ายก็คือว่า อย่างไรก็ตามผมยังเชื่อว่า การศึกษาไม่ใช่เรื่องของใครคนใดคนหนึ่ง ไม่ใช่เรื่องของรัฐบาลเท่านั้น ไม่ใช่เรื่องของกรม กอง ไม่ใช่เรื่องของ สปศ. ผมจึงคิดว่าในกลุ่มที่เกี่ยวข้องเราน่าจะดำเนินการปฏิรูปของเราไปได้เองโดยตรง โดยเฉพาะองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ผมอยากจะเสนอต่อหน่วยทั้งหลายแหล่งที่มีอยู่ในส่วนที่ผมเกี่ยวข้อง เช่น สภาทนายความ ที่ประชุมคณะบดีคณะครุศาสตร์ ศิษษาสาสตร์ ผมคิดว่า ถ้าในภาวะที่การชะงักงันในระดับน่ายังมีอยู่ ผมก็อยากเสนอการกระตุ้นในระดับปฏิบัติ และในระดับกลุ่มบุคคลทั่วไป แล้วอาจจะต้องเดินการปฏิรูปของเราไปทั้งในเชิงแนวคิดและวิธีการที่เราพอจะทำได้ แต่ขณะเดียวกัน เราก็อยากจะเร่งทางฝ่ายระดับนำในเชิงนโยบายว่าน่าจะมีทิศทางให้ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่

ปรัชญา เวสารัชช (2545 : 78-80) ได้เสนอประเด็นการปฏิรูปการศึกษาว่าการปฏิรูปการศึกษานั้นต้องมุ่งดำเนินการอย่างเป็นระบบและดำเนินการในองค์กรรวม มิใช่ดำเนินการแต่ละเรื่องในลักษณะแยกส่วน ถึงแม้ว่าจะกำหนดประเด็นการปฏิรูปการศึกษาแต่ละเรื่องก็ตาม แต่ละเรื่องก็ต้องมีการวางแผนให้สอดคล้องและส่งเสริมเกื้อหนุนกันอย่างเป็นระบบ โดยรัฐต้องกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แผนดำเนินการ และกลไกรับผิดชอบในลักษณะที่เป็นเอกภาพ

สำหรับประเด็นที่จำเป็นในการปฏิรูปการศึกษานั้น ประกอบด้วย

1) การปฏิรูปสถานศึกษา – คือการเร่งรัดปรับปรุง คุณภาพคุณภาพของสถานศึกษาทุกระดับอย่างเร่งด่วน โดยให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อม ครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา สื่อและอุปกรณ์ หลักสูตรสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ทั้งนี้ ควรกำหนดให้มีระบบประกันคุณภาพที่กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของสถานศึกษานั้นด้วย

2) การปฏิรูปการผลิตครู – คือการส่งเสริมสนับสนุนความเข้มแข็งและคุณภาพในกระบวนการผลิตครู ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวข้องหลายประการเช่น การคัดเลือกผู้เข้าศึกษาวิชาครู การสนับสนุนทุนทรัพย์แก่นักศึกษาครูที่ขาดแคลน การพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับความต้องการของประเทศและการหางานทำการมีคณาจารย์ที่มีคุณภาพ การพัฒนาบรรยากาศที่เหมาะสมกับการศึกษาและอบรมวิชาครู การจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นต้น

3) การปฏิรูปโครงสร้างและระบบการศึกษา – ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างและระบบการศึกษาให้มีเอกภาพ ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ลดการจัดการศึกษาที่ศูนย์เปล่า ซ้ำซ้อน และไม่เหมาะสมกับความต้องการของสังคมสมัยใหม่ การสอดประสานระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ส่งต่อและสนับสนุนต่อเนื่องในการเรียนรู้ เป็นต้น

4) การปฏิรูปหลักสูตรและเนื้อหาสาระในการศึกษา – คือการปรับสาระเนื้อหาให้ทันสมัย ตรงกับความต้องการใช้ประโยชน์ พัฒนาวิชาการใหม่ๆ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นและเหมาะสมกับการใช้งาน เพื่อมีส่วนช่วยแก้ปัญหาของประเทศ และผลักดันประเทศให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นได้ในเวทีระหว่างประเทศ

5) การปฏิรูปการอาชีวศึกษา- การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อเตรียมบุคคลเข้าทำงานในระดับช่างฝีมือ ช่างเทคนิค หรือเป็นนักเทคโนโลยี ซึ่งต้องมีทั้งความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงานจริงปัจจุบันคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานเหล่านี้ด้อยลงเมื่อเทียบกับคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานทำนองเดียวกันในประเทศอื่นในสังคมโลกซึ่งเป็นการแข่งขันด้านการผลิตที่ต้องอาศัยเทคนิคในการผลิต หากไม่เร่งรัดปฏิรูปด้านอาชีวศึกษาแล้ว ประเทศไทยจะขาดแรงงานฝีมือที่จำเป็นสำหรับการผลิตและการลงทุนในประเทศ

6) การปฏิรูประบบการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย – เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่เราควรได้รับการเร่งรัดปฏิรูปให้เกิดการเรียนรู้ในระบบการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างเป็นระบบ เพราะการศึกษาลักษณะนี้มักถูกมองว่าเป็นส่วนเสริม แต่อันที่จริง การศึกษาเช่นนี้จะเป็พลังสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของประชาชนคนไทยทุกวัยทุกกลุ่มได้เป็นอย่างดี หากมีการวางแผนและประสานส่งเสริมให้เกิดผลสูงสุด

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 3-12) ได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษามาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีแนวคิดและหลักการ ดังนี้

1. เน้นการพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพสูงขึ้นเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม วัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตและความสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. จัดการศึกษาไทย เป็นการจัดการศึกษาตลอดชีวิต เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และให้มีการพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. การจัดการศึกษามีเอกภาพด้านนโยบาย มีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจ และมีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาสูงขึ้น

4. ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เป็นครู ณาจารย์และบุคลากรมืออาชีพ

5. มีการระดมสรรพกำลัง เพื่อการจัดการศึกษา

6. บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันต่างๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น

7. จัดการศึกษาอย่างหลากหลาย มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างเหมาะสม

แนวคิดหลักการดังกล่าวข้างต้น เพื่อมุ่งหวังที่จะให้การจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของคนไทย ทุกคน จึงต้องร่วมมือร่วมใจกันผลักดันการศึกษาให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนไทยให้มีศักยภาพสูงขึ้น มีคุณสมบัติที่เหมาะสมและเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพ ใช้วิธีการที่หลากหลายในการทำงาน และเน้นการสนับสนุน ส่งเสริม รวมทั้งการมีส่วนร่วมของทุกคนในทุกองค์กร

การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการมาเป็นระยะ โดยในครั้งแรก กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรการปฏิรูปการศึกษาไว้ 4 ด้าน ได้แก่ การปฏิรูปครูและบุคลากร การปฏิรูปโรงเรียน การปฏิรูปการบริหารและการปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูปในระยะนั้น ดำเนินการก่อนมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเป็นความพยายามที่จะปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาครั้งสำคัญครั้งหนึ่ง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีในระดับหนึ่ง

เมื่อมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการดำเนินงาน ในปฏิรูปการศึกษาให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการศึกษาหาคำตอบเกี่ยวกับประเด็นสำคัญๆ ในการปฏิรูปการศึกษาว่ามีประเด็นสำคัญอะไรบ้าง รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นผลให้ได้ข้อสรุปว่ากระทรวงศึกษาธิการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาใน 9 ประเด็นสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ การปฏิรูปแนวคิดในการจัดการศึกษา (ม.6-ม.9) การปฏิรูปสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา (ม.10- ม.14) การปฏิรูประบบการศึกษา (ม.15-ม.21) การปฏิรูปแนวทางการจัดการศึกษา (ม.22-ม.30) การปฏิรูปการบริหารและจัดการศึกษา (ม.31-ม.46) การปฏิรูปมาตรฐานการจัดการศึกษา (ม. 47-ม.51) การปฏิรูปครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (ม.52-ม.57) การปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา (ม.58-ม.62) และการปฏิรูปเทคโนโลยีทางการศึกษา (ม.63-ม.69) เพื่อให้การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของคนกระทรวงศึกษาธิการเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรคณะบุคคล ดำเนินการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาตามประเด็นสำคัญดังกล่าว

คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความเห็นชอบแผนงานในการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้ทุกกรมมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตามแผนงานต่างๆ รวม 20 แผนงาน ครอบคลุมภารกิจการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่นำไปสู่ความสำเร็จ 4 ประการคือ

1. รัฐบาลต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษา อย่างต่อเนื่อง
2. ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีความตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา และให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

3. ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มีความมุ่งมั่น มีความรู้ความเข้าใจและมีความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนเพื่อการปฏิรูปการศึกษา

4. มีการระดมสรรพกำลัง ทรัพยากร วิทยาศาสตร์และนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการปฏิรูป การศึกษาอย่างเหมาะสม

การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามแผนงาน 20 แผนงานดังกล่าวอาศัยกลไกของคณะบุคคลในการดำเนินการ ควบคุม กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนได้แก่ คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และคณะกรรมการหรือคณะ ปฏิบัติงานตามแผนงานต่างๆ ทั้ง 20 แผนงาน เป็นกลไกในการดำเนินงาน โดยมีศูนย์ปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวง ศึกษาเป็นหน่วยงานประสาน ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน รับฟังข้อคิดเห็น ประมวลผล รายงานผลการดำเนินงานและเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

แผนงานที่ 1 : การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลมีสิทธิ์และโอกาสเสมอกันในการรับบริการ การศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา เหมาะสมกับวัยและเต็มตามศักยภาพ ตามความสามารถของบุคคล มีความสามารถและทักษะการเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต ตลอดจนมีคุณธรรมในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

แผนงานที่ 2 : แผนงานจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ

การจัดการศึกษา เพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษนั้น ดำเนินการเพื่อขยายบริการและโอกาส ทางการศึกษาให้กลุ่มเป้าหมายดังกล่าวอย่างมีคุณภาพ เหมาะสมกับความต้องการ จำเป็น และศักยภาพของแต่ละคนโดยใช้ รูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและสามารถพัฒนาต่อเนื่องจนเต็มศักยภาพอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตและพึ่งตนเองได้

แผนงานที่ 3 : แผนงานปฏิรูปการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ

การปฏิรูปการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพดำเนินการเพื่อพัฒนาระบบบริหาร การจัดการเรียนรู้ และบุคลากร ทางอาชีวศึกษาให้มีความเป็นเอกภาพ มีคุณภาพมาตรฐาน และตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมถึงความต้องการ บุคลากรในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แผนงานที่ 5 : แผนงานจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

แผนงานนี้ดำเนินการเพื่อพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาทุกประเภท ให้เป็นแหล่งการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนารูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัยสนองตอบความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกัน มีระบบการพัฒนาหลักสูตรและการประเมินผลที่ สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้มีคุณภาพมาตรฐานและความเป็นเลิศทางวิชาการ

แผนงานที่ 6 : แผนปฏิรูปและส่งเสริมการศึกษาของเอกชน

การปฏิรูปการศึกษาเอกชน มุ่งพัฒนาการศึกษาเอกชนไปสู่ความเป็นเลิศมีคุณภาพทัดเทียมมาตรฐานสากล โดย ดำเนินการในรูปแบบนิติบุคคล มีอิสระในการบริหารและการจัดการสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยจะพัฒนาสถานศึกษาเอกชน เป็นทางเลือกที่มีมาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพ บริหารแบบมืออาชีพทัดเทียมระดับสากล ผู้สำเร็จการศึกษากลายเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม มีทักษะเป็นเลิศ ก้าวทันสังคม

แผนงานที่ 7 : แผนงานส่งเสริมการศึกษาดลอดชีวิตและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษาดลอดชีวิต และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ดำเนินการเพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษา อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและมีคุณภาพทั้งการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

แผนงานที่ 8 : แผนงานส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม

การส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้และการจัดการศึกษาทางด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ และท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย โครงสร้าง ระบบงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับความต้องการ สภาพปัญหาแวดล้อมท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าร่วมดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ ของท้องถิ่นได้มีการยอมรับซึ่งกันและ กัน

แผนงานที่ 9 : แผนส่งเสริมการพลศึกษาและการกีฬา

การส่งเสริมการพลศึกษาและการกีฬา ดำเนินการเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง มีคุณธรรม จริยธรรม มีน้ำใจนักกีฬา ภาคภูมิใจในความเป็นไทยและพัฒนาความสามารถด้านพลศึกษาเต็มตามศักยภาพโดยให้บริการ

กิจกรรมทางพลศึกษาและการกีฬาให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน สังคม และประเทศชาติ ส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา เยาวชนและประชาชนทุกคนรักการเล่นกีฬาและรักการออกกำลังกายโดยใช้กลยุทธ์ในการจัดรูปแบบและกิจกรรมที่หลากหลาย ก่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาด้านสุขภาพ นอกจากนี้แล้วยังเน้นการระดมสรรพกำลังทุกส่วนให้มีส่วนร่วมในการจัดการพลศึกษาและการกีฬา เพื่อสร้างสรรค์ชุมชนให้เข้มแข็ง ผักผ่อนให้มวลชนแข็งแรงปราศจากสิ่งเสพติดมอมเมา เอื้อประโยชน์ต่อความมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลง

แผนงานที่ 10 : แผนงานพัฒนาหลักสูตรและการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพจนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคม สามารถพึ่งตนเอง ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

แผนงานที่ 11 : แผนงานประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา ดำเนินการเพื่อให้หน่วยงานและสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีระบบการประกันคุณภาพ และให้ระบบการประกันคุณภาพเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโดยให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีความสามารถ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่หลักสูตรกำหนด

แผนงานที่ 12 : แผนงานเทียบโอนผลการศึกษาทุกระดับการศึกษา

เพื่อให้มีการเชื่อมโยงการเรียนรู้จากการศึกษา 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อันจะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทำให้ประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษาในระบบที่สูงขึ้น หรือเพื่อประกอบอาชีพ รวมทั้งเป็นการกระจายอำนาจและโอกาสทางการศึกษาแก่สังคมอย่างทั่วถึง

แผนงานที่ 13 : แผนงานปฏิรูปครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

การปฏิรูปครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เป็นไปเพื่อยกระดับให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนพัฒนาขึ้นอย่างมีคุณภาพ เป็นครูมืออาชีพ และมีระบบการให้ผลตอบแทนที่เป็นธรรม สร้างความศรัทธาเชื่อถือและจงใจให้คนเก่ง เข้าสู่วิชาชีพครูมากขึ้น อันจะเป็นการประกันคุณภาพการจัดการศึกษาว่าจะพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

แผนงานที่ 14 : แผนงานปฏิรูประบบบริหารและจัดการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การปฏิรูประบบบริหารและจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ดำเนินการเพื่อพัฒนาระบบการบริหารและจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การปฏิรูประบบบริหารและจัดการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เกิดผล กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ดำเนินการจัดโครงสร้างและองค์กรบริหารการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ปรับภารกิจ บทบาทหน้าที่ และเสนอโครงการใหม่เพื่อเสนอสำนักงานปฏิรูปการศึกษา

แผนงานที่ 15 : แผนงานการปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

การปฏิรูปทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดำเนินการ ดำเนินการเพื่อปรับระบบการจัดการทรัพยากรและงบประมาณด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมอย่างทั่วถึง มีคุณภาพเกิดประโยชน์สูงสุด

แผนงานที่ 16 : แผนงานส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษาและจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐานเหมาะสมกับความต้องการของท้องถิ่น

แผนงานที่ 17 : แผนงานส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ทั้งของรัฐและเอกชน สถาบันต่างๆ และสถานประกอบการ มีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม แสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น

แผนงานที่ 18 : แผนงานประชาสัมพันธ์การปฏิรูปการศึกษา

การประชาสัมพันธ์การปฏิรูปการศึกษา ดำเนินการเพื่อให้ประชาชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญในการปฏิรูปการศึกษารวมที่จะให้ความร่วมมือ อันจะทำให้การปฏิรูปการศึกษาระบบผลสำเร็จ ตลอดจนการสร้างภาพพจน์แห่งองค์กร กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดให้มีการประชาสัมพันธ์การปฏิรูปการศึกษาในทุกรูปแบบ

แผนงานที่ 19 : แผนงานปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำและแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งจะทำให้สามารถจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ ตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

แผนงานที่ 20 : แผนปฏิรูปการเรียนรู้

การปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นแผนงานที่มุ่งเน้นการฝึกกำลังของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

หลักการ

การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการทำงาน โดยเปลี่ยนแปลงแนวคิดและวิธีการในการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม

โดยยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด เน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาพลังความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มศักยภาพ

โดยยึดหลักการเรียนรู้ด้วยตนเอง มุ่งเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน มีทักษะในการแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

โดยยึดหลักการศึกษาดลอดชีวิต มุ่งสร้างแหล่งความรู้เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมและทั่วถึงกันตลอดจนรองรับระบบเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐาน

การดำเนินงานที่ผ่านมา

ในช่วงเวลาที่ผ่านมากรมและหน่วยงานต่าง ๆ ตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ และดำเนินการต่างๆ หลายประการ เกิดผลเป็นรูปธรรมและมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติสาระการเรียนรู้ไว้ทุกหมวด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมวด 4 แนวการจัดการศึกษาโดยคาดหวังว่าผู้เรียนจะเป็นคนดี มีความรู้ อยู่อย่างมีความสุข ตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2. คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้แต่งตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ขึ้น มีการวางแผนคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้ 5 ทฤษฎี พัฒนาตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของผู้เรียนและตัวบ่งชี้การสอนของครู เผยแพร่แนวคิดและตัวอย่างแนวปฏิบัติไปยังกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มในสังคมไทย รวมทั้งวิจัยเพื่อเสนอนโยบายและรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

3. กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ในคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการและกรมที่มีสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกกระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกันดำเนินการดังนี้

3.1 ด้านบุคลากร ทุกกรมได้ให้ความสนใจและเสริมสร้างความรู้ความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องผ่านสื่อที่หลากหลาย ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรแกนนำเพื่อเป็นต้นแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระดับปฏิบัติและระดับนโยบายฝึกอบรมเชิงวิชาการ ศึกษาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ แก่ครูผู้สอนในระดับ มัธยมศึกษา มีครูแกนนำรวมทั้งสิ้นกว่า 50,000 คน จากกรมและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษากรมศิลปากร กรมพลศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปเน้นการพัฒนาเด็กเต็มศักยภาพเป็นแบบอย่างและแหล่งเรียนรู้ แก่ครูผู้อื่นที่กำลังดำเนินการปฏิรูปการ

เรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกันจึงมีการจัดตั้งชมรมครูช่วยเพื่อนครู ชมรมเครือข่ายครูวิชาชีพขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเสริมและเติมเต็มความรู้แก่ครูแกนนำอยู่เสมออย่างต่อเนื่อง โดยผลิตสื่อหลากหลายชนิดขึ้น จัดอบรมทางไกลผ่านสื่อโทรทัศน์ และเผยแพร่วีดิทัศน์ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัดและอำเภอทั่วประเทศ จำนวน 2,000 ชุดสำหรับโรงเรียนเอกชน มีการพัฒนาครูโรงเรียนเอกชนเพื่อจุดประกายการปฏิรูปการเรียนรู้ 60,000 ใช้การนิเทศภายในเพื่อพัฒนาเครือข่ายของครูแกนนำ จัดทำคู่มือครู 3 ชุดคือ การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาภาวะทางอารมณ์ การทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง กรมสามัญศึกษามีการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพภายใน 534 คน พัฒนาโรงเรียนแกนนำ 953 โรงเรียน และดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 459 วิทยาเขต

3.2 ด้านสถานศึกษา มุ่งพัฒนาศักยภาพโรงเรียนโดยใช้ปัจจัยองค์รวมและปัจจัยสนับสนุน เน้นการผึกกำลังจากทุกฝ่ายให้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ คัดเลือกโรงเรียนแม่ข่ายนำร่องในหลายจังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ลำปาง ลำพูน นครศรีธรรมราช สตูล พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยใช้ปัจจัยองค์รวมเพื่อให้เป็นแหล่งความรู้ เสริมสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนประเมินตนเองด้วย เกณฑ์การประเมินโรงเรียนปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ เผยแพร่เอกสาร ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดสู่การปฏิบัติ จัดมหกรรมกระจายความคิดและแนวปฏิบัติระดับชาติ สร้างพลังขับเคลื่อนสนับสนุนให้แก่ศึกษานิเทศก์จังหวัด/อำเภออย่างทั่วถึง

3.3 ด้านระบบสนับสนุน วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้มีการทำวิจัยเพื่อค้นหาองค์ความรู้มาใช้ในการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้และการพัฒนาหลักสูตร เช่น การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนิเวศน์ในนาข้าวและแปลงผัก การสร้างความรู้ด้วยตนเอง การพัฒนาทักษะชีวิตในการแก้ปัญหาโดยวิธีการนิเทศศึกษา การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ การพัฒนาพหุปัญญา การจัดการเรียนรู้ที่บ้านโดยพ่อแม่ร่วมกับโรงเรียน การนิเทศเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ที่ดีตามแนวพระราชดำริ (ยุทธศาสตร์ฉลาดรู้) หลักสูตรวิชาชีพครูโดยใช้แนวคิดปรัชญาสามารถเป็นฐานในการพัฒนาการวางระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานการผลิตครู การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน Problem Based Learning, Investigation Laboratory, Discovery Laboratory, Lab center รูปแบบการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานกรณีศึกษาหลักสูตร ปอ. รูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามมาตรา 18(3) ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รูปแบบการประกันคุณภาพหน่วยงานการศึกษาตามมาตรา 25 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการเผยแพร่แนวทางการใช้งานวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และรูปแบบการเรียนรู้รายวิชาต่างๆ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เผยแพร่ความก้าวหน้าและความรู้ผ่านจดหมายข่าว สื่ออื่นๆ จัดประชุมทางไกลผ่านสื่อโทรทัศน์ ประชุมปฏิบัติการจัดทำแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ประชุมวาระแห่งชาติ สมัชชาการเรียนรู้เพื่อเผยแพร่ รูปแบบการ และสัมมนาการเรียนรู้สัญจรภูมิภาค ประเมินผลโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ จัดทำฐานข้อมูลครูแกนนำและครูต้นแบบรวมทั้งประเมินครูแกนนำให้เป็นครูต้นแบบปฏิรูปการเรียนรู้ จัดงาน Teacher Award เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ แก่ครูและเผยแพร่ผลงานดีเด่นของครูใน 18 สาขาวิชา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ สังคมศึกษา จริยศึกษา ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ พลศึกษา สิ่งแวดล้อม การงานและพื้นฐานอาชีพ การบูรณาการก่อนประถมศึกษา การศึกษาพิเศษ รวมทั้งกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนและศึกษานิเทศก์

3.4 จัดกิจกรรมส่งเสริมอัจฉริยภาพด้านต่างๆ แก่นักเรียนทุกระดับโดยเฉพาะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและครูอาจารย์ สังกัดกรมสามัญศึกษารวม 3,091 คน พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีใน 2,140

โรงเรียน จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีทักษะเบื้องต้นทางคอมพิวเตอร์ 1,000,000 คน ส่งเสริมการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมใน 2,634 โรงเรียน พัฒนาครู อาจารย์ให้มีทักษะด้านคอมพิวเตอร์ รวมทั้งผลิตสื่อคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนด้วย

3.5 จัดทำโครงการรณรงค์เพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่นักเรียนและประชาชนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอย่างจริงจังตั้งแต่ปี 2526 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน พัฒนาห้องสมุดในสถานศึกษาทุกระดับ ให้เป็นแหล่งค้นคว้าและส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน จัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเป็นประจำทุกปี จัดกิจกรรมประกวดหนังสือดีเด่นเพื่อพัฒนาคุณภาพหนังสือ ดำเนินการควบคุมราคาจำหน่ายหนังสือและสื่อการเรียนการสอน โดยศึกษาวิเคราะห์แนวทางการเปิดเสรีการผลิตหนังสือเรียนและสื่อดังกล่าวพร้อมทั้งดำเนินการลดต้นทุนผลิตหนังสือโดยการขอลดอัตราอากรนำเข้ากระดาษและวัสดุเครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อการพิมพ์ รวมทั้งการเก็บภาษีมูลค่าสำหรับหนังสือ

3.6 ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตที่ใช้ชุมชนเป็นฐานจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ระดมทุนทางสังคมผ่านเครือข่ายในชุมชน และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมบริหารจัดการศึกษา โดยให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แก่ผู้ด้อยโอกาส ขาดโอกาสและพลาดโอกาส ซึ่งจัดโดยศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดและศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอทั่วประเทศ จัดบริการการศึกษาต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านกว่า 35,000 แห่ง ห้องสมุดประชาชนระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล กว่า 800 แห่ง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) 6,000 แห่ง ศูนย์ส่งเสริมอุดมศึกษาเพื่อชุมชน (ศอช.) 102 แห่ง จัดการศึกษาเพื่อเทียบความรู้ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน จัดฝึกอาชีพหลักสูตรระยะสั้นผลิตและเผยแพร่และสื่อและบริการด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา

3.7 พัฒนาศูนย์การเรียนรู้เพื่อประชาชน เพื่อมุ่งสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยจัดในวัด ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและห้องสมุดในโรงเรียน โดยร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและชุมชน ทั้งนี้ศูนย์การเรียนรู้เพื่อประชาชนจะเป็นแหล่งเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นไทยที่มุ่งให้นักเรียน นักศึกษา สืบค้นมรดกภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเชื่อมโยงกับการรณรงค์ให้แต่ละตำบลมีผลิตภัณฑ์เป็นรายได้เสริม อย่างน้อยหนึ่งผลิตภัณฑ์

3.8 ร่วมกับมูลนิธิหนังสือเพื่อนเด็ก เร่งดำเนินการจัดตั้งห้องสมุดเพื่อเด็กและเยาวชน โดยมุ่งพัฒนาอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากร ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในสถานศึกษา สถานพินิจและคุ้มครองฯ วัด ศาสนสถานอื่นๆ และห้องสมุดในชุมชน โดยมีเป้าหมายในกรุงเทพมหานคร 1 แห่ง และกระจายโอกาสไปสู่ภูมิภาคเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายอีก 48 แห่งทั่วประเทศ เพื่อจัดแหล่งการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะที่มีหนังสือคุณภาพหลากหลายและทันสมัย จัดมุมเทคโนโลยีสารสนเทศและภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดมุมหนังสือเสียงสำหรับผู้พิการ ทั้งนี้จะพัฒนาบรรณารักษ์ ปรับปรุงระบบและระเบียบการบริหารที่เอื้อให้กลุ่มเป้าหมายได้ใช้ประโยชน์สูงสุด เพื่อถวายแด่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวโรกาสที่ทรงมีพระชนมายุครบ 48 พรรษา

3.9 ส่งเสริมและพัฒนการใช้ภาษาไทยในกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เผยแพร่วรรณกรรมที่มีคุณค่า อบรมความรู้แก่ครูภาษาไทย จัดประกวดหนังสือการ์ตูน ส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ภาษาไทย ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษาทุกจังหวัด คัดเลือกครู ส่งเสริมการใช้ภาษาไทยดีเด่นระดับมัธยมศึกษา สนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทย มรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

3.10 พัฒนางานและแนวทางการศึกษาและอาชีพ โดยพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตของเยาวชน ใช้กระบวนการทางจิตวิทยาและการแนะแนวให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน ให้ครูทุกคนเป็นครูแนะแนวได้ เผยแพร่คู่มือต่างๆ เช่น การแนะแนวตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดกิจกรรมแนะแนวตามหลักสูตร การปฏิบัติงานแนะแนว การส่งเสริมประสิทธิภาพผู้ปกครองสู่การพัฒนาคุณภาพเยาวชน การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา การฝึกฝนคลายความเครียด จัดทำสื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กตาบอด จัดทำเครื่องมือมาตรฐานการแนะแนว การคัดแยกเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จัดทำแบบทดสอบความถนัดทางการเรียน แบบทดสอบเพื่อการแนะแนวในสถานศึกษาและตลอดจนต้นแบบระเบียบเรียบร้อย

จะเห็นได้ว่ากระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ จนเกิดผลสำเร็จอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ภาพที่สะท้อนความสำเร็จที่เกิดขึ้นในช่วงนี้คือการตื่นตัวของครูและบุคลากรโดยมุ่งจะแสวงหาแหล่งเรียนรู้ หน่วยงานที่จัดกิจกรรมการอบรมสัมมนา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แม้จะต้องใช้เวลาช่วงวันหยุดหรือบางครั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง

นอกจากนี้สิ่งที่แสดงชัดว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ได้ผลที่น่าพอใจคือ การที่มีการผลิตสื่อ เผยแพร่เนื้อหาสาระ แนวทางในการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งทำให้ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ เห็นแนวทางในการทำงานจัดการเรียนรู้ เห็นภาพรูปธรรมของผลผลิตที่จะเกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เกิดกำลังใจที่จะดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปต่อไป ส่งผลต่อการเกิดความคิดว่า ปฏิรูปการเรียนรู้ไม่ยากอย่างที่คิด เพียงแต่ปรับเปลี่ยนความคิด ก็เห็นแนวทางในการทำงาน

การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ ของครูที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ ก็เป็นสิ่งที่แสดงชัดว่าการปฏิรูปการศึกษาจะก้าวต่อไปและเผยแพร่ขยายวงกว้างอย่างไม่หยุดยั้ง

ถ้าหากต้องการเห็นความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมมือร่วมใจกัน ปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาเด็กเต็มตามศักยภาพ เมื่อใดที่ปฏิรูปการเรียนรู้สำเร็จ เด็กไทยจะเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาก็จะเกิดขึ้นด้วย

4. บทบาทหน้าที่ของครูศิลปศึกษาในเชิงปฏิรูป

ครูเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้รอบด้าน และปรับตัวในสังคมได้อย่างมีสุข บทบาทของครูในการเรียนการสอนจะช่วยให้ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนได้

นักการศึกษาได้พยายามมาหลายยุคสมัยที่จะปฏิรูปและยกฐานะวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงและเป็นวิชาชีพที่สังคมเชื่อถือ ให้ความไว้วางใจ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็น พ.ร.บ.การศึกษาระดับแรกที่จะทำให้ความฝันที่จะทำให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงเป็นจริง ผู้บริหารการศึกษาลายคนทั้งของไทยและของต่างประเทศ อธิบายลักษณะของวิชาชีพชั้นสูงไว้คล้ายๆ กัน เช่น

1. เป็นวิชาชีพที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง และเป็นวิชาชีพที่จำเป็นต่อสังคม ถ้าไม่มีวิชาชีพอันนี้ สังคมจะโกลาหล รวนวาย ไม่พัฒนา
2. เป็นวิชาชีพที่ต้องใช้สติปัญญาในการทำงาน สมาชิกวิชาชีพต้องใช้ปัญญาในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัย ญาณในการประกอบอาชีพและแก้ปัญหาที่เกิดจากการประกอบอาชีพ

3. เป็นวิชาชีพที่ต้องใช้เวลาในการศึกษาค้นคว้าเป็นเวลานาน โดยกำหนดเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำว่า จะต้องไม่น้อยกว่า 4 ปีหลังสำเร็จระดับมัธยมศึกษาจึงจะทำให้สมาชิกวิชาชีพมีความรู้ความสามารถพอที่จะประกอบอาชีพได้ เช่น คนที่จะเป็นสมาชิกวิชาชีพวิศวกรรมจะต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและใช้เวลาในการศึกษามากไม่น้อยกว่า 4 ปี หรือสมาชิกวิชาชีพทนายความก็ต้องสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และใช้เวลาในการศึกษามากไม่น้อยกว่า 4 ปี

4. ผู้เป็นสมาชิกวิชาชีพมีอิสระในการใช้วิจารณ์งาน ความรู้ความสามารถในการตัดสินใจ ปฏิบัติงาน สมาชิกวิชาชีพสามารถปฏิบัติงานในวิชาชีพของตนได้โดยอิสระ ไม่ต้องคอยคำสั่งหรือคำบงการจากบุคคลอื่น

5. สมาชิกวิชาชีพต้องมีความรับผิดชอบคือรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้รับบริการ อันเนื่องมาจากการตัดสินใจของตน และรับผิดชอบอันเกิดจากการตัดสินใจที่ก่อให้เกิดผลดีต่อผู้รับบริการ

6. สมาชิกวิชาชีพจะปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของสังคมมากกว่าอามิสสินจ้าง เงินเดือนหรือค่าตอบแทนที่ได้รับเป็นเพียงผลพลอยได้อันเกิดจากการอุทิศตนทำประโยชน์ให้แก่สังคม

7. สมาชิกวิชาชีพจะมีองค์กรวิชาชีพของตนคอยกำกับควบคุมผู้ที่อยู่ในวิชาชีพเดียวกัน โดยเฉพาะ และผู้ประกอบวิชาชีพอื่นๆ จะต้องสมัครเป็นสมาชิกวิชาชีพด้วยความเต็มใจ

8. สมาชิกวิชาชีพจะมีการศึกษา วิจัย และพัฒนาวิชาชีพของตนอย่างต่อเนื่อง และมีการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการศึกษา วิจัย ไปยังสมาชิกอย่างเป็นระบบ

9. องค์กรวิชาชีพจะมีจรรยาบรรณให้สมาชิกวิชาชีพปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด และสมาชิกวิชาชีพก็จะรับผิดชอบต่อจรรยาบรรณและรับผิดชอบต่อตัดสินใจประกอบวิชาชีพของตน

การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษารังนี้จะมีเจตนาที่จะเห็นอาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นวิชาชีพที่มีสมาชิกวิชาชีพสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระและเป็นไปเพื่อสร้างสรรค์สังคมอย่างแท้จริง บทบัญญัติที่ปรากฏใน พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ตั้งแต่มาตรา 52-57 จึงเป็นบทบัญญัติเพื่อเป็นหลักประกันว่าอาชีพครู อาชีพผู้บริหารการศึกษา และอาชีพของผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เป็นอาชีพที่จะนำมาซึ่งสันติสุขแก่สังคมได้อย่างแท้จริง ดังนั้นผู้ที่เข้าสู่อาชีพหรือที่อยู่ในวิชาชีพอยู่แล้วจึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรม พัฒนา และดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีในระหว่างที่อยู่ในวิชาชีพ (ดิเรกพรสิมา.2543 : 136-138) การดำเนินการเพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู คุณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงและเป็นที่ยอมรับนับถือจากสังคมทั่วไปนั้น เริ่มตั้งแต่การปรับปรุงระบบการผลิตครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้การผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยจะมีการตั้งคณะกรรมการนโยบายและแผนการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาขึ้นในสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อรับผิดชอบการดำเนินมาตรการต่างๆ ที่จะเรียกความเชื่อมั่นศรัทธาในวิชาชีพครูกลับคืนมา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.2545: 63)

สุพัทธา มาตติถ์ (2533 : 16-17) กล่าวว่า วิชาครูที่พึงประสงค์จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคมในด้านคุณธรรม จริยธรรม ช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชน นอกจากนั้นครูจะต้องช่วยพัฒนาชุมชน นำชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทยด้วย ครูที่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทยนั้น มีลักษณะดังนี้

1. ต้องมีความสามารถ และมีทักษะในวิธีการสอน วิธีการอบรมการพัฒนาการเป็นผู้นำ ผู้ตาม และผู้ประสานงานที่ดี

2. ต้องมีความรู้ดีในด้านต่าง ๆ กัน ได้แก่ วิชาเฉพาะซึ่งจะต้องมีความรู้อย่างลึกซึ้งเหมาะสมตามระดับที่ทำการสอน เราขาดครูซึ่งมีความรู้อย่างถ่องแท้ที่จะสอนในวิชาที่ตัวเองรู้ เพราะครูจะต้องไปทำอย่างอื่นอีกมากมาย นอกจากนี้จะต้องมีความรู้ดีในวิชาชีพครู วิทยาการจัดการ จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การวิจัย และการประเมินผล

3. มีความรู้ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ธรรมชาติ เพราะว่าเราไม่ค่อยได้วางระบบกันไว้ แต่การที่น้ำท่วมใหญ่ภาคใต้ครั้งนี้ เป็นเรื่องที่ยังไม่ควรจะเกิดขึ้นแต่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งเราไม่มีทางเลือก อย่างน้อยก็เป็นประเด็นที่จุดขึ้นมาทำให้คนสนใจเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติ

4. การมีความเป็นครู คือมีความรักเมตตาปราณีเด็ก รักอาชีพครูใฝ่รู้โลกทัศน์กว้าง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงมีวุฒิภาวะ มีความยุติธรรม ดำรงชีวิตเรียบง่าย ครูจะต้องเป็นตัวอย่างของชาวบ้าน ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชน ตลอดจนชุมชนและมีบทบาทในการช่วยเหลือชุมชน เพราะฉะนั้นครูที่พึงประสงค์คงจะต้องเป็นครูที่ค่อนข้างเสียสละ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเสริมสร้างให้ชีวิตมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ช่วยให้มีความตั้งใจที่งดงาม สมานที่แน่น สุขภาพกายและสุขภาพจิต มีความสมดุลเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษยชาติโดยส่วนตน และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของสังคมโดยรวม (กระทรวงศึกษาธิการ.2544 : 2)

ครูสอนศิลปศึกษาควรเป็นคนที่มีความสามารถในการสอน และการทำงานที่ได้รับมอบหมาย ผลงานจะเป็นที่ยอมรับและประทับใจ เพราะครูศิลปศึกษามักได้รับมอบหมายงานจากผู้บริหารให้ทำเสนอดังนั้นครูสอนศิลปศึกษาต้องไม่เป็นผู้อยู่เฉย ต้องกระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติมหาความรู้ทันสมัยมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ยอมรับศิลปวิทยาการใหม่ ๆ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (ชะลอ พงษ์สามารถ. 2526 : 90) และประสงค์ พวงดอกไม้ (ม.ป.ป. : 9) กล่าวถึงครูศิลปศึกษาไว้ว่า ครูศิลปศึกษาควรปรับปรุงความรู้ของตนด้วยการศึกษาหาความรู้รับไวต่อการเคลื่อนไหวทางวิชาการ ติดตามความเคลื่อนไหวข่าวที่เกี่ยวกับศิลปะทุกด้านหาโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูในสายวิชาอื่นบ้าง ชักถามเสนอความคิดเห็น แลกเปลี่ยนปรึกษา ขอบปัญหาเกี่ยวกับศึกษานิเทศก์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ สำหรับปรับปรุงวิทยฐานะ ครูศิลปศึกษาควรได้รับโอกาสที่จะเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนาทางวิชาการ หรือศึกษาต่อบ้าง

ครูศิลปศึกษาควรเป็นทั้งผู้สอนและทดลองปฏิบัติจริง มีการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยการศึกษา และเป็นผู้หน้าที่ดีต่อการปรับเปลี่ยนไปสู่สิ่งที่ดีงาม และสามารถทำให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าของศิลปะธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรม และสิ่งล้ำค่าทางภูมิปัญญา

อาร์ พันธ์มณี (2543 : 104) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหน้าที่และคุณลักษณะของครูไว้ว่า สำหรับงานด้านการสอน ครูมีหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในการสอนเด็กให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี แก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาให้เป็นไปในรูปแบบที่ถูกต้อง และส่งเสริมพฤติกรรมความสามารถ ความถนัดของเด็กให้ได้มีโอกาสพัฒนาอย่างเต็มที่ กล่าวโดยสรุป ครูมีหน้าที่สอนให้เด็กเกิด

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก จิตใจ และทัศนคติ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติตนในทางที่ตรงเหมาะสม และเป็นที่พึงปรารถนาของสังคม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ครูนั้นล้วนมีบทบาทและหน้าที่สำคัญหลายประการในสังคม ในส่วนของครู ศิลปศึกษานั้น จะต้องมีความมุ่งมั่นและนำความรู้ทางศิลปะที่ตนถนัดและสนใจไปใช้ในการเรียนการสอน พร้อมทั้งประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันรวมถึงการเรียนรู้กลุ่มสาระอื่น ๆ เป็นผู้ที่เห็นความสำคัญของการสร้างสรรค์งานศิลปะ มีความมุ่งมั่น รับผิดชอบ และชอบแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการสอน เพื่อเผยแพร่ขยายความรู้ทางการศึกษาที่ดีแก่เยาวชนและสังคม

5. ความสำคัญของการเรียนการสอนทัศนศิลป์

วิรุณ ตั้งเจริญ (2543 : 5) กล่าวว่า ทัศนศิลป์ (Visual Arts) เป็นศิลปะในช่วงเวลาของสังคมสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงความคิดอ่านเปลี่ยนความเชื่อ เปลี่ยนพฤติกรรมจากโลกภายในมาสู่โลกภายนอก จากนามธรรมมาสู่รูปธรรม จากจินตนาการมาสู่โลกแห่งประจักษ์ (Empiricism) ที่พบเห็นได้สัมผัสได้ รับรู้ได้

ก่อนที่จะใช้คำว่า “ทัศนศิลป์” จะพบว่าในระยะแรกๆ เมื่อมนุษย์สร้างงาน ผลงานมักจะเป็นงานช่างมากกว่า คือ มุ่งประโยชน์ใช้สอย หรือสนองความจำเป็นในการดำรงชีพเบื้องต้น เพราะเหตุว่ามนุษย์ต้องเร่ร่อนทำมาหากิน ไม่อยู่เป็นที่ เป็นทางแน่นอนเช่นปัจจุบัน แต่ในระยะเวลาต่อมา เมื่อตั้งหลักแหล่งแน่นอน มีอาชีพทางเกษตรกรรม จึงพอมีเวลาสร้างผลงานให้ประณีตขึ้นบ้าง

สังคมสมัยใหม่เป็นสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งมีระบบใหม่ ดังนั้นจึงได้มีการทบทวนกันใหม่ โดยสถาบันเบอาเฮาส์ในเยอรมนี ซึ่งสถาบันนี้มีหลักการที่จะรวมศิลปะแขนงสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และประติมากรรม เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อจะได้กลมกลืนกับสภาพสังคม อุตสาหกรรมสมัยใหม่ และเป็นการผานทางด้านขนาดของศิลปกรรมขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้วย ช่วงนี้ “ทัศนศิลป์” หรือ Visual Art ยังไม่เป็นที่นิยมนัก และยังมีอีกคำหนึ่งมีคนใช้อยู่ในช่วงเดียวกันคือ “ศิลปะรูปทรง” Plastic Art เข้ามาพัวพันด้วย ก่อความเข้าใจสับสน พวกที่ยึดมั่นในความรู้สึกก็มักจะใช้ทัศนศิลป์ Visual Art พวกที่ถือความสำคัญของวัตถุก็มักจะใช้ศิลปะรูปทรง Plastic Art ดังนั้นในปัจจุบันจึงยังมีใช้กันทั้ง Visual Art และ Plastic Art อย่างไรก็ตาม หลังจากได้มีการวิจัย ค้นคว้ากันอย่างจริงจังเกี่ยวกับเรื่องการรับรู้ดังกล่าวแล้ว คำว่าทัศนศิลป์ ดูเหมือนว่าจะมีน้ำหนักดีกว่าคำอื่นๆ มีผู้นิยมมากกว่าการเรียกชื่อคำดังกล่าวมานี้ (ยุบลรัตน์ เคยอาษา.2545 :8)

ดังนั้นความหมายของทัศนศิลป์ จึงมีหลากหลายจากอดีตซึ่งพัฒนามาจากงานช่างฝีมือ เรื่อยมาจนกระทั่งถึงการเรียนการสอนในปัจจุบัน ทัศนศิลป์ในการเรียนนั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งของศิลปศึกษา แต่มีความหมายที่เป็นลักษณะเฉพาะจึงหมายความว่างานศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นและทำให้เห็นเป็นรูปทรงสองมิติ สามมิติ รับรู้และมองเห็นได้ตามความเป็นจริงจนกระทั่งใช้จินตนาการของผู้ชมเอง

ในปัจจุบันทัศนศิลป์มีบทบาทมากในการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานโดยเน้นให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจถึงหลักสุนทรียศาสตร์นั้นก็คือการให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงทัศนปัญญาที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับศิลปะ

ทัศนปัญญาในบริบทของศิลปะนั้น ภาพลักษณ์เป็นสื่อกลางหรือเครื่องมือในทัศนภาษาของสาขา (ทัศนศิลป์) ฮอร์ดิน (1982) กล่าวว่า ภาพลักษณ์สร้างความสนใจ จูงใจให้เรากระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง สะดุดอารมณ์ และกระตุ้นความทรงจำ เราเรียนรู้ทัศนภาษาจากการศึกษาเหตุการณ์ ส่วนประกอบทางทัศน [เส้น สี รูปทรง รูปทรง พื้นผิวและแสง-เงา (visual elements)] และโครงสร้าง (องค์ประกอบศิลป์ : ความสอดคล้อง ความขัดแย้ง ความสมดุล จังหวะลีลาฯ) ผสมผสานกัน เรารับรู้ถึงความหมายที่ซุกซ่อนอยู่ เรารับรู้ถึงอุปมาอุป

มาย การเปรียบเทียบ ประเภท คุณสมบัติ หมวดหมู่ การกระทำและการตีความจากสิ่งที่เราเห็น นักโฆษณา โน้มน้าวผู้คนด้วยภาพลักษณ์ที่สร้างขึ้นมาในผลงานโฆษณา เช่นเดียวกับนักการเมืองการปกครองหลายลัทธิ ใช้ภาพลักษณ์ในการควบคุมผู้คน เช่น นาซีใช้เครื่องหมายสวัสดิกะและภาพลักษณ์อื่นๆ ผสมผสานกับ คำพูดของฮิตเลอร์ จูงใจให้ชาวเยอรมันเชื่อตามการโฆษณาชวนเชื่อของลัทธินี้ ดังนั้นภาพลักษณ์จึงเป็น เหมือนดาบสองคม สามารถทั้งให้คุณและให้โทษ เมื่อถูกนำมาใช้ในบทบาทที่ต่างเป้าหมายกัน นักวิชาการ หลานสาขาจึงเห็นความจำเป็นต่อการป้องกันการที่บุคคลจะถูกภาษาทั้งที่เป็นภาษาหนังสือ/ภาษาพูด (verbal language) และภาษาภาพ (visual language) ควบคุมและครอบงำความคิดและการกระทำเพราะการศึกษา ที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องทำให้ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ในการใช้ข้อมูลและภาพลักษณ์ที่ตนเห็นและคิดอย่าง สร้างสรรค์มิใช่บ่อนทำลาย

อูเดอมอง (Oudejans, 1982) อธิบายว่าภาพลักษณ์มี 3 ระดับ คือระดับแสงลักษณ์ (ภาพเหมือนจริงอย่างตรงไปตรงมา) ระดับสัญลักษณ์ (ภาพเหมือนจริงหรือกึ่งเหมือนจริงที่ถ่ายทอดด้วยสัญลักษณ์ สื่อนัย ที่ซ่อนเร้นต้องอาศัย อุปมาอุปมัย หรือการตีความ) และ ระดับนามธรรม (ภาพแบบแอบสแตรกไว้วัตถุวิสัย) ส่วนประกอบต่างๆ ในสองระดับแรกให้ข้อมูล (แต่ต่างกันที่ระดับแรกนั้น ความรู้ของผู้ดูต่อภาพลักษณ์นั้นๆ ขึ้นอยู่กับความละเอียดถี่ถ้วนของส่วนประกอบต่างๆ ที่เห็น แต่ในระดับที่สองความรู้ของผู้ดูต่อภาพลักษณ์ นั้นขึ้นอยู่กับว่าผู้สร้างภาพลักษณ์นั้นมุ่งใช้สัญลักษณ์อะไร สื่อความหมายใด เช่น ไร และมากน้อยเพียงใด) ส่วนระดับสุดท้ายนั้น ส่วนประกอบในภาพลักษณ์มิใช่ให้ข้อมูล แต่เป็นสิ่งที่เรารู้สึกต่อการรับรู้และความรู้สึกของผู้ดู

งานวิจัยเกี่ยวกับทัศนปัญญาในบริบทของศิลปะนั้นฮอร์ติน (1982) ยังรายงานอีกว่า จะเห็นได้จากการค้นพบประเด็นต่างๆ เช่น เทอร์เบย์น (1970) เทเลอร์ (1960) ดอนดิส (1974) และ เกรกอรี (1970) พบว่า ประเด็นที่สำคัญประเด็นหนึ่งของการรับรู้ (perception) นั้น ได้แก่ความสามารถที่จะเข้าใจส่วนประกอบทาง ทัศน ส่วนเดบส์ (1970, 1972, 1974) บาร์ลีย์ (1971) เทอร์เบย์น (1970) ฟลอรี (1978) ออสเบิร์กและออสเบิร์ก (1971) แลมเบอร์สกี (1976) และวิตซิท (1976) พบว่าส่วนประกอบทางทัศนและองค์ประกอบศิลปะนั้น สามารถเทียบเคียงได้กับส่วนประกอบและโครงสร้างของภาษา ซึ่งได้แก่ตัวอักษรและการผูกโยงของคำต่างๆ ในประโยค (วากยสัมพันธ์)

ไฟร์ (1952 อ้างถึงใน ฮอร์ติน, 1982) เชื่อว่าการเรียนรู้ถึงส่วนประกอบและโครงสร้างในภาษา หนังสือกับภาษาภาพ ฮอร์ตินรายงานว่าภาษาภาพสื่อความหมายในลักษณะเดียวกับหนังสือ เส้น สี รูปร่าง รูปทรง ลำดับและองค์ประกอบ ต่างก็ให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ ที่เห็น ขอมสกีพบว่าภาษาหนังสือ/ภาษาพูด สื่อความหมายเป็นโครงสร้างสองระดับ คือ ระดับผิวเผินและระดับลุ่มลึก โครงสร้างระบบผิวเผินเป็นเรื่องของ โครงสร้างประโยคโดยไม่มีความหมายเข้ามาเกี่ยวในโครงสร้างระบบลุ่มลึกจึงจะเกี่ยวข้องกับความหมาย ซึ่ง การที่ผู้อ่านจะซาบซึ้งกับความหมายของประโยคทั้งประโยคได้นั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในอันที่จะเข้าถึงคำ ต่างๆ ที่ผูกเรียงอยู่ในประโยคนั้น ภาษาภาพก็เช่นกัน บอบเบอร์ (1979 อ้างถึงใน ฮอร์ติน, 1982) พบว่าใน ภาพยนตร์นั้น สี ทิศทาง ความสว่าง แสงสลับและการเคลื่อนไหวของผู้คนหรือวัตถุในเฟรมหนึ่งๆ รวมทั้งภาพ ผู้คนที่เข้ามาแทนที่ในอีกเฟรมหนึ่ง การเรียงลำดับเรื่องราวในเฟรมต่างๆ ที่อยู่ในศิลปะภาพยนตร์ล้วนมีผล ต่อความหมายทั้งสิ้น สามารถสื่อให้เห็นถึงอารมณ์ในภาพยนตร์ ในระดับโครงสร้างลุ่มลึกของภาพยนตร์นั้น องค์ประกอบที่สื่อถึงอารมณ์ เช่น ความลึกลับ ความสับสนวุ่นวาย มิใช่เกิดจากผู้แสดง การแสดง และการผูกเรื่อง ซึ่งเป็นประเด็นด้านเนื้อหาเรื่องราวเท่านั้น แต่สร้างสรรค์ขึ้นจากโครงสร้างขององค์ประกอบทางทัศนด้วย เช่น ร่างที่เห็นเลือนลางอยู่ในแสงสลับสามารถสื่ออารมณ์นั้นได้เช่นกัน (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. 2545 : 173-175)

5.1 ประเภทของทัศนศิลป์

ทัศนศิลป์โดยทางกายภาพมีอยู่หลายประเภทและมีความแตกต่างกันไปด้วยวัสดุและเทคนิควิธีการ อันถือว่าเป็นลักษณะเฉพาะของทัศนศิลป์แต่ละประเภท ซึ่งการทำความเข้าใจในคุณสมบัติและการจำแนกประเภทที่ใช้ในการเรียนการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

5.1.1 จิตรกรรม (Painting) จะใช้การระบาย ป้าย ทา พ่น สลัก วาด เป็นต้น

5.1.2 ประติมากรรม (Sculpture) จะใช้การปั้น การทุบ การเคาะ การตี การหล่อ เป็นต้น

5.1.3 ภาพพิมพ์ (Silk screen) จะเป็นในรูปแบบการพิมพ์โลหะ การพิมพ์ไม้ การพิมพ์ผ้าไหม การพิมพ์จากวัสดุเหลือใช้ เป็นต้น

5.2 วิธีการสอนทัศนศิลป์

การสอนที่ถือเอาเด็กเป็นจุดสนใจ (Child Centered) เป็นการสอนให้เป็นไปตามแนวหลักสูตรใหม่ เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการแสดงออกทั้งการพูด การปฏิบัติงาน การจัดกิจกรรม และการแก้ปัญหาของตัวผู้เรียนเอง ซึ่งข้อตกลงเบื้องต้นทางหลักสูตรเกี่ยวกับการเรียนการสอนของครูมีดังนี้

5.2.1 ครูผู้สอนจะต้องได้รับการฝึกอบรมทักษะการสอนเป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสอนเด็กเล็กๆ

5.2.2 การเรียนการสอนต้องเป็นการสอนที่เน้นตอบสนองผู้เรียนเป็นสำคัญ

5.2.3 การเรียนการสอนเน้นการส่งเสริมเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มเล็ก

5.2.4 การเรียนการสอนต้องครอบคลุมและตอบสนองต่อการค้นคว้าวิจัยที่เกิดขึ้นใหม่และความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับการเจริญของงาม พัฒนาการและการเรียนรู้ของผู้เรียน

5.2.5 การเรียนการสอนต้องครอบคลุมและตอบสนองต่อขอบข่ายการเรียนรู้ที่ขยายมากขึ้นอย่างไม่จบสิ้นในทุกสาขาวิชา

5.2.6 การเรียนการสอนต้องยอมรับความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมและลีลาการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียน

5.2.7 การเรียนการสอนและการประเมินจะต้องดำเนินควบคู่ต่อเนื่องกันไปด้วยกัน และกลมกลืนเป็นสิ่งเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : ค)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

ปรวพรรณ ดวงรัตน์ (251 : 9) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ สาขาทัศนศิลป์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติของอาจารย์ พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ การวางแผนการสอน การดำเนินการสอน ด้านความรู้ความเข้าใจทางการเรียนศิลปะของผู้เรียน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีสภาพตามความเป็นจริงน้อย และมีปัญหามาก

วาทณี ว่องวาทัญญู (2534 : 160. บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องความต้องการพัฒนาสมรรถภาพ ในการปฏิบัติงาน ของข้าราชการสายงานบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พบว่า เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนในสังกัดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มีความต้องการเพิ่มพูนสมรรถภาพทางด้านการวางแผนกำลังคน เช่น การวิเคราะห์ภาระและปริมาณงานกลุ่มแผนงานและโครงการ ได้แก่ การวิเคราะห์ระบบงานการจัดทำและการประเมินผลงาน การจัดทำและการประเมินโครงการ การบริหาร

โครงการ การวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ระเบียบวิธีวิจัย การออกแบบวิจัย เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง สถิติ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยคอมพิวเตอร์ด้านการประมวลข้อมูลวิจัย เป็นต้น และสอดคล้องกันในระดับมาก และมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นรายการสมรรถภาพกลุ่มวิจัยทางสังคมศาสตร์ กลุ่มสารสนเทศ กลุ่มแผนงาน โครงการ ความต้องการเพิ่มพูนสมรรถภาพในเรื่องดังกล่าวกระทำได้โดยการฝึกอบรมงาน

บุญเหลือ กองทอง (2533 : 142) ได้ศึกษาความต้องการได้รับการพัฒนาสมรรถภาพ ในการทำงานของบุคลากรในวิทยาลัย สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตการศึกษา 9.10 และ 11 พบว่า ผู้บริหาร ครูสาย การสอนและครูสายบริหารทั้ง 3 กลุ่มส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อวิธีการพัฒนาความรู้ โดยการศึกษาต่อใน สถานศึกษาของรัฐ การศึกษาต่อในระดับต่างๆ ในสถานศึกษาทั้งที่อยู่ในประเทศและต่างประเทศ การศึกษาดู งานในสถานประกอบการ ทั้งในและต่างประเทศ การสัมมนาทางวิชาการ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เป็น ครั้งคราว การประชุมเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งการอบรมให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นระยะเวลาสั้นๆ สำหรับรูปแบบที่ควรจะใช้ในการพัฒนาบุคลากรของวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า รูปแบบการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้เป็นโปรแกรมยาว จัดในช่วงใดช่วงหนึ่งของสัปดาห์ติดต่อกัน 1-2 สัปดาห์ หรืออาจเป็นโปรแกรมสั้นๆ จัดเฉพาะวันหยุด 1-2 วัน โดยจัดหลักสูตรให้ต่อเนื่องและถือลักษณะงานที่บุคลากร รับผิดชอบ หรือปฏิบัติอยู่เป็นแนวในการพัฒนา โดยมุ่งเน้นเป็นการเพิ่มความรู้ใหม่ๆ ฝึกปฏิบัติทักษะ ใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพในขณะเดียวกันก็สอดแทรกการสร้างจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบ การทำงานเป็น ทีมด้วย

บศรินทร์ คำหุง (2544 : 114) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของครูศิลปศึกษาในการจัด กระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปกรรมไทยตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาในโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร พบว่าครูศิลปศึกษามีบทบาทในการจัด กระบวนการเรียนรู้ศิลปกรรมไทยในระดับมาก ได้แก่การวัดประเมินผลเน้นการประเมินผลจากผลงาน นักเรียน และด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานอย่างอิสระ ส่วนในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เน้นให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์งาน ศิลปะได้ เน้นให้นักเรียนฝึกปฏิบัติงาน เน้นอบรมปลูกฝังจิตสำนึกให้นักเรียนเห็นคุณค่าของศิลปกรรมไทย ควบคู่กับ การสอน

อรพรรณ สมานทรัพย์ (2529) ได้ศึกษาบทบาทที่คาดหวังและที่ปฏิบัติจริง ในการเรียน การสอนของครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา พบว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เรียนคาดหวังว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาควรปฏิบัติบทบาทด้านเนื้อหาวิชาที่สอน ด้านการแนะแนวผู้เรียน ด้านการทำกิจกรรม นอกสถานที่ ด้านการเรียนการสอนและด้านความสัมพันธ์กับผู้เรียน อยู่ในเกณฑ์มากทุกด้าน ครูผู้สอนและ ผู้เรียนมีการรับรู้ ว่า ครูผู้สอนได้ปฏิบัติบทบาทจริง โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก ในขณะที่ผู้บริหารมีการ รับรู้ ว่า ครูผู้สอนได้ปฏิบัติบทบาทจริงโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ผลการเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวัง ในด้านการเรียนการสอนของครูผู้สอนตามการรับรู้ของตนเองผู้บริหารและผู้เรียนแตกต่างกันทุกด้าน โดยครูผู้สอนและผู้บริหารมีความคาดหวังต่อบทบาทของครูผู้สอนตามการรับรู้ของครูผู้สอน ผู้บริหารและ ผู้เรียนแตกต่างกันทุกด้าน ผู้บริหารมีการรับรู้ ว่า ครูผู้สอนได้ปฏิบัติบทบาททุกด้านน้อยกว่า

6.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

อารินกา (Areiniega. 1972 : 1052-A) ได้วิจัยการจัดโปรแกรมส่งเสริมครูประจำการ และสรุปผลการวิจัยว่า การจัดโปรแกรมอย่างมีประสิทธิภาพนั้น นอกจากครูจะได้รับความรู้ด้านทฤษฎีและแนวคิดทางการศึกษาหลัก ยังทำให้เกิดทักษะและสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในการสอน เมื่อครูได้รับสิ่งใหม่ๆ จากโปรแกรมที่จัดแล้วครูจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการสอนใหม่ ซึ่งจะมีผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียน

แททซ์ และคาร์น (Katz and Kahn. 1978 : d 226) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีที่ศึกษาองค์กรในระบบเปิด (Open System) ได้ทำการศึกษาในเรื่องของปัจจัยที่มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เขากล่าวว่าประสิทธิภาพ คือ ส่วนประกอบที่สำคัญของประสิทธิผล ประสิทธิภาพขององค์กรนั้นถ้าจะวัดจากปัจจัยนำเข้าเปรียบเทียบกับผลผลิตที่ได้นั้นจะทำให้การวัดประสิทธิภาพคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ประสิทธิภาพขององค์กร หมายถึง การบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment) ขององค์กรในการบรรลุเป้าหมายขององค์กรนั้น ปัจจัยต่างๆ คือ การฝึกอบรม ประสบการณ์ ความรู้สีกผูกพัน ยังมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพขององค์กรด้วย

มิสตรี (Mistry. 1978 : 703-a) ได้ศึกษาเรื่องการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยจำลองโครงการพัฒนาคณาจารย์สำหรับมหาวิทยาลัยอินเดียยูนิทารี พบว่า สถาบันส่วนใหญ่จัดโปรแกรมการปฐมนิเทศ (Orientation Programs) ซึ่งครอบคลุมในเรื่องบทบาทและหน้าที่ของคณาจารย์ รายละเอียดเกี่ยวกับการเลื่อนขั้นเงินเดือน และรายละเอียดเกี่ยวกับสถาบันรวมทั้งผลประโยชน์ตอบแทนที่จะได้รับจากสถาบันที่ตนทำงานอยู่ประมาณร้อยละ 50 ของสถาบันที่ตอบแบบสอบถาม มีการจัดโปรแกรมในลักษณะให้การฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติการ (In – service program) ประมาณร้อยละ 30 ของสถาบันที่ตอบแบบสอบถาม บังคับให้อาจารย์ใหม่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาบุคลากร ลักษณะของโครงการที่จัดโปรแกรมระยะสั้นแบบต่อเนื่องและผสมผสาน ซึ่งโปรแกรมที่จัดส่วนใหญ่จะเน้นวิธีการวางแผนการสอน เทคนิคการสอน และการประเมินผล มีผู้เสนอให้สถาบันจัดโปรแกรมตัวแทนสำรอง Under Study เพื่อให้อาจารย์ใหม่ไปศึกษาการสอนร่วมกับอาจารย์อาวุโสในปีเดียวกัน

ไคลน์สตีฟเวอร์ (Kleinstiver. 1987 : 3262-a) ได้วิจัยเรื่องความต้องการได้รับการฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงานของสมาชิกกรรมการโรงเรียน และผู้อำนวยการผลการวิจัยพบว่า กรรมการโรงเรียนต้องการฝึกอบรมที่สำคัญ คือ ทักษะในบทบาทและความรับผิดชอบ สมาชิกกรรมการโรงเรียนและผู้อำนวยการโรงเรียนมีความเห็นต่อไปว่า ทักษะ การบริการบุคลากรและธุรการ คือ ประสิทธิภาพที่จำเป็นที่สุดของคณะกรรมการด้วยเหมือนกัน การอบรมระดับท้องถิ่น ควรจัดโดยผู้อำนวยการโรงเรียน สมาคมกรรมการโรงเรียนของรัฐ และตัวสมาชิกกรรมการโรงเรียนเอง วิธีการพัฒนาที่ชอบมากกว่าคือ ศึกษาด้วยตนเอง การดำเนินการฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงาน รวมทั้งความต้องการในระดับท้องถิ่นก็คือ กำหนดสถานที่ฝึกงานด้วยการเน้นบทบาทและความรับผิดชอบของกรรมการโรงเรียน รองลงมาก็คือทักษะการบริการบุคลากร และธุรการ

คริสตี้ (Chrisy. 1991 : 160) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาผู้นำทางการศึกษาและการบริหารที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจเกี่ยวกับยุทธวิธีการวางแผน และการเตรียมการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาบุคลากร ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลทรัพยากรและกรณีตัวอย่างที่จะสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการควบคุมดูแลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีเนื้อหา 5 บท เป็นงานวิจัยแนวโน้มการประยุกต์และเลือกทางเลือกที่ควรปฏิบัติ

เบ็ค (Beck. 1967 : 127-128) ได้ทำการศึกษาลักษณะและบทบาทของครู โดยใช้แบบสอบถามเรื่องครูของฉันทน์ จำนวน 100 ข้อ กับนักเรียน 2,180 คน ซึ่งสรุปผลปรากฏว่า คุณลักษณะของครูประกอบด้วย ดังนี้

1. คุณสมบัติทางด้านความรักความเอาใจใส่นักเรียน
2. คุณสมบัติในการปรับเปลี่ยนบทบาทวิธีการสอนให้ดีขึ้น
3. คุณสมบัติในการส่งเสริมให้กำลังใจนักเรียนให้มีความกระตือรือร้น และมีความสนใจในการเรียน
4. มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างบรรยากาศของห้องเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี
5. มีความละเอียด ประณีต
6. มีวิจารณญาณ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

โครว์ (Crowe. 1998 : 154-155) ได้ศึกษาเกี่ยวกับศิลปะในการสอนวิธีกระตุ้นด้วยการเห็นในเนื้อหากระบวนการสอนศิลปศึกษาให้เป็นวิชาสำหรับศิลปะผลการวิจัย เป็นการบรรยายโครงการในบริบทของทัศนศิลป์และศิลปะ บรรยายในเรื่องเทคนิคการทำงานศิลปะและเนื้อหาของการสอนศิลปศึกษา ให้แนวคิดในแง่เนื้อหาที่มองเห็นต้องควบคู่กับศิลปิน ตัวครูและศิลปะปฏิบัติ สรุปได้ว่า การเรียนการสอนในแผนอนาคตของวิชาศิลปะจะต้องสอดคล้องเชื่อมโยงกับความเป็นจริงในการวางแผนการสอนศิลปศึกษา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาแนวคิดการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ในแนวปฏิบัติการศึกษามีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อประมวลแนวความคิดจากครูผู้สอนศิลปศึกษาและนักวิชาการที่มีความเกี่ยวข้องกับศิลปศึกษาเป็นอย่างดี แล้วนำแนวความคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ เพื่อเป็นข้อสรุปตามความมุ่งหมายของการวิจัย

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้แนวความคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดไว้ 12 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ครูผู้สอนศิลปศึกษา จำนวน 9 คน ได้แก่ครูผู้สอนศิลปศึกษาที่ได้คัดเลือกเป็นครูต้นแบบตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2542-2544 จำนวน 3 คน และครูศิลปศึกษาที่สอนในระดับพื้นฐาน จำนวน 6 คน
2. นักวิชาการทางศิลปศึกษา จำนวน 3 คน

รายละเอียดจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์ แสดงในตาราง 2 ต่อไปนี้

ตาราง 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์

ตำแหน่ง / ประเภท	จำนวน	ร้อยละ
1. ครูผู้สอนศิลปศึกษา	9	75.00
1) ครูต้นแบบ(ที่สอนศิลปะศึกษา)	3	25.00
2) ครูศิลปศึกษา	6	50.00
2. นักวิชาการศิลปศึกษา	3	25.00
รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด	12	100.00

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดที่วางไว้ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับแนวคิดการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ในแนวปฏิรูปการศึกษา มี 7 ประเด็นคำถาม ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์
2. แนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน
3. แนวคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน
4. แนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา
5. แนวคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดคล้องกับคุณธรรมและจริยธรรม
6. แนวคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมแก่ผู้เรียน รวมถึงการเชื่อมประสานงานกับชุมชน

แหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อพัฒนาผู้เรียน

7. แนวคิดด้านการประเมินผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิรูปการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยถึงผู้บริหาร ขออนุญาตเก็บข้อมูลในสถานศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างทำการสอนในแต่ละสถาบัน
2. ผู้วิจัยเดินทางเพื่อไปยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์กับผู้บริหารแต่ละสถาบัน เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ตามที่นัดหมายล่วงหน้าพร้อมทั้งขออนุญาตบันทึกเทปเสียง และบันทึกภาพจากกล้อง VDO ระหว่างสัมภาษณ์ เพื่อนำมาถอดเป็นข้อความแต่ละประเด็นคำถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำคำสัมภาษณ์ที่ถอดจากเทปบันทึกเสียงจากผู้ให้สัมภาษณ์มาวิเคราะห์จำแนกความคิดเห็นออกตามเนื้อหา (Content Analysis) ทำการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และคำนวณค่าร้อยละ (Percentage) ของความถี่แต่ละข้อ แล้วนำเสนอในลักษณะความเรียงที่ละประเด็นคำถาม และในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ จากครูผู้สอนศิลปศึกษาที่มีพื้นฐานทางคุณลักษณะแตกต่างกัน โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการวิจัย โดยการดำเนินงานวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 9 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1	ดำเนินการเก็บข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้การสัมภาษณ์
ระยะที่ 2	ดำเนินการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน
ระยะที่ 3	ดำเนินการศึกษาแนวคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน
ระยะที่ 4	ดำเนินการศึกษาแนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา
ระยะที่ 5	ดำเนินการศึกษาแนวคิดด้านการบูรณาการความรู้ ที่สอดคล้องกับคุณธรรม และจริยธรรม
ระยะที่ 6	ดำเนินการศึกษาแนวคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมแก่ผู้เรียนรวมถึงการเชื่อมโยงประสานงานกับชุมชน แหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อพัฒนาผู้เรียน
ระยะที่ 7	ดำเนินการศึกษาแนวคิดด้านการประเมินผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวปฏิบัติรูปการศึกษา
ระยะที่ 8	รวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานที่ได้จากการสัมภาษณ์

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูต้นแบบในการสอนศิลปศึกษา

มณูญ คล้อยวงศ์ อายุ 49 ปี จบการศึกษาปริญญาตรี สาขาประถมศึกษาประสบการณ์การสอนทัศนศิลป์ศึกษา 25 ปี ระดับชั้นที่ทำการสอน ระดับประถมศึกษาโรงเรียนวัดประเสริฐราษฎร์รังสรรค์วิทยา อ. เมือง จ. ราชบุรี สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ส.ก.ศ.) ให้เป็นครูต้นแบบสาขาศิลปศึกษา ระดับประถมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2544

อภิชาติ ประทุมพันธ์ อายุ 47 ปี จบการศึกษาปริญญาตรี สาขาศิลปศึกษา ประสบการณ์การสอนทัศนศิลป์ศึกษา 27 ปี ระดับชั้นที่ทำการสอน ระดับประถมศึกษา โรงเรียนสุพรรณภูมิ อ. เมือง จ. สุพรรณบุรี สังกัด สำนักงานงานเขตการศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ส.ก.ศ.) ให้เป็นครูต้นแบบสาขาศิลปศึกษา ระดับประถมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2542

สุรัชย เสือสูงเนิน อายุ 43 ปี จบการศึกษาปริญญาตรี สาขาศิลปศึกษา ประสบการณ์การสอนทัศนศิลป์ศึกษา 25 ปี ระดับชั้นที่ทำการสอนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดโคกสูง อ. พัฒนานิคม จ. ลพบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ลพบุรี เขต 2 ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 ได้รับ

การคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ส.ก.ศ.) ให้เป็นครูต้นแบบสาขาศิลปศึกษาระดับ
ประถมศึกษาประจำปีการศึกษา 2544

ข้อมูลที่ได้จากครูศิลปศึกษา

วินัย คุ่มผิวดำ อายุ 46 ปี จบการศึกษาปริญญาโท สาขาเทคโนโลยีการศึกษา ประสบการณ์การ
สอนทัศนศิลป์ศึกษา 22 ปี ระดับชั้นที่ทำการสอน ระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดนินสุขาราม เขตบางบอน
กรุงเทพมหานคร สังกัด กรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7

วชิรา วงศ์พันธ์ อายุ 40 ปี จบการศึกษาปริญญาโท สาขา การประถมศึกษา ประสบการณ์การ
สอนทัศนศิลป์ศึกษา 17 ปี ระดับชั้นที่ทำการสอน ระดับประถมศึกษา โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม ถนน
สาทรเหนือ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ปัจจุบันดำรง
ตำแหน่ง ครูผู้สอนวิชาทัศนศิลป์

สาวพณิดา จตุรวัชชัย อายุ 43 ปี จบการศึกษาปริญญาตรี สาขาศิลปศึกษา ประสบการณ์การ
สอนทัศนศิลป์ศึกษา 17 ปี ระดับชั้นที่ทำการสอนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดดุสิตาราม (ประถม) แขวง
อรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร สังกัด กรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย ปัจจุบันดำรง
ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7

พงศนรินทร์ วรินทร์เวช อายุ 44 ปี จบการศึกษาปริญญาตรี สาขาศิลปศึกษา ประสบการณ์การ
สอนทัศนศิลป์ศึกษา 14 ปี ระดับชั้นที่ทำการสอน ระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง เขตบางแค
สังกัดกรุงเทพมหานคร กระทรวงมหาดไทย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 5

ศกุนตลา ดีทองอ่อน อายุ 47 ปี จบการศึกษาปริญญาตรี สาขาจิตรกรรมสากล ประสบการณ์การ
สอนทัศนศิลป์ศึกษา 24 ปี ระดับชั้นที่ทำการสอน ระดับประถมศึกษา โรงเรียนเทศบาล 2 วัดทินกรนิมิต อ.
เมือง จ. นนทบุรี สังกัดกระทรวงมหาดไทย ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7

ลลิตพรรณ ทองงาม อายุ 55 ปี จบการศึกษาปริญญาโท สาขา เทคโนโลยีทางการศึกษา
ประสบการณ์การสอนทัศนศิลป์ศึกษา 32 ปี ระดับชั้นที่ทำการสอน ระดับประถมศึกษา โรงเรียนสาธิต มศว.
ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง
รองศาสตราจารย์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูศิลปศึกษา

พระพงษ์ กุลพิศาล อายุ 53 ปี จบการศึกษาปริญญาโท สาขาศิลปศึกษา ประสบการณ์การสอน
ศิลปศึกษา 33 ปี ส่วนในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ถนนอิสรภาพ กรุงเทพฯ
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์

ปฐมนรัตน์ พิษณุไพบูลย์ อายุ 45 ปี จบการศึกษา ปริญญาเอก สาขาศิลปศึกษา ประสบการณ์การ
สอนศิลปศึกษา 15 ปี สอนในระดับอุดมศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ อ. ประจำภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์

ผดุง พรหมมูล อายุ 54 ปี จบการศึกษาปริญญาเอก สาขาการอุดมศึกษา ประสบการณ์การสอน
ศิลปศึกษา 30 ปี สอนในระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ปัจจุบัน
ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ด้านตำแหน่งบริหารรองอธิการบดี

2. แนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน

ครูต้นแบบ

มนูญ คล้อยวงศ์ ได้ให้แนวความคิดในการสอนทฤษฎีว่าสำคัญมาก และต้องสอนตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ต้องคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน วัยของผู้เรียน ในตัวเด็กแต่ละคนมีศักยภาพแตกต่างกัน ความถนัดก็แตกต่างกัน การสอนทฤษฎีจะต้องมีความเรียบง่ายไม่ซับซ้อน ครูต้องไม่เจาะจงที่จะสอนทฤษฎีในแง่การขัดแย้งความรู้ให้กับผู้เรียน แต่ควรมีเทคนิคการแทรกทฤษฎีเป็นบางโอกาส ในขณะที่ผู้เรียนอยู่ในช่วงปฏิบัติงานศิลปะ

อภิชาติ ประทุมพันธ์ ได้ให้แนวความคิดในการสอนทฤษฎีทัศนศิลป์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูจำเป็นต้องมีทักษะและความรู้ มีความพร้อมในการเตรียมแผนการสอน โดยต้องดูความพร้อมของผู้เรียนเป็นหลัก ให้คิดแทนผู้เรียนไว้ล่วงหน้าว่าเขาต้องการอะไรจากเราซึ่งเป็นครูผู้สอน ผู้เรียนชอบอะไร ทฤษฎีกับปฏิบัติจำเป็นต้องเชื่อมโยงและสอดคล้องกันครูไม่ควรป้อนทฤษฎีให้แล้วสั่งให้ผู้เรียนไปปฏิบัติ ไม่ควรสอนทฤษฎีในแบบให้ท่องจำการให้เขาได้สัมผัสจากกิจกรรมหรือการปฏิบัติงานศิลปะ แล้วกระบวนการคิดลองผิดลองถูกหรือทฤษฎีบางตัวที่ครูไม่เคยมอบให้บางครั้งผู้เรียนจะเรียนรู้ได้เองจากการปฏิบัติซึ่งผู้สอนอาจต้องแนะนำไปด้วยขณะปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาเข้าสู่บทเรียนต่อไป

สุรัช เสือสูงเนิน ได้ให้แนวความคิดในการสอนทฤษฎีทัศนศิลป์ คือ สิ่งที่ต้องมีในการจัดกระบวนการการเรียนรู้ เป้าหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษา คือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เด็กจะต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อนำมาสู่การพัฒนาการในทุกด้าน การให้ความรู้ทางทฤษฎีต้องขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนในช่วงชั้นพื้นฐานตอนต้นยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควรที่จะได้รับข้อมูลหรือเนื้อหาทางทฤษฎี แต่ถ้าผู้เรียนพื้นฐานในช่วงชั้นกลางหรืออายุ 12 ปี ขึ้นไปแล้วจะเรียนรู้ทฤษฎีได้อย่างมีความพร้อมมากกว่าระดับแรก ๆ สำหรับครูสอนทฤษฎีจะต้องสอนโดยไม่ปิดกั้นความคิดของผู้เรียน ควรให้อิสระในการคิดอ่านในแบบที่ผู้เรียนแต่ละคนต้องการ ครูต้องมีความรู้ความสามารถที่จะใช้ทฤษฎีเป็นสื่อกลาง เชื่อมโยงเพื่อบูรณาการกับกิจกรรมในการปฏิบัติงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นงานจิตรกรรม ประติมากรรม หรือภาพพิมพ์ ทฤษฎีจะมีความจำเพาะเจาะจงในส่วนของเนื้อหาวิชาการเท่านั้น แต่ถ้าครูผู้สอนทำให้ผู้เรียนเข้าใจหลักหรือทฤษฎีทางสุนทรียะให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน จะเป็นการเหมาะกว่าสำหรับผู้เรียนในระดับชั้นพื้นฐานในช่วงต้น ๆ

ครูศิลปศึกษา

วินัย คุ่มผิวคำ ได้ให้แนวความคิดในการสอนทฤษฎีทัศนศิลป์ว่า การถ่ายทอดความรู้ทางทฤษฎีขึ้นอยู่กับความพร้อมของครูผู้สอน ครูต้องมีความรู้และทักษะ ครูต้องให้ความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน ศึกษาหลักสูตร กำหนดแผนการสอน นำเรื่องที่จะสอนมากำหนดจุดประสงค์ ให้ผู้เรียนมีการเตรียมตัวที่พร้อมจะเรียนล่วงหน้า ในส่วนของเนื้อหาสาระทางทฤษฎีถ้าครูที่ไม่มีประสบการณ์ค่อนข้างจะเป็นเรื่องยากที่จะสอน ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ทฤษฎีก่อนแล้วค่อยมาปฏิบัติแต่ทั้ง 2 อย่างสามารถเรียนควบคู่กันไปได้ แต่สำหรับในบางกิจกรรม การปูพื้นฐานทางทฤษฎีก่อนจะทำให้ครูสามารถจัดวิธีการเรียนการสอนปฏิบัติได้ถูกต้อง และง่ายขึ้นเป็นลำดับ

วชิรา วงศ์พันธุ์ ได้ให้แนวความคิดในการสอนทฤษฎีทัศนศิลป์ว่า ควรให้ปฏิบัติการเรียนรู้ทางทฤษฎีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้เรียนรู้จากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก ยึดทฤษฎีของ ดิวอี้ (Dewey) ลัทธิ

พัฒนาการนิยม เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การจัดการเรียนการสอนควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูเป็นเพียงผู้กระตุ้นและแนะนำส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทฤษฎีเป็นสิ่งจำเป็น ครูอาจจะประยุกต์ใช้จากบุคคลอื่น จากหนังสือ เอาพื้นฐานความรู้มาใช้ อาจใช้ใบงานเป็นตัวอย่างกิจกรรมทางทฤษฎีสำคัญตรงที่ต้องมองตามศักยภาพของผู้เรียน ควรให้ได้รับรู้ถึงทฤษฎีพื้นฐาน ควรมีการจัดแผนกิจกรรมการสอนไว้ล่วงหน้าก่อน

พนิดา จตุรวัชชัย ได้ให้แนวความคิดในการสอนทฤษฎีที่ตนคิดไว้ว่าผู้เรียนชอบปฏิบัติมากกว่าในสวนของเนื้อหาทางทฤษฎี ถ้าครูจะสอนหรือบรรยายความรู้ทางทฤษฎีต้องไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวแต่ให้เหมือนว่าเรากำลังเล่นกับเขา ในวิชาทัศนศิลป์ล้วนมีทฤษฎีสอดแทรกอยู่ในตัววิชาเอง ทฤษฎีจะต้องสอนควบคู่กับวิชาปฏิบัติไปด้วย ไม่ควรเน้นที่จะมุ่งสอนทฤษฎี ควรให้ผู้เรียนเรียนรู้ทฤษฎีจากการปฏิบัติงานจริงไปด้วยเด็กเล็กหรือผู้เรียนพื้นฐานช่วงชั้นแรกไม่เหมาะที่จะสอนทฤษฎี สิ่งแรกที่ครูควรทำคือปลูกฝังให้ผู้เรียน รักงานศิลปะ เพราะส่วนใหญ่ครูจะดูจากการปฏิบัติงาน และผลงานของเด็กแต่ไม่จำเป็นต้องสวย หรือมีกระบวนการทำที่ถูกต้องตามทฤษฎี ถ้าจำเป็นต้องสอนทฤษฎีควรจัดกิจกรรมในเชิงหรือรูปแบบของเกมให้กับผู้เรียน แล้วครูผู้สอนจะสอดแทรกความรู้ทางทฤษฎีได้ง่าย

พงศ์รินทร์ วรันทระเวช ได้ให้แนวความคิดในการสอนทฤษฎีที่ตนคิดไว้ ว่าควรมีการสอนสอดแทรกทฤษฎีเป็นบางโอกาส ครูจำเป็นต้องรู้จริงในเรื่องทฤษฎีที่จะสอน ผู้เรียนต้องมีความพร้อมที่จะรับรู้ ต้องดูเกณฑ์อายุของผู้เรียนว่าวัยไหนเหมาะที่จะเรียนรู้ทฤษฎีแบบไหน ความรู้ทางทฤษฎีเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะบรรพบุรุษทางศิลปะเป็นผู้สั่งสมมา ถ้าเด็กคิดใหม่จะลำบากทฤษฎีที่ผ่านการกลั่นกรองและได้รับการยอมรับแล้วจะเป็นทางลัดแก่ผู้เรียน ทฤษฎีเป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องมอบแก่ผู้เรียน และก็นับอยู่กับว่าผู้เรียนจะจดจำและนำมาประยุกต์ใช้อย่างไร สำหรับผู้เรียนพื้นฐานช่วงชั้นประถมครูอาจสอนทฤษฎีพื้นฐานอย่างแสงเงารูปร่าง รูปทรง ว่าเป็นอย่างไร และคอยดูวิวัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

ศกุนตลา ดีทองอ่อน ได้ให้แนวความคิดในการสอนทฤษฎีที่ตนคิดไว้ว่าความรู้ทางทฤษฎีต้องเชื่อมโยงกับการปฏิบัติได้ สำหรับเด็กเล็กไม่มีการใช้ทฤษฎีมากต้องสอนได้โดยเขาไม่รู้ตัว ระดับพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 2 เป็นช่วงวัยที่เหมาะสมที่จะเริ่มเรียนรู้และใช้ทฤษฎี สอนให้รู้ขั้นพื้นฐานทางศิลปะง่าย ๆ อย่างการลอกเลียนแบบธรรมชาติมาธรรมชาติมาเป็นสื่อทางทฤษฎี เช่น นำใบไม้มาแล้วบอกนักเรียนว่า ลายเส้นของใบไม้มีกี่ชนิด เส้นตรง เส้นโค้ง เส้นหยัก เป็นต้น แล้วครูจะบอกถึงความหมายของเส้นแต่ละเส้นว่าแตกต่างกันอย่างไร เช่นเส้นตรงให้ความรู้สึกมั่นคง เส้นโค้งให้ความรู้สึกนุ่มนวล นั่นก็ถือเป็นการสอดแทรกทฤษฎีอย่างหนึ่งโดยการใช้สื่อทางธรรมชาติ

ลลิตพรรณ ทองงาม ได้ให้แนวความคิดในการสอนทฤษฎีที่ตนคิดไว้ ว่าทฤษฎีต้องควบคู่กับกิจกรรม ตัวทฤษฎีจะสอดแทรกเข้าไปในตัวกิจกรรมเสมอ ทฤษฎีที่นำมาใช้ต้องสอดคล้องกับตัวหลักสูตร ปัญญาอยู่ที่ว่าผู้สอนศิลปะนั้นศึกษาหลักสูตรจริงหรือเปล่า ถ้าครูผู้สอนไม่ศึกษาอย่างถ่องแท้ ผู้เรียนจะไม่ได้อะไร ผู้เรียนจะไม่รู้ว่าเส้นฐานเป็นอย่างไร มีการจัดวาง จุดเด่น ความสมดุล ฉากหน้าฉากหลังถ้าผู้เรียนไม่รู้ก็จะเขียนเรียงกันเป็นแถว ครูจำเป็นต้องมีความรู้และประสบการณ์ ระดับพื้นฐานในช่วงชั้นแรกไม่ควรสอนทฤษฎี ช่วงชั้นที่ 2 จึงเป็นเวลาที่เหมาะสมที่จะสอนทฤษฎีเรื่องง่าย ๆ อย่างเอกภาพและพื้นผิวผู้เรียนจะรู้บางเรื่องที่เป็นภูมิปัญญาทางศิลปะจะให้ผู้เรียนค้นหาทางอินเทอร์เน็ต แล้วนำมาพูดหน้าชั้นเรียน ทฤษฎีไหนยากก็ค่อย ๆ สอนช้าอย่างประณีต ไม่สอนทฤษฎีแต่ให้จำแต่ต้องนำไปใช้ในกิจกรรมได้

นักวิชาการศิลปศึกษา

พระพงษ์ กุลพิศาล ได้ให้แนวความคิดในการสอนทฤษฎีทัศนศิลป์ว่าขั้นตอนในการวางทฤษฎีต้องไม่ซับซ้อน เนื้อหาสาระต้องมีความเข้าใจง่าย ทฤษฎีแบ่งได้เป็น 2 พวก ประการแรกคือ ทฤษฎีที่ใช้เสริมปฏิบัติหรือการได้ลงมือกระทำ สำหรับการเรียนทฤษฎีในเด็กระดับพื้นฐานข้างต้น (ก่อน 12 ปี) ควรให้เขาสัมผัส และเกิดความคิดของเขาขึ้นเอง ไม่ควรไปป้อนทฤษฎีให้ผู้เรียนแล้วให้เขาไปปฏิบัติแต่ควรเป็นทฤษฎีที่เขาจะได้จากการลงมือกระทำลงบนผลงานศิลปะ ประการที่สอง คือ ทฤษฎีที่เสริมการคิดสติปัญญา ทฤษฎีส่วนนี้ก็ไม่ควรไปเน้นสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นเองจากการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้แล้วลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเรียนรู้วิธีคิดและแก้ปัญหาได้เอง ในระดับการเรียนขั้นพื้นฐานช่วงผู้เรียนหลัง 12 ปีไปแล้ว ทฤษฎีจะมีความหมายอย่างยิ่ง โดยเฉพาะทฤษฎีที่ใช้เสริมปฏิบัติ เพราะผู้เรียนต้องอยู่ด้วยเหตุผลมากขึ้น

ปณณรัตน์ พิษณุไพบูลย์ ได้ให้แนวความคิดในการสอนทฤษฎีทัศนศิลป์ถึงเรื่องการพัฒนาการของผู้เรียน ตลอดจนวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือความพร้อมของตัวผู้เรียน เด็กในเมืองกับเด็กต่างจังหวัดมีความแตกต่างกัน การรับรู้สารสนเทศต่าง ๆ ทำให้มีความแตกต่าง ดังนั้นการที่ครูผู้สอนจะหยิบยื่นทฤษฎีให้กับเด็กจึงต้องมีความแตกต่าง ถ้าเป็นเด็กเล็กให้เครื่องมือเป็นการถ่ายทอดจินตนาการดีกว่าการจัดด้วยความรู้ทางทฤษฎี ผู้ปกครองหรือครูต้องเป็นผู้เตรียมความรู้ในการค้นคว้า อาจใช้สื่อของจริงเข้ามาสอดแทรกในการเรียน ถ้าไม่สอนทฤษฎีก่อนเวลาครูให้โจทย์หรือสั่งงานผู้เรียนจะไม่มีพื้น เด็กจะมองโจทย์ในลักษณะรอบ ๆ ตัวในระดับพื้นฐาน เด็กเล็กแค่เตรียมความพร้อม เรียนในระดับสูงขึ้นอีกหน่อยก็จะมีความรู้ทางทฤษฎีมากขึ้น มีทฤษฎีที่ศึกษามาแล้วมากมาย จุดอ่อนในการปฏิรูปคือ ครูผู้สอนขาดการนำทฤษฎีมาใช้อยู่ใกล้ปรากฏการณ์ แต่อยู่ห่างทฤษฎี ปัญหาของการปฏิรูปเพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดเองได้มากขึ้น เรื่องความเป็นศูนย์กลางของตัวเองยังไม่ปรากฏชัด ระบบการจัดการกับผู้เรียนถ้าทับซ้อนกันได้เมื่อไหร่ ก็ดีขึ้น

ผดุง พรหมมูล ได้ให้แนวความคิดในการสอนทฤษฎีทัศนศิลป์ว่า การเรียนการสอนหรือการให้การศึกษาแก่เยาวชนถือว่าเป็นการพัฒนามนุษย์เราจะไม่มองเพียงแค่การสั่งการสอน หรือสอนให้รู้คิดรู้จำได้อย่างเดียว แต่ต้องมองในภาพรวมของคน ๆ นั้น เด็กหรือผู้เรียนคนนั้น ว่าเราจะพัฒนาให้เขาเจริญงอกงามได้อย่างไรในทุก ๆ ด้าน ในการพัฒนานั้นต้องเอาผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ซึ่งตรงกับแนวคิดทางการศึกษายุคใหม่ พระราชบัญญัติแห่งชาติ ปี 2542 บอกว่า การเรียนการสอนต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด การเรียนรู้แบบต้องผ่านทฤษฎีเป็นสิ่งจำเป็น เพราะองค์ความรู้หรือหลักการทางทฤษฎี เป็นสิ่งที่สั่งสมจากคนรุ่นก่อน ๆ หรือนักคิดผู้รู้ นักวิชาการแต่ละแขนง เขาได้ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ จนกระทั่งออกมาเป็นทฤษฎีในแต่ละศาสตร์ ทฤษฎีจึงมาจากการสรุปมวลประสบการณ์ทั้งหลาย เป็นหน้าที่ของครูที่จะจัดองค์ความรู้ หรือหลักการทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางนำผู้เรียนแต่ละระดับพื้นฐานนั้น ๆ ตามความยากง่าย ความรู้ทางทฤษฎีเหมาะกับผู้เรียนระดับพื้นฐานแต่ต้องเป็นวิธีที่แยบยล อย่าใช้หลักการและทฤษฎีนำ คือ ครูไม่ควรสอนแบบมุ่งไปที่ทฤษฎีแบบบอกให้ท่องจำ แต่ไม่มีกระบวนการอื่นเสริมทฤษฎีนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทดลอง และกระบวนการร่วมคิดวิเคราะห์ร่วมอยู่ในทฤษฎีด้วย ถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นการเรียนรู้อาทิแบบท่องจำ การสอนทฤษฎีทางทัศนศิลป์ต้องดูให้เหมาะสมกับวัย ครูต้องพลิกการสอนได้ เช่นให้นำเอาการปฏิบัตินำเอาการเรียนรู้ทดลองนำแล้วค่อยสอดแทรกทฤษฎี เพื่อจะสาธิตแล้วทำงานกับ ผู้เรียน แล้วจึงค่อยเชื่อมโยงไปสู่ทฤษฎีสำหรับผู้เรียนทัศนศิลป์ที่ต้องการสอนในเชิงเอาทฤษฎีนำ จะต้องสอนโดยไม่กั้นความคิดของผู้เรียน ควรนำเข้าสู่บทเรียนโดยทำให้เด็กรู้สึกสนุกก่อน แล้วจะง่ายในการสอนทฤษฎี

สรุปผลการวิเคราะห์

สรุปได้ว่า ในการสอนทฤษฎีทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ครูต้นแบบจำนวน 2 คน คำนึงถึงด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่คำนึงถึงด้านความพร้อมของผู้เรียนและครูต้องมีความรู้และทักษะตรงกับแนวคิดของนักวิชาการ 1 ท่าน ส่วนนักวิชาการ 2 ท่าน คำนึงถึงความยากง่ายของเนื้อหาสาระทางทฤษฎีตลอดจนการมองการพัฒนาการของผู้เรียน

ในขั้นตอนการเตรียมการนั้น ความคิดเห็นในเรื่องการวางแผนการสอนครูจะต้องมีความพร้อมเตรียมแผนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ ด้านการจัดเตรียมใบงาน เอกสารประกอบการสอน ทฤษฎี ให้แนวคิดว่าการมีแผนล่วงหน้าและต้องใช้เวลาเตรียมการ มีครูต้นแบบ 1 คนและครูศิลปศึกษา 1 คนที่ไม่มีการเตรียมแผนการสอนแต่ได้เลือกที่จะสอนตามความต้องการของเด็ก โดยมีกำหนดการสอนและได้จัดบันทึกหลังสอนเพื่อดูปัญหาและหาวิธีแก้ไขในการสอนครั้งต่อไป ส่วนการเลือกวิธีการสอนทฤษฎีที่สามารถจะเชื่อมโยงไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ นั้น ครูต้นแบบ 2 คนให้ความเห็นในการเลือกวิธีการสอนทฤษฎีจะต้องเรียบง่ายและไม่ซับซ้อน ครูต้องไม่เจาะจงที่จะสอนทฤษฎีในแง่การยึดยึดความรู้ให้กับผู้เรียน ส่วนครูต้นแบบอีก 1 คน มีความเห็นตรงกับครูศิลปศึกษาอีก 3 คน ว่ามีการเตรียมในเรื่องการเลือกวิธีที่สอนทฤษฎีกับปฏิบัติต้องเชื่อมโยงและสอดคล้องกัน ครูศิลปศึกษาอีก 2 คน ว่าควรเน้นที่ปฏิบัติมากกว่าทฤษฎีและการเลือกวิธีสอนต้องคำนึงถึงวัยของผู้เรียนเป็นหลัก เนื่องจากระดับพื้นฐานเหมาะสมที่จะเรียนรู้ปฏิบัติมากกว่า ครูศิลปศึกษา 1 คน ว่าทฤษฎีที่นำมาใช้จะต้องสอดคล้องกับตัวหลักสูตร ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาหลักสูตรและเลือกวิธีสอนให้สอดคล้องกัน ส่วนแนวคิดของนักวิชาการทั้ง 3 คน จะแตกต่างกับครูต้นแบบและครูศิลปศึกษา โดยเลือกวิธีการสอนทฤษฎีที่ใช้เสริมปฏิบัติได้ ควรให้เกิดความคิดของเขาขึ้นเอง ไม่ควรป้อนทฤษฎีแล้วให้เด็กไปปฏิบัติแต่ควรเป็นทฤษฎีที่เขาควรจะได้จากการลงมือกระทำในการปฏิบัติ นักวิชาการ 1 ท่านได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การเลือกวิธีสอนอาจใช้สื่อของจริงเข้ามาสอดแทรกในการเรียนรู้ทฤษฎีได้

ส่วนการเตรียมความพร้อมอย่างไรในการสอนทฤษฎีทัศนศิลป์นั้น ครูต้นแบบทั้ง 3 คน มีแนวคิดตรงกันคือจะเตรียมแบบฝึกเรียนด้วยตนเอง โดยคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนเป็นหลัก โดยมีความคิดเห็นการเตรียมความพร้อม ครูจะต้องเตรียมความพร้อมให้ตนเอง ซึ่งตรงกับแนวคิดของครูศิลปศึกษา 4 คน ส่วนอีก 2 คนมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมล่วงหน้าไว้ที่ตัวผู้เรียน ผู้เรียนต้องมีความพร้อมที่จะรับรู้ต้องดูเกณฑ์อายุของผู้เรียนว่าวัยไหนเหมาะที่จะเรียนรู้ทฤษฎีแบบไหน การเตรียมความพร้อมทางทฤษฎีของนักวิชาการศิลปศึกษา มีความคิดเห็นต่างกันออกไป ทั้งการเตรียมความพร้อมให้เขาได้สัมผัสและเกิดความคิดของเด็กขึ้นเอง นักวิชาการ 1 ท่านให้ความเห็นว่าเด็กในเมืองกับเด็กต่างจังหวัดมีความแตกต่างกัน การรับรู้สารสนเทศต่าง ๆ ย่อมแตกต่างกัน การเตรียมความพร้อมของครูผู้สอนที่จะหยิบยื่นทฤษฎีให้กับผู้เรียนจึงต้องแตกต่างตามความเหมาะสม ส่วนนักวิชาการท่านสุดท้ายมุ่งเน้นที่ครูจะต้องเป็นผู้เตรียมพร้อมอยู่ตลอดเวลาและต้องมองถึงภาพรวมของผู้เรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ

ในขั้นตอนของการเรียนการสอนนั้น สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับช่วงวัยของผู้เรียนระดับพื้นฐานกับความเหมาะสมที่จะเรียนรู้ทฤษฎีนั้น ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าผู้เรียนระดับพื้นฐานช่วงชั้นที่ 3 หรืออายุ 12 ปี ขึ้นไปแล้วจะสามารถเรียนรู้ทฤษฎีได้อย่างมีความพร้อมมากกว่าระดับแรก ๆ ครูศิลปศึกษา 1 คนมีแนวคิดว่าการเริ่มสอนทฤษฎีได้ตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 2 หรือประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ครูศิลปศึกษา 1 คน และนักวิชาการศิลปศึกษา 1 คนมีความคิดเห็นตรงกัน คือสามารถสอดแทรกทฤษฎีได้ทุกระดับชั้น แต่ในระดับพื้นฐานตอนต้นไม่ควรสอนทฤษฎีแบบให้ผู้เรียนรู้ตัวแต่ต้องสอดแทรกทฤษฎีเข้าไปตอน

ปฏิบัติจะมีความเหมาะสมมากกว่า ส่วนทางด้านความจำเป็นของผู้เรียนในการที่จะเรียนรู้ทฤษฎีนั้น ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีแนวคิดตรงกันหมดในเรื่องของความสำคัญว่า ทฤษฎีมีความสำคัญมาก ครูศิลปศึกษา 1 คน และนักวิชาการศิลปศึกษา 1 คน ให้ความคิดเห็นเชิงข้อเสนอนะตรงกันว่า ความรู้ทางทฤษฎีเป็นสิ่งสำคัญมากเพราะบรรพบุรุษหรือคนรุ่นก่อน ๆ เป็นทั้งนักคิด ผู้รู้ นักวิชาการแต่ละแขนง เขาได้ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ จนกระทั่งออกมาเป็นทฤษฎีในแต่ละศาสตร์

สรุปโดยรวมว่า แนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการสอนขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของผู้เรียน ตัวครูผู้สอนต้องมีความรู้และทักษะ นอกจากนี้เห็นว่าหลังผู้เรียนอายุ 12 ปี ทฤษฎีจึงจะมีผลกระทบวนการและความพร้อมมากกว่าผู้เรียนในระดับต้น ๆ ในระดับพื้นฐานขั้นต้นต้องคำนึงถึงวัยและศักยภาพของผู้เรียน แทรกทฤษฎีเป็นบางโอกาสในการสอนควบคู่กับวิชาปฏิบัติ

3. แนวคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน

ครูต้นแบบ

มณูญ คล้อยวงศ์ ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ว่า การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ต้องเน้นให้เห็นกล้าแสดงออก มีส่วนร่วมในกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนมีอิสระและความคิดสร้างสรรค์ แต่ต้องมีกรอบการจัดการเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ มุ่งให้ผู้เรียนจัดวางแผน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ปฏิบัติงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้ วัสดุอุปกรณ์ในงานกลุ่มหรืองานกิจกรรมการปฏิบัติต่าง ๆ สำหรับต้องเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวก่อน ไม่เน้นวัสดุราคาแพง สำคัญให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดร่วมกันปฏิบัติวัสดุอุปกรณ์อาจเป็นสิ่งที่เลือกหาได้บ้างครั้งขึ้นอยู่กับศิลปะในท้องถิ่นและเอกลักษณ์ในท้องถิ่นของงาน ครูอาจมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ให้บ้างให้ผู้เรียนเป็นผู้หาเองบ้าง ขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่จะสอน

อภิชาติ ประทุมรัตน์ ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ ในการปฏิบัติงาน ว่าครูต้องศึกษาหลักสูตรก่อนว่าตัวหลักสูตรต้องการเน้นอะไรเป็นหลัก ต้องการให้ผู้เรียนเรียนอะไร ครูจำเป็นต้องรู้จักตัวผู้เรียนเพื่อจัดการสอนด้านกิจกรรมได้เหมาะสม การสอนจะต้องไม่ตายตัวในเรื่องของการปฏิบัติต้องโยงจากสิ่งที่เรียนรู้เดิมที่สอน นำมาปฏิบัติในช่วงใหม่ ให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนรู้ นั่นคือการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จตามกระบวนการปฏิรูปการศึกษา เพราะได้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนการเตรียมวัสดุอุปกรณ์นั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรม ครูต้องไม่ละเลยในเรื่องของการเตรียมสื่ออุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สอนในวิชาทัศนศิลป์จะต้องมีเพียงพอต่อจินตนาการของผู้เรียน ครูต้องลดบทบาทของตัวเองลง จากเป็นคนสั่งแล้วให้เด็กปฏิบัติ แต่ต้องมีการเชื่อมโยงจากสิ่งที่เคยเรียน และถามความเห็นจากกลุ่มผู้เรียน เรื่องวัสดุอุปกรณ์เองบางครั้งให้ผู้เรียนเป็นผู้ตัดสินใจอาจจะเป็นสิ่งที่เขาเลือกที่จะซื้อหา หรือนำอย่างอื่นสิ่งของใกล้ตัวมาประยุกต์ทดแทนวัสดุที่หาง่ายจากท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนการทางสื่อวัสดุอุปกรณ์ได้ตีอีกทางหนึ่ง

สุรัช เสือสูงเนิน ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ว่าครูต้องมีความสามารถทางวิชาการ การจัดการกิจกรรมการสอนทัศนศิลป์ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อที่ผู้เรียนจะได้พัฒนาแนวคิดริเริ่มของตนเอง สิ่งนี้จะเอื้อต่อพัฒนาการของผู้เรียน และตัวผู้เรียนต้องทำกิจกรรมให้เข้ากับจุดประสงค์และหลักสูตร รูปแบบการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมการเรียนรู้นั้นเน้นลักษณะการสอนแบบโครงงาน ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงมีการรวมกลุ่มกันคิด มีการประสานกันทำ

โครงการ การเลือกใช้กิจกรรมการสอนแบบหลากหลายวิธีเพื่อให้เหมาะสมกับบุคลิกภาวะ ความสามารถ ความถนัดที่ต่างกันของผู้เรียนแต่ละคน การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ควรขึ้นอยู่กับความพร้อมของครู และฐานะของผู้เรียน การเลือกใช้อุปกรณ์ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรม นอกจากอุปกรณ์พื้นฐานอย่างดินสอ ยางลบ แล้วอาจจะให้ผู้เรียนได้เตรียมหรือหาเพิ่มเติมจากบ้าน

ครูศิลปศึกษา

วินัย คุ่มผิวคำ ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ว่าควรใช้กิจกรรมด้านการแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้ผู้เรียนมีการวางแผนด้วยตัวเองในกลุ่ม ผู้เรียนจะมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันเองตามความถนัดความสามารถ การนำเสนอผลงานก็จะกระทำเป็นกลุ่ม การจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมควรเน้นสื่อการสอนในการเรียนรู้ ที่มีความหลากหลาย และสื่อต้องเหมาะสมกับเนื้อหา จุดประสงค์ และตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนร่วมทุกครั้งในการปฏิบัติ มีการปรึกษากันขณะที่มีปัญหา ครูกับผู้เรียนร่วมกันแก้ปัญหาโดยครูจะทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำ เรื่องการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานด้านกิจกรรมเป็นสิ่งจำเป็น พยายามให้ผู้เรียนใช้วัสดุที่ใกล้ตัวโดยไม่ต้องซื้อหาถ้าไม่จำเป็น เน้นเรื่องประหยัด จะถูกหรือผิดขอให้เด็กได้ทำไม่จำเป็นต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ราคาแพง เด็กผู้หญิงจะมีการเตรียมความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ได้ดีกว่าเด็กผู้ชาย การเตรียมความพร้อมดูได้จากผลงาน ในกลุ่มผู้เรียน หรือตัวเด็กที่พร้อมผลงานจะออกมาสมบูรณ์กว่า เรียบร้อยกว่า

วชิรา วงศ์พันธุ์ ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานว่าการจัดกิจกรรมเนื้อหาสาระ ควรจัดให้มีความสอดคล้องกันในแต่ละช่วงชั้นโดยเริ่มจากง่ายไปหายาก และต้องมีการพูดคุยกับครูในกลุ่มสาระให้รับรู้เพื่อนำไปทำกำหนดการเรียนรู้การสอน แผนการสอนให้เป็นไปในแนวเดียวกัน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงพระราชบัญญัติการศึกษา หลักสูตรขั้นพื้นฐานหลักสูตรทัศนศิลป์ศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการฝึกและพัฒนาการทางด้านศิลปะครบทั้ง 3 กิจกรรมหลัก คือ ด้านจิตรกรรม (วาดภาพระบายสี) ประติมากรรม (ปั้น) และภาพพิมพ์ ครูศิลปะแต่ละคนจะวางแผนจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียนของตนเองด้วย ว่ามีความพร้อมมากน้อยแค่ไหน อย่างด้านวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ควรขึ้นอยู่กับฐานะของผู้เรียนและความพร้อมของครู โรงเรียนควรมีกองกลางสำหรับอุปกรณ์ในเด็กที่ไม่พร้อม ความมีฐานะของผู้ปกครองจะก่อให้เกิดความสำเร็จของเด็ก เพราะผู้ปกครองจะมีพื้นฐานการเตรียมพร้อมให้กับเด็ก ทำให้เด็กไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่มีการแก้ปัญหาในเรื่องของการแสวงหาวัสดุอุปกรณ์เพราะอยากได้อะไรก็ได้ ครูต้องรู้จักปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์แต่ไม่ทำให้เสียกระบวนการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน

พนิดา จตุรวัชชัย ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานว่า การจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมที่ดีคือกิจกรรมที่มีความครอบคลุมที่จะพัฒนาผู้เรียน ทั้งด้านความคิดอ่าน สมรรถภาพ 2 ชัก การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ฝึกด้านการเรียนรู้ทักษะ ความสามัคคี ความมีน้ำในเอื้อเฟื้อแก่หมู่คณะ รูปแบบการจัดกิจกรรมจึงควรทำเป็นกระบวนการกลุ่ม เมื่อปฏิบัติเสร็จให้ผู้เรียนมีการนำเสนอหน้าชั้นเรียน แสดงความคิดเห็นของแต่ละคนแต่ละกลุ่มได้เต็มที่ ครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำไม่มีถูกหรือผิด เป็นการชี้แนะเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์เองมากกว่าการที่ครูจะมุ่งให้ความรู้โดยตรง ส่วนด้านการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ครั้งแรกๆ ครูต้องเตรียมวัสดุให้เด็กเพื่อเป็นตัวอย่างก่อนมีนโยบายเพื่อความประหยัด

สำหรับเด็กยากจน เช่น จัดกองกลางหรือหุ่นกันซื้อสืแล้วใช้ร่วมกัน เน้นใช้วัสดุธรรมชาติได้ในกรณีเด็กต่างจังหวัด เช่น ใช้สีถ่าน เรื่องวัสดุอุปกรณ์มักมีปัญหากับผู้เรียนพื้นฐานชั้นต้น คือ ประถม 1-3 คืออุปกรณ์บางอย่างเตรียมไม่ได้เพราะเด็กยังไม่มีความพร้อมในการจัดเตรียมอุปกรณ์บางอย่าง เช่น เด็กบางคนอาศัยอยู่แฟตส์ อยู่คอนโด ไม่สามารถหาต้นกล้วยเพื่อมาใช้ในกิจกรรมภาพพิมพ์ได้ ครูจึงต้องมีการเตรียมการให้รัฐบาลควรจัดตั้งบงท้องถิ่นในการกระจายวัสดุอุปกรณ์สู่ต่างจังหวัด เพื่อให้เด็กนอกเมืองได้รู้จักวิธีการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีความทันสมัยแบบเด็กในเมือง ขึ้นอยู่กับภาครัฐจะเห็นความสำคัญของศิลปะเท่าวิชาอื่นหรือเปล่า ควรให้ความสำคัญกับวิชาศิลปะเท่ากับวิชาอื่น

พงศ์รินทร์ วรินทร์เวช ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานว่า ต้องเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพรอบด้าน ครูต้องจัดทำแผนการสอนและบันทึกการสอนรายสัปดาห์ ลักษณะเนื้อหาสาระกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องมีพื้นฐานรองรับให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้แสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง แต่ต้องอยู่บนขอบเขตหรือหลักเกณฑ์ที่ครูต้องไว้เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการประเมินผลต่อไป ควรมีการสอนและใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ เน้นให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนการทำงาน สำหรับผู้เรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ เน้นให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนการทำงาน สำหรับผู้เรียนที่มีความพร้อมด้านการเงินอยากให้อิสระหาเองทางโรงเรียนควรมีอุปกรณ์เพียงมีอุปกรณ์เพียงพอประเภทวัสดุหลักๆ เช่น ดินสอสี สีน้ำ ดินน้ำมัน กระดาษ ถ้าเป็นไปได้ก็ควรจะมีครบทุกประเภท การมีวัสดุอุปกรณ์มากบางครั้งก็สามารถจัดเตรียมกิจกรรมที่หลากหลายได้มาก แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอจะทำได้ไม่ได้ แต่ก็ต้องมีกระบวนการแก้ปัญหาโดยนำวัสดุอย่างอื่นมาทดแทน

ศกุนตลา ดีทองอ่อน ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานว่าควรเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง มีกระบวนการทางความคิดมารองรับผลการปฏิบัติงาน อาจเป็นลักษณะของกิจกรรมโครงงาน โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้เขียนโครงงานเอง ถ่ายทอดความรู้คิดมีการอภิปรายหน้าชั้นเมื่อมีโอกาส การจัดกิจกรรมควรทำในแบบครูและนักเรียนร่วมกันเชื่อมโยงเรื่องต่างๆ ที่เคยเรียนเคยผ่านมาให้กับวิถีชีวิตจริง กับองค์ความรู้ด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน ตามทิศทางของการปฏิรูปการศึกษา การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเรียนวิชาทัศนศิลป์ มักมีปัญหาทุกครั้งที่มีผู้เรียนบางคนไม่เตรียมอุปกรณ์มาตามที่ครูสั่งไว้ล่วงหน้า ในกรณีครูสั่งงานไปแล้วผู้เรียนเตรียมอุปกรณ์มาครบ จะเป็นการง่ายในการสอนครูแนะนำผู้เรียนให้เลือกใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด และหาได้ง่าย

ลลิตพรรณ ทองงาม ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษานั้น ต้องต้องเป็นกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนผู้เรียนรู้จักวางแผนงาน มีความสามัคคี รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทั้งงานกลุ่มและงานเดี่ยว การจัดเตรียมเนื้อหาสาระและกิจกรรมทางโรงเรียนจะมีการวางแผนตอนเปิดเทอมว่าจะเน้นประเด็นอะไร ถ้าทางคณะครูมีความเห็นพร้อมที่จะชูประเด็นเรื่องนี้ เราจะวางโครงการระยะยาวเกี่ยวกับการสอนในเรื่องนั้นๆ ในเชิงลักษณะให้ความรู้ความเข้าใจแบบองค์รวมเพื่อบูรณาการกับของโรงเรียนได้ การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานนั้นต้องสอดคล้องกับกิจกรรม ต้องวางแผนว่าแต่ละระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีอะไรบ้างในกิจกรรมและอุปกรณ์ต้องมีอะไร อุปกรณ์จึงต้องสัมพันธ์กับแผนการสอน ในตัวของหลักสูตรจะเน้นเรื่องอุปกรณ์ว่าผู้เรียนจะต้องใช้อุปกรณ์เป็น และมีความปลอดภัยด้วย ครูต้องสอนวิธีการใช้อุปกรณ์ และวิธีเก็บรักษาให้ถูกต้อง มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมืออุปกรณ์อยู่เรื่อยๆ ครูต้องเลือกใช้อุปกรณ์ที่ปลอดภัยแก่ผู้เรียน ควรมีการกระจายสินค้าด้านอุปกรณ์ศิลปะเพราะร้านค้าข้างนอกบาง

ร้านขายอุปกรณ์แพง โรงเรียนจึงต้องมีความพร้อมในเรื่องวัสดุ เพราะถ้าวัสดุขาดแคลนเด็กจะไม่อยากทำงาน รัฐบาลต้องให้การสนับสนุนให้มีการผลิตหรือให้มีเงินทุนกับทางกรมศิลปากรเพราะเขาผลิตสีเองได้ ให้ อุปกรณ์เป็นเหมือนหนังสือเรียนที่มีการส่งไปตามอำเภอหรือท้องถิ่น ผู้บริหารต้องรู้คุณค่าของศิลปะ ต้อง มองว่าอุปกรณ์ทางศิลปะเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าสอนให้คนเป็นคนที่มีสมบูรณ์

นักวิชาการศิลปศึกษา

พระพงษ์ กุลพิศาล ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ในการ ปฏิบัติงานว่า ผู้เป็นครูต้องรู้ก่อนว่าเป็นกิจกรรมอะไร ประเภทไหน สามารถผสมผสานองค์ความรู้ เสริมสร้าง วิธีคิดและทักษะได้อย่างไร สามารถแบ่งกิจกรรมของผู้เรียนออกเป็น 3 ประเภท แต่ละประเภทต้องมี กระบวนการวิธีการ หรือการจัดเตรียมความพร้อมดังนี้

1. กิจกรรมที่เน้นการแสดงออกเฉพาะคน ในเด็กเล็กจะมีมาก เป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน ต้อง จัดเป็นศูนย์การเรียนรู้เด็ก ตัวผู้เรียนสนใจอะไรก็ดึงเอามาใช้เองตามความเหมาะสม
2. กิจกรรมที่มุ่งการวางแผน เป็นกิจกรรมที่ครูจัดเตรียมอุปกรณ์ให้ให้ผู้เรียนระดับพื้นฐานที่โต หน่อยจะเหมาะกับกิจกรรมประเภทนี้
3. กิจกรรมที่เน้นประโยชน์ใช้สอยจากสิ่งที่ทำ การสอนศิลปะบางประเภทจะอยู่ในกระบวนการนี้ จะเห็นได้ว่าการจัดรูปแบบกิจกรรมทั้ง 3 ประเภทนี้ ประเภทที่ 1 จะมีลักษณะต่างคนต่างทำ ประเภทที่ 2 ผู้เรียนจะทำคล้ายกัน และประเภทที่ 3 จะทำออกมาเหมือนกัน การจัดวางกิจกรรมเหล่านี้จะจัด ง่ายขึ้นไปเรื่อย ๆ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมแต่ละประเภทต้องมีความสัมพันธ์กัน ผู้เรียนถ้าได้มีส่วนร่วมใน การผลิตวัสดุเองจะดีมาก วัสดุอุปกรณ์อาจทำจากสิ่งใกล้ตัวตามความรู้หรือแหล่งวิทยาการในท้องถิ่นของตัว ผู้เรียน หาง่าย ประหยัด เหมาะกับเนื้อหาและจุดประสงค์

ปยุตต์ ไพฑูริย์ ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ใน การปฏิบัติงานว่า ผู้ปกครอง หรือครู อาจต้องเตรียมสิ่งแวดล้อม เครื่องมือในการเขียน ขึ้นอยู่กับกิจกรรมและ ความพร้อมของผู้เรียน สำหรับผู้เรียนขั้นพื้นฐาน ควรเป็นสื่อที่ถ่ายทอดความคิดลงไปสู่มือและความ มั่นยำ โดยตรงเพราะในระดับพื้นฐานขั้นต้นคงจะไม่พ้นเรื่องของ การขีดเขียนส่วนความคิดด้านจัดเนื้อหาสาระด้าน ความคิดวิเคราะห์ ควรใช้กับผู้เรียนพื้นฐานช่วงปลาย ศิลปะนั้นเป็นเครื่องมือของการสื่อสาร มีการใช้ทฤษฎี ศิลปะวิจารณ์มาใช้ในเด็กประถมปลายผลการวิจัยว่า เด็กประถมต้นยังไม่พร้อมที่จะใช้ศิลปะวิจารณ์ แต่ประถมปลายเริ่มที่จะเรียนรู้ ความงาม องค์ประกอบศิลป์ได้บ้างแล้ว ด้านวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ขึ้นอยู่กับทางโรงเรียนและครูที่จะวางแผนหรือมีการจัดเตรียมให้เด็กอย่างไร ปัญหาอยู่ที่การเตรียมความ พร้อม เลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีความเหมาะสมและอำนวยความสะดวกต่อตัวผู้เรียนเอง

ผดุง พรหมมูล ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ในการ ปฏิบัติงานว่าควรจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเข้าสู่กระบวนการคิด ในเชิงความงดงาม การเห็นคุณค่า สิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวเป็นศิลปะทั้งหมด นำมาทำงานศิลปะได้หมด ผู้เรียนรู้จักการวางแผน รับผิดชอบบาง กิจกรรมครูสามารถเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ไปพร้อมกับผู้เรียนได้ ครูต้องอย่ามองแต่ในชั้นเรียน ในห้องเรียน ต้องมองไปถึงชุมชน กิจกรรมบางอย่างบางประเภทอาจมีการขยายวงกว้างไปสู่การเรียนรู้นอกสถานที่ได้ พระราชบัญญัติใหม่บอกไว้ชัดเจนว่าต้องพาผู้เรียนไปที่แหล่งเรียนรู้ ทางด้านวัสดุอุปกรณ์ถ้าในระดับพื้นฐาน

ครูหรือโรงเรียนควรมีการจัดไว้ให้ผู้เรียนในกรณีที่เป็นอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น กระดาษ ดินสอ สี ดินน้ำมัน เครื่องผสมสีต่าง ๆ ต้องดูแลแต่ละลักษณะกิจกรรม นอกจากอุปกรณ์พื้นฐานแล้ว อาจจะให้ผู้เรียนได้ไปเตรียม หรือหาเพิ่มเติมจากบ้าน เพื่อเป็นการที่พวกเขาจะได้รับฝึกซ้อมและค้นหาในเงื่อนไขที่เรากำหนดอาจใช้การผสมผสานระหว่างสิ่งที่ครูเตรียมให้และที่เด็กจัดหาเอง ครูต้องเป็นนักคิด สามารถประยุกต์ทรัพยากรหรือวัสดุในท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ศิลปะได้ เช่น การวาดลงบนดินหรือทราย การจัดเรียงเปลือกหอย วัสดุอุปกรณ์ที่เด็กเลือกใช้จะเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่เด็กเติบโตมา ศิลปะเป็นกิจกรรมที่ยั่วเย้าให้คนถ่ายทอดประสบการณ์ความคิด จินตนาการ อุปกรณ์ทั้งหลายเป็นสื่อที่จะสะท้อนความเป็นตัวตนของเด็กออกมา

สรุปผลการวิเคราะห์

สรุปได้ว่า ในด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม ครูต้นแบบจำนวน 2 คน ต้องการมุ่งกิจกรรมให้มีลักษณะที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นการกล้าแสดงออกของผู้เรียน ซึ่งตรงกับครูศิลปศึกษาจำนวน 2 คน ส่วนครูต้นแบบอีก 1 คน มีความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมการสอนทัศนศิลป์ต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อที่จะได้พัฒนาแนวคิดริเริ่มของตนเอง ครูศิลปศึกษาจำนวน 3 คน และนักวิชาการศิลปศึกษา มีลักษณะแนวคิดที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาว่าการจัดกิจกรรมสาระต้องคำนึงถึงธรรมชาติผู้เรียน ครูศิลปศึกษา 1 คน ให้แนวคิดเพิ่มเติมว่า ควรมีลักษณะที่ต้องอภิปรายร่วมกับครูในกลุ่มสาระเพื่อกำหนดแผนการสอนในทางเดียวกัน ในส่วนของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ครูต้นแบบ 2 คน เห็นว่า ครูจำเป็นต้องรู้จักตัวผู้เรียนเพื่อจัดการสอนด้านกิจกรรมได้เหมาะสมเข้ากับจุดประสงค์และหลักสูตร ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่เน้นการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมไปที่สื่อการสอนในการเรียนรู้ ฝึกด้านการเรียนรู้ทักษะกิจกรรมที่ดีต้องให้ผู้เรียนมีอิสระด้านความคิดสร้างสรรค์ ส่วนนักวิชาการศิลปศึกษาให้ความคิดเห็นเรื่องรูปแบบการจัดสาระกิจกรรมการเรียนรู้แตกต่างกันออกไป นักวิชาการศิลปศึกษาคนแรกได้แบ่งรูปแบบกิจกรรมออกเป็น 3 ลักษณะ คือ กิจกรรมที่เน้นการแสดงออกเฉพาะตน กิจกรรมที่มุ่งการวางแผน และกิจกรรมที่เน้นประโยชน์ไร้สอยจากสิ่งที่ทำ ซึ่งทั้ง 3 ประเภทนี้จะมีความสำคัญแตกต่างกันออกไปในแต่ละช่วงวัย นักวิชาการคนที่ 2 มีแนวคิดเรื่องการใช้สื่อเช่นเดียวกับครูศิลปศึกษาโดยเน้นสื่อที่ถ่ายทอดความคิดในงานปฏิบัติ นักวิชาการคนสุดท้ายมีความคิดเห็นให้เน้นรูปแบบกิจกรรมไปสู่กระบวนการคิดมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักการวางแผนรับผิดชอบต่อกิจกรรม ส่วนแนวความคิดในเรื่องการจัดขั้นตอนของเนื้อหาสาระกิจกรรม ที่สามารถเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละคนนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีขั้นตอนการสอนที่ไม่ตายตัวในเรื่องของการปฏิบัติต้องโยงจากสิ่งที่เรียนรู้เดิมจากสิ่งที่สอน นำมาปฏิบัติในชั่วโมง ครูต้นแบบนิยมกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นลักษณะการสอนแบบโครงงาน ครูศิลปศึกษาบางคนเน้นเนื้อหาสาระกิจกรรมในลักษณะงานกลุ่มเช่นเดียวกับนักวิชาการศิลปศึกษา 2 คน มีจำนวน 1 คน ที่ต้องการเน้นกิจกรรมในบางประเภทให้มีการขยายวงกว้างไปสู่การเรียนรู้นอกสถานที่ได้

ส่วนแนวคิดด้านการผลิตหรือการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้นั้น ส่วนใหญ่พยายามให้ผู้เรียนใช้วัสดุที่ใกล้ตัวไม่ต้องซื้อหาและโรงเรียนต้องมีกองกลางสำหรับอุปกรณ์ในราคาที่ประหยัด ครูศิลปศึกษาเน้นวัสดุที่ราคาไม่แพงและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่ารัฐบาลควรจัดตั้งบงกชในการกระจายวัสดุอุปกรณ์สู่ต่างจังหวัดเพื่อให้เด็กนอกเมืองได้รู้จักวิถีการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีความทันสมัยแบบเด็กในเมือง สำหรับนักวิชาการศิลปศึกษามองและให้แนวคิดตรงกันว่าวัสดุอุปกรณ์ที่เด็กเลือกใช้ควรเกี่ยวข้องกับแหล่งที่ตัวเองเติบโตมา เลือกใช้อุปกรณ์ใกล้ตัวตามความรู้หรือแหล่งวิทยาการในท้องถิ่นของผู้เรียนเอง ในส่วนของการแก้ปัญหาการขาดความพร้อมด้านการเตรียมวัสดุนั้น ส่วนใหญ่ให้

ความคิดเห็นตรงกันคือ ต้องเลือกให้ผู้เรียนได้ใช้อุปกรณ์ที่หาได้ง่าย ราคาถูก วัสดุอุปกรณ์ที่สำคัญต่อการเรียนศิลปะนั้น ทางโรงเรียนจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่เพียงพอต่อการเรียนการสอน

สรุปโดยรวมว่า แนวคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติ ในด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมนั้นส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการจัดเนื้อหาให้มีความอิสระเน้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก โดยครูจำเป็นต้องศึกษาหลักสูตรจริง ๆ และต้องคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียน ส่วนในด้านวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานจะเน้นให้ผู้เรียนใช้วัสดุใกล้ตัว อีกทั้งมีความเห็นให้ทางโรงเรียนมีกองกลางสำหรับอุปกรณ์ ไม่ต้องเป็นของราคาแพง วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานควรขึ้นอยู่กับฐานะของผู้เรียนและความพร้อมของครูด้วย

4. แนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา

ครูต้นแบบ

บุญ คล้อยวงศ์ ได้ให้แนวความคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ว่าครูต้องเป็นผู้พัฒนาตนเองเมื่อครูมีการพัฒนาเท่ากับเป็นการพัฒนาผู้เรียน ต้องเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนการสอนทางทัศนศิลป์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการค้นคว้าใช้วิธีการศึกษาจากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยทางการศึกษาต่างๆ โดยเก็บรวบรวมความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ จากการศึกษาค้นคว้าแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางของ อาจารย์พัชรี เจริศพรัง ครูต้นแบบปี 2543 มาทดลองใช้ และพยายามปรับปรุงแก้ไขปรับเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการสอน ทำให้ค้นพบรูปแบบการสอนแบบโครงสร้างประสบการณ์ใหม่ ซึ่งให้ผู้เรียนปฏิบัติให้มีชิ้นงานเกิดขึ้นโดยใช้เวลาที่เหมาะสม นำกระบวนการที่ค้นพบไปทดลองใช้พบว่า ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ผู้เรียนมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สร้างองค์ความรู้ได้ รู้จักการวางแผนขณะปฏิบัติงาน แนวทางการดำเนินตามรูปแบบการสอนโครงสร้างประสบการณ์ใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวปฏิรูปการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1 ขั้นเรียนรู้หลักการเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง 2 ขั้นการไตร่ตรอง เป็นการนำสิ่งที่ผู้เรียนค้นพบหรือหลักการมาวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานของตน 3 ขั้นทดลอง / วางแผน คือผู้เรียนนำผลที่ได้ศึกษามากำหนดแนวการปฏิบัติหรือวางแผนการปฏิบัติงานของตน 4 ขั้นนำแก่นความรู้มาสร้างสรรค์ ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับมาสร้างสรรค์คิดค้นเป็นชิ้นงานของตน

อภิชาติ ประทุมพันธ์ ได้ให้แนวความคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ว่าสิ่งแรกที่ครูต้องทำคือศึกษาหลักสูตรก่อนว่าตัวหลักสูตรต้องการเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไรบ้าง แล้วจึงออกแบบการสอนได้โดยเนื้อหาจะเน้นตามลักษณะของท้องถิ่น โดยเฉพาะหลักสูตรท้องถิ่นตามการศึกษาใหม่ ครูต้องพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา การสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานในอดีตมักมุ่งเน้นการลอกเลียนแบบเป็นส่วนใหญ่ ผู้เรียนจะมีทักษะด้านร่างกายและการสังเกตประสาทสัมผัสทางสายตาเท่านั้น การสอนแบบนี้จะทำให้ผู้เรียนไม่ได้รับการพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ ดังนั้นการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานในแนวทางการปฏิรูปการศึกษานี้ก็คือ ต้องเป็นการสอนที่มุ่งส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ มุ่งที่จะพัฒนาตัวเด็กทุกด้านทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมให้ผู้เรียน ทุกคนได้มีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระเป็นตัวของตัวเอง กิจกรรมการเรียนการสอนต้องยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ ครูต้องลดบทบาทการเป็นผู้นำในชั้นเรียนลงโดยสนับสนุนให้นักเรียนเสนอความคิดเห็น และ

แสดงออกตามความสนใจของแต่ละคน ในการเรียนการสอนต้องถามความคิดเห็นของผู้เรียนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางในการแสดงออก

สุรัช เสือสูงเนิน ได้ให้แนวความคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาว่าเป้าหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษา คือ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เด็กจะต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถพัฒนาให้เขามีความสามารถ เป็นคนดี สุขภาพกายและจิตดี ช่วยเหลือสังคมการจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น การสอนจะต้องคำนึงถึงความแตกต่าง และความถนัดของแต่ละคน จึงได้จัดรูปแบบการจัดการเรียนการสอน 5 นวัตกรรมการสอนศิลปศึกษาขึ้นดังนี้

1. นวัตกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบหลักวิชา
2. นวัตกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษา โดยการใช้แบบฝึกทักษะกระบวนการระบายสีเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
3. นวัตกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบเชิงแบบแผน (DBAE) เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
4. การจัดการเรียนการสอนแบบพหุศิลปศึกษา เชิงภูมิปัญญาไทย (TWAE)
5. การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านศิลปะ

การเลือกใช้รูปแบบทั้ง 5 นวัตกรรมการสอนศิลปศึกษา ครูต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเด็กครูอาจแบ่งเด็กตามความสามารถเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มที่มีความสามารถพิเศษอาจใช้นวัตกรรมแบบที่ 3, 4, 5 ในการสอน กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถน้อยอาจใช้นวัตกรรม 1, 2 แล้วค่อยพัฒนาการตามลำดับ

ครูศิลปศึกษา

วินัย ถุ่มผิวดำ ได้ให้แนวความคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาว่าต้องวิเคราะห์ประเด็นการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้ต้องมีการวางแผนและการจัดทำแผน การสอน เตรียมความพร้อมในสื่อการสอน ใช้ปัญหาด้านการวัดผลในชั้นเรียนมาพัฒนาวางแผนในการเลือกวิธีที่จะสอน กระบวนการเรียนการสอนควรจะเป็นบูรณาการกันได้หมด อยู่ที่ครูว่าจะเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนได้แค่ไหน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะหรือแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ผู้เรียนแต่ละคนสนใจ และสิ่งที่ ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับศิลปะหรือเอกลักษณ์เด่นๆ ในท้องถิ่นของตน

วชิรา วงศ์พันธุ์ ได้ให้แนวความคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาต้องการให้เป็นไปในสถานภาพจริง คือ ผู้เรียนเป็นอย่างไรต้องประเมินไปตามนั้น เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิรูปการศึกษาให้ความรักความสำคัญต่อผู้เรียน การสอนทัศนศิลป์ก็เหมือนกับทุกวิชาคือต้องมีการเตรียมการสอน ครูต้องศึกษาหลักสูตร การวางแผนและจัดทำแผนการสอนไปงานในความรู้ เอกสารประกอบการสอนต่างๆ รวมทั้งการจัดเตรียมสื่อการสอนต่างๆ มีการเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติ สอนให้เด็กที่เก่งกว่าเข้าใจเด็กที่อ่อนแอกว่าให้นักเรียนทุกกลุ่มเข้าใจตามกฎเกณฑ์ ตามศักยภาพแต่ละบุคคล

พนิดา จตุรวัชชัย ได้ให้แนวความคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาว่าแผนการปฏิรูปการศึกษาค้างนี้คล้ายกับแนวเดิม การปฏิรูปวิชาศิลปะยังคงรูปแบบเดิมอยู่ไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนักเกณฑ์การปฏิรูปให้อิสระในการวางแผนการสอนของครูมากขึ้น จากเดิมจะวางไว้ให้

ตายตัวว่าต้องสอนแบบนี้แบบนี้ แต่ตอนนี้สามารถให้ครูผู้สอนสามารถปรับปรุงวิธีการสอนได้ว่า อยากให้ผู้เรียนเรียนอะไรแบบไหน การสอนต้องเน้นเด็กเป็นสำคัญให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศิลปะในท้องถิ่นนั้นๆ ไม่อยู่ในกรอบ ในระดับพื้นฐานผู้เรียนจะรู้แค่ ขั้นตอน เทคนิค ควรให้เด็กได้เรียนรู้ศิลปะพื้นบ้านในละแวกใกล้ๆ เช่นมอบความรู้ท้องถิ่นให้กับผู้เรียนอย่างการเชิญวิทยากรที่ว่างมาเป็นผู้สอนหรือคอยให้คำชี้แนะ ปัจจุบันเด็กมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น ศิลปะก็เป็นวิชาที่สอนให้เด็กกล้าทำกล้าแสดงออกได้ง่าย ทิศทางการสอนทัศนศิลป์ที่อยากให้ไปก็คือนอกจากให้ทุกฝ่ายร่วมมือช่วยเหลือกัน ผู้ปกครองเองก็มีบทบาทในการพัฒนาการด้านการเรียนรู้ หรือความนึกคิดของเด็กมาก ทางสถาบันครอบครัวมีส่วนผลักดันด้านพัฒนาการของเด็ก ทั้งทางครูและ ผู้ปกครองต้องให้ความรัก เอาใจใส่ ดูแลกันอย่างเต็มที่

พงศ์รินทร์ วรินทร์เวช ได้ในแนวความคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ว่าต้องสอนโดยเน้นให้ผู้เรียนสำคัญที่สุดการสอนต้องมีลักษณะเป็นแบบเปิด คือเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำ สอนให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการ ต้องการให้ผู้เรียนเป็นผู้คิดเองได้ ตัดสินใจในการปฏิบัติงานหรือแก้ปัญหาของตนเองได้ ไม่ใช่มาจากการรอคำสั่งของครูผู้สอนอย่างเดียวควรสนับสนุนให้เด็กเสนอความคิดเห็น และมีการแสดงออกตามความสนใจของแต่ละคน ไม่ว่าจะเด็กเก่งหรือเด็กอ่อนครูต้องพยายามสอนไปพร้อมกันต้องมีการจัดกลุ่มผู้เรียนแบบคละกันไม่แยกเก่งหรือไม่เก่ง เด็กต้องมีความเคารพในความแตกต่างของกันและกัน ผู้เรียนคนไหนอยากส่งผลงานประกวด ครูต้องพร้อมจะสนับสนุน แต่ต้องเน้นหรือสอนที่ตัวเด็กว่า จุดมุ่งหมายของศิลปะ คือ การสร้างสรรค์ผลงานที่มาจากใจ และการมีความรักในงานศิลปะ เรื่องของรางวัลเป็นเพียงเครื่องมือในการยอมรับจากผู้อื่นว่าเขาเหล่านั้นชิ้นชมผลงานของเรา จะได้ของขวัญหรือรางวัลก็ไม่ใช่ว่าสิ่งที่สำคัญที่สุด ผู้เรียนนั้นจะเรียนรู้จากครูส่วนหนึ่ง และต้องหาวิธีเรียนรู้ด้วยตนเองอีกส่วนหนึ่ง

ศกุนตลา ดีทองอ่อน ได้ให้แนวความคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาว่า ครูต้องมีการวางแผนและเตรียมตัวทุกครั้งการสอน การเลือกวิธีสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ครูกับนักเรียนควรทำและเรียนรู้ไปด้วยกัน ส่วนโดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางศิลปะ ให้เห็นคุณค่าของศิลปะ มีความภาคภูมิใจในศิลปะวัฒนธรรมไทยในการอยากสืบทอดและรักษาให้สามารถใช้ศิลปะพัฒนาบุคลิกภาพและรสนิยม การเรียนวิชาทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานคือ การให้ผู้เรียนได้รู้ว่าศิลปะอย่างไรดีไม่ตีอะไรสวยไม่สวย สิ่งไหนที่เรียกว่าเป็นศิลปะและสิ่งไหนไม่ใช่ การสอนต้องเป็นไปในรูปแบบที่อิสระต่อความคิดของผู้เรียนไม่บังคับเด็ก ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานศิลปะได้ตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง

ลลิตพรรณ ทองงาม ได้ให้แนวความคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาว่า ครูต้องเป็นผู้พัฒนาตนเองตลอดเวลา จะยึดการสอนแบบเก่าไม่ได้ครูต้องวิเคราะห์ผู้เรียน ต้องเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ในการสอนทัศนศิลป์ถ้าครูไม่ให้ความรู้เพิ่มเติมสอนอย่างไรก็อย่างนั้น เด็กจะไม่มีการพัฒนา ผู้เรียนจะมีความคิดมีจินตนาการของเขาเอง ปลอ่ยให้เด็กได้ทำงานอย่างอิสระโดยทางครูอาจมีการเสริมแรงของเขาด้วยการชื่นชมในสิ่งที่เขาปฏิบัติออกมาได้สำเร็จ ไม่ว่าจะออกมาในรูปแบบที่ดีหรือไม่ดีก็ตาม เราเถื่อนั้นเป็นตัวตนที่แท้จริงของเขา ปัญหาในด้าน การสอนทัศนศิลป์คือหลักสูตรไม่มีความแจ่มชัดเหมือนวิชาอื่นๆ เช่นในวิชาภาษาไทยหรือคณิตศาสตร์จะมีการระบุชัดเจนว่ามาตรฐานการเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นประถมที่ 1 - 3 มีอะไรบ้าง เนื้อหาจะมีการไล่เป็นลำดับ ผลที่คาดหวังจะได้รับก็เป็นลำดับ ๆ แต่ของวิชาทัศนศิลป์จะใช้คำกว้าง อย่างคำว่าทัศนธาตุซึ่งระบุไว้นิดเดียว คือ มีจุด เส้น

น้ำหนัก ถ้าใครไม่มีความรู้ทางศิลปะจะคิดว่าเอาไปซังไปตวง หลักสูตรต้องมีการแจกแจงและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ต้องมีการขยายความหรือยกตัวอย่าง

นักวิชาการศิลปศึกษา

พระพงษ์ กุลพิศาล ได้ให้แนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญกับตัวเด็ก คือเน้นเด็กเป็นสำคัญให้ทุกอย่างลงไปที่เด็กจริงๆ ไม่ใช่ให้ท่องจำหรือทำอะไรผิวเผิน เช่น จะปลูกสำนึกให้เด็กหรือผู้เรียนเป็นคนดีก็ต้องให้เขาแสดงความจริงๆ เป็นคนเช่นนั้นจริงๆ ผู้เรียนจะชอบสร้างทัศนคติด้วยตัวเอง ไม่ชอบให้สอน ครูจึงต้องมีจิตวิทยาในการสอน เน้นให้ผู้เรียนมีอิสระไม่ให้อยู่คนเดียว แต่ต้องมีส่วนร่วมในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน สื่อที่ออกไปต้องไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัวดีที่สุด เพราะสิ่งนั้นจะเข้าไปหล่อหลอมในใจ ต้องฝึกให้ผู้เรียนใช้สมองทั้ง 2 ซีก ซีกหนึ่งวิเคราะห์ ซึ่งเหมาะกับเด็กระดับพื้นฐานที่โตหน่อยอีกซีกหนึ่งคือสังเคราะห์ จะเหมาะกับเด็กระดับพื้นฐานตอนต้น ทั้งนี้ถ้าครูผู้สอนและผู้เรียนมีความพร้อมการเรียนรู้ที่ดีก็จะเกิด เห็นด้วยกับทางภาครัฐและกระทรวงศึกษาธิการที่หลักและแนวทางการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้เปิดโอกาสให้ทุกคนได้เรียน

ปยุตต์ ธิชญาไพบูลย์ ได้ให้แนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาว่าด้วยตามพระราชบัญญัติใหม่ คือเน้นผู้เรียนเป็นหลัก ต้องดูว่าผู้เรียนแต่ละกลุ่มต้องการอะไร ก็ต้องมาวิเคราะห์ดูเพื่อจัดเตรียมการสอนให้เหมาะกับผู้เรียน เห็นด้วยกับพระราชบัญญัติชัดเจน ครูอาจจะต้องนำทฤษฎีการสอนมาพลิกแพลงดูตามความเหมาะสมเองผู้เรียนในลักษณะเชิงบวก ครูในปัจจุบันอาจใช้วิธีที่ตนเองใช้อยู่แบบเก่าในโรงเรียนต้นแบบทั้งหลายได้มีการปรับแก้ไขในเรื่องนี้ ต้องมองว่าครูจะเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนอย่างไรก่อน เมื่อครูรู้ว่าผู้เรียนมีลักษณะธรรมชาติแบบไหน แล้วแต่ละวัยมีผู้เรียนที่มีพื้นฐาน ความถนัด การรับรู้ ความต้องการในเรื่องที่จะรู้เป็นแบบไหนครูจึงจะสร้างแบบเรียนและเครื่องมือที่เหมาะสมกับแต่ละวัยได้อย่างครอบคลุมการสอนแบบเดิมคือ ครูรู้แล้วนำมาถ่ายทอดกับผู้เรียน แต่ว่าถ่ายทอดโดยวิธีครูรับโดยวิธีเด็ก ช่องทางเลยไม่ตรงกัน เด็กจึงเหมือนถูกบังคับให้รู้ตามที่ศทางครู

ผดุง พรหมมูล ได้ให้แนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา คือครูต้องทำความเข้าใจก่อนว่าการศึกษากฎจัดมาเพื่ออะไร ทำไมมนุษย์ต้องมีการเรียนรู้ ถ้าตีกรอบแคบลงมากก็ต้องถามว่า ทำไมมนุษย์ต้องเรียนศิลปะ อย่างมองมิติแคบๆ ว่าศิลปะเป็นวิชาๆ หนึ่ง ที่เรียนรู้แล้วสอบเพื่อเอาเกรด เอาคะแนน การสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องปลูกฝังว่าวิชาทัศนศิลป์เป็นวิชาที่มีคุณค่ายิ่งใหญ่ที่จะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เห็นด้วยกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ต้องมองที่ตัวเด็กเป็นสำคัญ ดูความแตกต่างระหว่างบุคคล วัย รวมถึงภูมิหลังที่เขาเติบโตมา ครูต้องมองเห็นตรงจุดนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องสัมพันธ์กับชีวิตจริง การเรียนจะต้องมีทั้งที่เป็นความรู้ใหม่ และต้องควบคู่กับการปฏิบัติ คือการสร้างประสบการณ์ที่ท้าทายให้ผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา ครูต้องเป็นผู้พัฒนาตนเองตลอด ความรู้ที่ตัวเองเรียนจบมาถึงว่าถ้าหลังครูจะต้องเป็นนักพัฒนา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่ๆ อยู่ตลอด เด็กระดับพื้นฐานมีความสำคัญอย่างมาก ครูต้องใกล้ชิดต้องดูเขาในหลายๆ ด้าน ผลลัพธ์ต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้และแก้ปัญหาเป็น

สรุปผลการวิเคราะห์

สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เห็นว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดมีจำนวนมากถึง 9 คน ครูศิลปศึกษา 1 คน ให้ความสำคัญเห็นที่ต่างออกไปคือ ครูกับนักเรียนต้องมีความสำคัญเท่ากันต้องเน้นที่ตัวครูผู้สอนในการพัฒนาตนเองด้วย ส่วนนักวิชาการศิลปศึกษา 1 คน เน้นความสำคัญที่ตัวครูเป็นหลัก ครูจะต้องเข้าใจก่อนว่า การศึกษาจัดมาเพื่ออะไร ทำไมมนุษย์ต้องมีการเรียนรู้ ส่วนแนวทางในการสอนทัศนศิลป์ด้านการค้นคว้าส่วนใหญ่ศึกษาจากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ ในด้านการเตรียมการสอนนั้นส่วนใหญ่มีการวางแผนการสอน สื่อการสอนรวมถึงใบงานและภาพประกอบในการสอน มีครูศิลปศึกษา 2 คน ที่ไม่เตรียมแผนการสอนมากนักแต่ใช้วิธีปรับปรุงวิธีสอนมากขึ้นจากครั้งที่ผ่านมา การปฏิรูปวิชาศิลปะยังคงรูปเดิมอยู่ไม่มีเปลี่ยนแปลงมากนัก เกณฑ์การปฏิรูปให้อิสระในการวางแผนการสอนของครูมากขึ้น ส่วนการเลือกวิธีสอนนั้น ผู้ให้การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีแนวคิดว่าการเลือกวิธีสอนให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการ การเลือกวิธีสอนของครูศิลปศึกษาบางคนมีการเลือกวิธีการสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ครูกับนักเรียนควรทำและเรียนรู้ไปด้วยกัน ส่วนนักวิชาการศิลปศึกษา 1 คน มองว่าครูจะเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนอย่างไรก่อน

ในส่วนของการเตรียมพร้อมที่จะไม่ให้เกิดปัญหาในการสอน ครูต้นแบบที่สอนศิลปศึกษามีความคิดเห็นตรงกับครูศิลปศึกษา 3 คน คือ ครูต้องเตรียมความพร้อมและรู้จักวางแผนขณะปฏิบัติงานจะช่วยลดปัญหาความผิดพลาดขณะการสอนได้ ทางด้านนักวิชาการศิลปศึกษามีแนวความคิดเห็นตรงกัน 2 คน ว่าให้ครูผู้สอนสำรวจและประเมินตนเองในการทำการสอนแต่ละครั้ง อีก 1 คน ที่มีความคิดเห็นในการมองปัญหาที่ว่า การปรับแก้ไขที่จะไม่ให้เกิดปัญหาในการสอนจะต้องมองว่าครูเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนอย่างไรก่อน รู้ว่าผู้เรียนมีพื้นฐาน ความถนัด การรับรู้ในแต่ละช่วงวัยอย่างไร เมื่อครูผู้สอนรู้จักตัวผู้เรียนก็จะมี การเตรียมการสอนที่เหมาะสม จะช่วยลดปัญหาในการสอนได้มาก

สำหรับความคิดเห็นในเรื่องแนวทางหรือองค์ความรู้ใหม่ในการสอนทัศนศิลป์นั้น ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จำนวน 6 คน ได้เสนอวิธีการสอนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยนำมาประยุกต์ใช้กับแบบเรียน ส่วนผู้ตอบแบบสัมภาษณ์อีก 6 คน ไม่ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ ครูต้นแบบคนแรกเสนอแนวทางการดำเนินตามรูปแบบการสอนโครงสร้างประสบการณ์ใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ ขั้นเรียนรู้หลักการ ขั้นการไตร่ตรอง ขั้นทดลอง ขั้นนำแก่นความรู้มาสร้างสรรค์คิดค้นเป็นผลงานของตัวเอง ส่วนครูต้นแบบคนที่ 2 มีความคิดเห็นในเรื่องครูต้องลดบทบาทการเป็นผู้นำในชั้นเรียนลง โดยสนับสนุนให้นักเรียนเสนอความคิดเห็นและแสดงออกตามความสนใจของแต่ละคน โดยการสอนต้องยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง ส่วนครูต้นแบบที่สอนทัศนศิลป์คนสุดท้าย ได้จัดทำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เรียกว่า 5 นวัตกรรม เป็นกระบวนการเรียนการสอนแบบหลักวิชา ผูกทักษะด้านปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์ การสอนศิลปศึกษาแบบเชิงแบบแผน (DBAE) การสอนแบบพหุศิลปศึกษา เชิงภูมิปัญญาไทย (TWAE) และการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านศิลปะ แนวคิดทั้ง 5 นวัตกรรมนี้ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละวัย ส่วนครูศิลปศึกษา 2 คน อยากให้มีการสร้างองค์ความรู้จากท้องถิ่นใกล้ ๆ อย่างการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะพื้นบ้านมาคอยให้คำชี้แนะ ส่วนนักวิชาการคนสุดท้ายที่แสดงแนวคิดเรื่องแนวทางที่จะสร้างองค์ความรู้นั้นได้แสดงความคิดเห็นว่า องค์ความรู้จะได้มาต้องควบคู่ไปกับการปฏิบัติ คือ การสร้างประสบการณ์อยู่ตลอด เพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่ ๆ

สรุปโดยรวม แนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขึ้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษามีความคิดเห็นในการสอนเกือบตรงกันว่า ผู้เรียนต้องสำคัญที่สุด ส่วนทางด้านตัวครูผู้สอนต้องเป็นผู้พัฒนาตนเอง

ตลอดเวลา การที่ผู้เรียนได้รับการฝึกให้ทำงานอย่างเป็นขั้นตอนและมีหลักการที่ชัดเจนจะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ครูได้ตั้งไว้ทุก ๆ กิจกรรม โดยครูต้องดำเนินการสอนในแนวปฏิรูปอย่างจริงจัง

5. แนวคิดด้านการบูรณาการความรู้ ที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมครูต้นแบบ

มณูญ คล้อยวงศ์ ได้ให้แนวความคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมว่า ในการจัดการเรียนการสอนทัศนศิลป์ครูมีการบูรณาการและสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ศิลปะนิสัย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยต้องคอยสอดส่องดูแลและบอกกล่าวตักเตือน คอยบอกสอนกับตัวผู้เรียนโดยตรง สำหรับผู้เรียนบางคนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมครูผู้สอนต้องไม่รีรอที่จะสอดแทรกคุณธรรมการเรียนรู การเข้าสังคมสิ่งใดควรไม่ควรทันที แต่ต้องเป็นลักษณะที่ไม่ทำหน้าให้เด็กรู้สึกผิดหรืออับอาย มีการสอนหรือบอกกล่าวกับกลุ่มผู้เรียนให้รู้หน้าที่เป็นผู้สอนรุ่นน้อง และต้องทำเป็นตัวอย่างที่ดีให้รุ่นน้องได้เห็นตามแนวทางที่ถูกต้อง เคยใช้สถานการณ์จริงเป็นตัวตั้งคำถาม บอกถึงปัญหา และวิธีการแก้ไขในแนวคุณธรรมความรู้เป็นการสอนจากประสบการณ์จริงให้ผู้เรียนได้รู้จักตัวเอง

อภิชาติ ประทุมพันธ์ ได้ให้แนวความคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมว่าสามารถที่จะสอดแทรกการบูรณาการด้านนี้ได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในวิชาทัศนศิลป์จะสอดแทรกทุกครั้งในแผนการสอนโดยครูผู้สอนต้องใช้ผลงานของผู้เรียน แล้วบูรณาการถึงการนำไปใช้ในลักษณะ ที่เป็นเชิงบวก แล้วสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปด้วย จะมีวิธีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมในด้านความมีวินัยจากการตรงต่อเวลา รู้จักจัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ให้เรียบร้อยทุกครั้งหลังจากปฏิบัติงานเสร็จหรือออกจากห้องเรียน ปลุกฝังเรื่องความอดทน ทำงานทุกชิ้นสำเร็จได้ด้วยตัวของเขาเอง มีความซื่อสัตย์ ไม่หลอกลวงหรือเพื่อน คิดทำงานด้วยตัวเองไม่ขโมยอุปกรณ์เครื่องเขียนของผู้อื่น มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อสามารถแบ่งปันจากการนำอุปกรณ์มาแลกเปลี่ยนกันใช้ ไม่เห็นแก่ตัวควรต้องเป็นผู้ดูแลเด็กนักเรียนอย่าง ใกล้ชิด เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนแล้วเขาจะเชื่อเราซึ่งเป็นครู แล้วผู้เรียนจะสามารถสอนได้ง่าย โดยเฉพาะ การสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม

สุรัชย์ เสือสูงเนิน ได้ให้แนวความคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม ว่ามีความสำคัญอย่างมาก ทุกเนื้อหากิจกรรมและทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้จำเป็นต้องสอดแทรกเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมและลักษณะอันพึงประสงค์ต่างๆ โดยดูจากพฤติกรรมของผู้เรียน เหตุการณ์วุฒิภาวะต่างๆ ใช้หลักการสอนให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก การเรียนการสอนถ้าเป็นในชั้นเรียน ชั้นแรกต้องมีการแจ้งให้ผู้เรียนทราบว่า มีการประเมินเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมด้วยทุกครั้งครูอาจประเมินได้จาก ความมีวินัยในชั้นเรียน การมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ เป็นต้น โดยสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน เน้นด้านคุณธรรมในการที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้

ครูศิลปศึกษา

วินัย คุ้มผิวคำ ได้ให้แนวความคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม ว่าควรใช้วิธีบอกกล่าวตักเตือน พร้อมต้องยกตัวอย่างให้กับผู้เรียนว่าสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี เพราะอะไร และจะมีผลอย่างไรตามมาการบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมนั้นต้องมีการปลูกฝังตั้งแต่แรก หรือครูต้องพยายามสอดแทรกอยู่บ่อยๆ ให้เกิดเป็นความเคยชิน เมื่อผู้เรียนเกิดความเคยชินแล้วก็จะกลายเป็นนิสัยที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ปลูกฝังระเบียบวินัยตั้งแต่เดินเข้าชั้นเรียนในขณะที่ปฏิบัติงาน ก็ต้องมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทำความสะอาดอุปกรณ์ของตน และเก็บกวาดพื้นที่ที่ตัวผู้เรียนหรือกลุ่มผู้เรียนเหล่านั้น

รับผิดชอบตลอดจนการจัดแถวและเดินแถวออกจากห้อง วิชาทัศนศิลป์ถือว่ามีโอกาสและความเหมาะสมมากกว่าวิชาอื่นที่จะสอดแทรกสิ่งเหล่านี้ เพราะมีลักษณะของการร่วมมือร่วมแรง หรือการปฏิบัติงานกลุ่มด้วยกันบ่อยครั้ง มีกิจกรรมเยอะ จึงบูรณาการสอดแทรกด้วยคุณธรรมจริยธรรมได้ง่ายหรือทำได้บ่อยครั้ง สิ่งแวดล้อมของผู้เรียนมีส่วนทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนแตกต่างกัน

วชิรา วงศ์พันธุ์ ได้ให้แนวความคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม ว่าสามารถสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมได้ตลอดเวลาได้ทุกเนื้อหาสาระและทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ จะดูในเรื่องของการเอาใจใส่ตั้งใจเรียนการมีน้ำใจกับเพื่อน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อุปกรณ์สำหรับเพื่อนบางคนที่ไม่ได้เตรียมมาครูจะใช้วิธีบอกกล่าว พูดคุยตามสถานการณ์ที่เหมาะสมที่ควร สามารถบอกและสอนได้โดยตรง ถูกหรือผิดก็ไม่ควรตำหนิผู้เรียนจนเกินไป สำหรับวิชาทัศนศิลป์ถือเป็นวิชาที่จำเป็นและสำคัญอย่างมากในการจะบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมเพราะวิชาทัศนศิลป์สามารถมองเห็นเป็นรูปธรรมมากกว่าวิชาอื่น มีลักษณะเฉพาะตัวในกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบ

พนิดา จตุรวัชชัย ได้ให้แนวความคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมว่าจะต้องเน้นเรื่องความมีน้ำใจ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เน้นความมีระเบียบในการทำงาน ความอดทนที่จะแก้ไขซ่อมเสริมผลงานของตนให้สำเร็จลุล่วง ถือเป็นการฝึกความรับผิดชอบด้วย การสอดแทรกคุณธรรมสามารถทำเหมาะสมในขณะเด็กมีปัญหาแล้วเข้ามาถามครู เช่น เด็กเตรียมอุปกรณ์มาไม่ครบ ครูจะเป็นผู้พูดกับเด็กในชั้นเรียนว่าวันนี้เพื่อนมีอุปกรณ์มาไม่ครบควรทำอย่างไรแล้วเด็กแต่ละคนก็จะเสนอให้ใช้อุปกรณ์ของตนก็ได้ ซึ่งก็เป็นการสอนให้เขาคิดว่าจะช่วยเหลือเพื่อนอย่างไร มีความรู้สึกว่าจะสามารถสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมได้เทียบเท่ากับวิชาอื่นๆ หรือทุกวิชาสามารถบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมได้เหมือนกันหมดขึ้นอยู่กับครูผู้สอน

พงศ์รินทร์ วรินทร์เวช ได้ให้แนวความคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม ว่าเป็นหน้าที่ของครูอยู่แล้ว ที่จะต้องแนะนำหรือสอนให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีลักษณะอันพึงประสงค์ พร้อมทั้งจะเติบโตและออกไปสู่สังคมได้อย่างเต็มภาคภูมิ การจะบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมนั้นจะทำให้ได้ง่ายในผู้เรียนระดับพื้นฐาน โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาเนื่องจากเป็นวัยของเด็กเล็กสามารถปลูกฝังในสิ่งที่ควรได้ง่าย มีการประสานกับคณะสงฆ์อำเภอหรือทางวัดใกล้โรงเรียน เพื่อเชิญพระหรือพระครูมาเป็นวิทยากร ครูต้องเล่าเรื่องราวหรือยกตัวอย่างเกี่ยวกับการช่วยเหลือเพื่อนบ้าน สังคม แล้วเชื่อมโยงสู่การมีคุณธรรมและจริยธรรม

ศกุนตลา ดีทองอ่อน ได้ให้แนวความคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม โดยควบคุมความประพฤติที่ไม่เหมาะสมบางอย่างของผู้เรียน ครูต้องรู้จักสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนทำความดี สอนเน้นเรื่องความรับผิดชอบและความมีน้ำใจ ส่งเสริมและชมเชยที่ทำความดีสามารถบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปได้ในเนื้อหาของกิจกรรม และทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูต้องเป็นผู้บอกกล่าวตักเตือนได้ทั้งในทางตรงและทางอ้อม

ลลิตพรรณ ทองงาม ได้ให้แนวความคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมให้คิดเสมอว่าผู้เรียนเปรียบเสมือนลูกหลานที่เราต้องคอยสอนบอกกล่าวให้เขาได้ดี เน้นลักษณะอันพึงประสงค์ของทางโรงเรียนมีการแบ่งกลุ่มให้คะแนนตามหัวข้อ 1. ความมีระเบียบวินัย 2. ความรับผิดชอบ 3. การควบคุมตัวเองได้ 4. พูดจาไพเราะ 5. ความคิดสร้างสรรค์อันชาญฉลาด มีการแบ่งกลุ่มโต๊ะละ 4 คนบ้าง 5 คนบ้าง แล้วแต่ละครูในแต่ละโต๊ะจะมีการปรับเปลี่ยนตามความชอบจะมีคะแนนสะสมให้ กลุ่มไหนที่นั่งไม่พูดคุย ตั้งอกตั้งใจเรียนก็จะมีกาให้คะแนนเพิ่มเป็นตัวเสริม ครูบอกถึงระยะเวลาในการกำหนดส่งงานที่นัดหมาย

การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เข้า กลางวัน หรือตอนเย็นสามารถเข้ามาปฏิบัติงานได้ตลอดเนื่องจากในหนึ่งสัปดาห์มีวิชาทัศนศิลป์แค่ครั้งเดียว พอผู้เรียนมากจะมีการเซ็นคะแนนให้ทางด้านหลัง เป็นการทำให้ขยันและอยากทำดี ครูต้องสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมโดยเป็นธรรมชาติเป็นอัตโนมัติ ต้องเป็นตัวกลางในการแก้ปัญหาของผู้เรียนทำตัวให้เป็นต้นแบบแก่เด็ก ให้ผู้เรียนรู้ตัวในแต่ละสถานการณ์ว่าเวลาไหนควรเวลาไหนไม่ควร วิชาทัศนศิลป์มีโอกาสมากกว่าวิชาอื่นในการที่จะบูรณาการความรู้เพื่อสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมเพราะศิลปะเป็นวิชาที่คล้ายแต่ไม่ใช่เหมือนคล้าย และเป็นวิชาที่เด็กจะได้แสดงอิสระในการคิดความรู้สึก มีการเขียนไว้บนกระดานดำขณะเริ่มทำการสอนว่าในคาบนี้ชั่วโมงนี้ต้องการอะไร แล้วเรื่องจริยธรรมครูต้องการอะไร แล้วจะมีสิ่งเราให้ตลอด คุณธรรม จริยธรรมพวกนี้ให้จัดเป็นกิจกรรมเรื่องความสามัคคีบ้าง ความสำคัญทางศาสนาบ้าง แล้วเอามาลงสู่กิจกรรมโดยครูอาจจะกำหนดหัวข้อเช่น ความเป็นผู้นำคืออะไรจะแสดงออกอย่างไร วันพ่อวันแม่ลูกที่ดีควรปฏิบัติตนอย่างไรให้ผู้เรียนแสดงออกมาเป็นภาพเขียนได้

นักวิชาการศิลปศึกษา

พระพงษ์ กุลพิศาล ได้ให้แนวความคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมไว้ 2 แนวความคิด แนวคิดแรกถ้าพูดถึงกระบวนการเรียนการสอนการจะสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเป็นหน้าที่ของครูที่ต้องพึงปฏิบัติอยู่แล้ว ที่จะมีการบอกกล่าวตักเตือน ส่วนในด้านจะสอดแทรกเข้าไปต้องดูเหตุปัจจัยหลายๆ ทาง ดูความพร้อมของผู้เรียนในวุฒิภาวะแบบนี้ควรจะใช้การสอนแบบไหนผู้เรียนในระดับพื้นฐานสามารถจดจำและเรียนรู้ได้เร็ว ครูจึงต้องทำหน้าที่สอนบอกกล่าวตักเตือนและต้องแสดงเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้เรียนด้วย ส่วนในแนวคิดที่ 2 คือ ทางด้านของตัวเนื้อหาในรายวิชา ควรจะมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมอยู่ทุกจุดประสงค์อาจมีวิธีถ่ายทอดให้เห็นโดยการใช้สื่อ อยากจะเน้นคุณธรรมด้านใด ก็ใช้สื่อรูปภาพสิ่งนั้นออกมาให้เห็น เป็นสิ่งที่สำคัญและสามารถสอดแทรกเข้าไปได้ในเนื้อหา กิจกรรมพวกนี้ประโยชน์นิยมจะอยู่ในศิลปะเยอะ ครูควรจะต้องฝึกและปลูกฝังเรื่องนี้แบบแบบยลให้เห็นเป็นรูปธรรมแก่ผู้เรียน เจตคติสามารถสอนได้

ปณณรัตน์ พิษณุไพบูลย์ ได้ให้แนวความคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมว่าศิลปะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะสอดแทรกคุณธรรมเข้าไปได้ ปรัชญาของการประถมศึกษาวางไว้ชัดเจนว่าต้องเตรียมคนให้มีความสุขในการออกสู่สังคม เด็กที่จะอยู่ในกรอบของสังคมได้ก็คือ คุณธรรม จริยธรรม อาจเป็นหัวข้อที่ครูกำหนดแล้วให้ผู้เรียนไปศึกษาหรือดูแบบอย่างมามักจะเห็นผลของการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมนี้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาซึ่งออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรม แต่สิ่งเหล่านี้จะอ่อนลงเมื่อผู้เรียนขึ้นสู่ระดับพื้นฐานช่วงชั้นที่ 3 หรือระดับมัธยมศึกษา เพราะไม่ได้มีการสอดแทรกหรือบูรณาการด้านนี้อย่างต่อเนื่อง แต่จะเน้นด้านของวิชาการแทน วิชาทัศนศิลป์มีโอกาสที่จะสอดแทรกความรู้เหล่านี้มากกว่าวิชาอื่น เพราะวิชาศิลปะเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กคิดจากนามธรรมไปสู่รูปธรรม การเรียนรู้ทางสังคมของเด็กจะสะท้อนเป็นผลทางกายภาพขึ้นอยู่ที่ครูจะบูรณาการความรู้ทางคุณธรรมนี้อย่างไร ให้มีการเรียนรู้จากผู้เรียนสู่ผู้เรียน การมีส่วนร่วมในเรื่องของความรู้สึก เมื่อคนหนึ่งผิดพลาดอีกคนให้กำลังใจอย่างไรก็ดี ภาครัฐควรจัดให้มีการเน้นเนื้อหาด้านพัฒนาบุคคลให้มีคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

ผดุง พรหมมูล ได้ให้แนวความคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมและ จริยธรรมว่าสามารถบูรณาการสอดแทรกได้ตลอด ได้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะยังมีโอกาสทำได้มาก มนุษย์ที่สมบูรณ์กายกับจิต(ใจ) ต้องดีจิตก็คือ อารมณ์ ความรู้สึก ศิลปะเป็นวิชาที่ตอบสนองทั้งกายและจิตจึงมีผลต่อด้าน

ความรู้สึกนึกคิด จิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมื่อกายกับจิตก็จะมีแนวโน้มไปสู่สิ่งที่ดี ต้องสอนศิลปะให้พัฒนาคนแบบองค์รวม เมื่อมีกิจกรรมในห้องเรียนต้องสอนให้รู้สึกเก็บ อย่าใช้ความคิดแบบเก่าว่าศิลปะต้องเลอะเทอะ ต้องรู้จักการเก็บ ล้าง รักษา จัดวางให้เป็น ซึ่งเป็นคุณธรรมจริยธรรมเบื้องต้น เมื่อจิตใจถูกปลูกฝังให้มีระเบียบวินัย ก็จะทำให้เมื่ออยู่กับใครบ้านใครก็ต้องรู้จักเก็บสิ่งเหล่านี้จะมีความต่อเนื่องกันไปเรื่อยๆ ครูต้องไม่ละเลยสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ครูต้องตีบทให้แตกว่าเป้าหมายสูงสุดของศิลปะคือต้องการให้คนเห็นความดี ความงาม คุณค่า สุนทรียะ มันล้วนเป็นเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ต้องทำหรือแสดงออกให้เห็นเป็นรูปธรรม หรือปลูกฝังแบบแบบยล ขอให้เด็กหรือผู้เรียนได้วาดภาพศิลปะหรือปั้นผลงานศิลปะแล้วเขายืนชมมีความสุข หรือทำให้คนรอบข้างมีความสุข ก็คือการไม่เบียดเบียนคนอื่น ถ้าสอนหรือพูดอย่างเดียวจะไม่ออกเป็นพฤติกรรม ต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนได้แสดงออก วิชาทัศนศิลป์มีโอกาสมากกว่าวิชาอื่นๆ ที่จะปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม เพราะเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยสุนทรียะ เป็นเรื่องของคุณค่า ความดีและความงาม ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตประจำวันโยงเข้าสู่ศิลปะได้และสอนคุณธรรมจริยธรรมเบื้องต้นได้

สรุปผลการวิเคราะห์

ด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในการจัดการเรียนการสอนผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จำนวน 7 คน ให้ความเห็นว่าสามารถสอดแทรกเข้าไปได้ในเนื้อหา กิจกรรมและทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ นักวิชาการศิลปศึกษา และครูศิลปศึกษาบางคนเห็นว่า วิชาทัศนศิลป์มีโอกาสมากกว่าวิชาอื่นที่จะสอดแทรกคุณธรรม เพราะเป็นศาสตร์ที่ว่าสุนทรียะ ส่วนแนวคิดที่ว่าวิชาทัศนศิลป์มีโอกาสมากกว่าวิชาอื่น ๆ หรือไม่นั้น ครูศิลปศึกษาจำนวน 2 คน ให้แนวคิดที่ต่างออกไปว่าทุกวิชามีความสำคัญเหมือนกันหมด ขึ้นอยู่กับตัวผู้สอนว่าจะมีวิธีการที่จะสอดแทรกได้อย่างไร

ส่วนแนวคิดว่าจะอะไรเป็นสาเหตุให้ผู้เรียนมีค่านิยมและคุณธรรม จริยธรรมแตกต่างกันนั้น ครูต้นแบบ 1 คนให้ความเห็นว่าเกิดจากการอบรมสั่งสอนใกล้เคียงกับแนวคิดของนักวิชาการศิลปศึกษาทั้ง 3 คนว่าคุณธรรม จริยธรรมต้องเกิดจากการปลูกฝังให้ผู้เรียนซึมซับและรู้จักคิดได้เอง

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับวิธีกล่าวตักเตือนเพื่อสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมนั้น ครูต้นแบบมีแนวคิดเหมือนกัน 2 คน คือต้องบอกและสอนกับตัวผู้เรียนโดยตรง ส่วนอีก 1 คนจะมีวิธีการสอดแทรกในด้านความมีวินัยจากการตรงต่อเวลา ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีแนวคิดคล้ายกับครูต้นแบบ 2 คนแรกจะเน้นการบอกกล่าวตักเตือนโดยตรง แต่เสริมว่าจะถูกหรือผิดก็จะไม่ตำหนิผู้เรียน ครูศิลปศึกษา 1 คนจะเน้นลักษณะอันพึงประสงค์ของทางโรงเรียน สำหรับนักวิชาการศิลปศึกษาคนแรก มีแนวคิดตรงกับครูต้นแบบและครูศิลปศึกษาบางคน ให้ความเห็นว่าครูต้องทำหน้าที่สอนบอกกล่าวตักเตือนและต้องแสดงเป็นตัวอย่างที่ดีต่อผู้เรียนด้วย นักวิชาการศิลปะอีก 1 คน ให้แนวคิดว่า ควรให้มีการเรียนรู้จากผู้เรียนสู่ผู้เรียนเป็นเรื่องของความรู้สึกเมื่อคนหนึ่งพลาด คนหนึ่งให้กำลังใจ สำหรับนักวิชาการศิลปศึกษาคนสุดท้ายไม่ได้แสดงความคิดเห็นในข้อนี้แต่จะเน้นที่การปฏิบัติของผู้เรียนว่ามีผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมมาก มุ่งความสำคัญไปที่การปลูกฝังอย่างเป็นระบบ

สรุปโดยรวมว่า แนวคิดด้านการบูรณาการความรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม ได้แก่ สามารถสอดแทรกเข้าไปได้ในเนื้อหา กิจกรรม และทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีแนวคิดเกือบตรงกันว่าวิชาทัศนศิลป์มีโอกาสมากกว่าวิชาอื่น ๆ เพราะเป็นสุนทรียะศาสตร์ เรื่องคุณค่า ความดี ความงาม ในการสอนครูต้องไม่รีรอที่จะสอดแทรกคุณธรรมเมื่อผู้เรียนเกิดลักษณะนิสัยใดก็ตาม

6. แนวความคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมแก่ผู้เรียน รวมถึงการเชื่อมประสานงานกับชุมชน แหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อพัฒนาผู้เรียน

ครูต้นแบบ

มนูญ คล้อยวงศ์ ได้ให้แนวความคิดด้านการสภาพแวดล้อมการเชื่อมประสานงานกับชุมชน สู่แหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อพัฒนาผู้เรียนว่าการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ควรพัฒนาควบคู่ไปกับการจัดสภาพแวดล้อมต่างๆด้วย เพราะการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนได้เต็มความสามารถ แนวทางในการจัดสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่ต้องดำเนินการอย่างแรกเลย คือ สิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียน เพราะเป็นสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ชิดตัวผู้เรียนมากที่สุด ควรจัดตกแต่งห้องเรียนให้มีความสะอาด สวยงามมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย จัดแบ่งพื้นที่ห้องเรียนเป็นมุมต่างๆ อย่างมุมแสดงผลงานของนักเรียน มุมเอกสารตำราสำหรับค้นคว้า มุมวัสดุอุปกรณ์ และมุมปฏิบัติกิจกรรมไว้บริการแก่ผู้เรียน ต่อมาคือสิ่งแวดล้อมนอกห้องเรียน ทำได้โดยปรับแต่งสภาพแวดล้อมบริเวณภายในโรงเรียนให้มีความสอดคล้องกับธรรมชาติวิชาที่ตนศิลป์ เช่น จัดทำสวนหย่อมให้เป็นรูปแบบห้องเรียนธรรมชาติมุ่งให้เรียนได้ใช้เป็นแหล่งศึกษาและเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์ชิ้นงานของตนเอง ต่อมาคือ สิ่งแวดล้อมในชุมชนถือเป็นประสบการณ์ตรงที่เด็กหรือผู้เรียนจะได้รับนอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียนผู้เรียนได้สัมผัสกับวิถีชีวิตจริงในหลายๆ ด้าน สามารถเชื่อมโยงประสบการณ์ตรงกับความรูสึกที่ได้รับในห้องเรียนถือเป็นสิ่งที่ทำให้การพัฒนาผู้เรียนเป็นไปแบบก้าวกระโดด

อภิชาติ ประทุมรัตน์ ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อม การเชื่อมประสานกับ ชุมชน สู่แหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่ว่ามีการจัดทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ในห้องเรียนจะนำภาพ ผลงานศิลปะของผู้เรียนที่ได้รับรางวัลระดับชาติมาตกแต่งภายในห้อง โดยนักเรียนจะดำเนินการจัดตกแต่งกันเองตามแนวทางการออกแบบและตกแต่งองค์ประกอบศิลป์จากที่เรียนมา นอกจากนี้ยังมีการจัดแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนโดยมีโครงการพานักเรียนไปทัศนศึกษา ให้ผู้เรียนตระหนักถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วกลับมาจดบันทึกในสมุดบันทึกที่ครูบอกให้มีสมุดบันทึกทุกคนผู้เรียนแต่ละคนจะมีการจดบันทึกเป็นแบบบรรยายเรื่องราว บ้างก็มีภาพถ่านประกอบภายในโรงเรียนจะมีหอศิลป์ซึ่งได้จากเงินบริจาคหลายๆ ฝ่ายเพื่อจัดนิทรรศการให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้า เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนทัศนศิลป์ โดยการเชิญผู้ปกครองบางท่านที่มีความรู้ความสามารถทางด้านศิลปะท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร การเรียนรู้นอกสถานที่นั้นจะเป็นรูปแบบการทัศนศึกษา อาจเกาะกลุ่มกันเดินแล้วแยกกันไปสัมภาษณ์บุคคลที่ทำงานศิลปะในพื้นที่ ผู้เรียนจะชอบวิธีการเรียนรู้แบบนี้ เพราะเป็นสิ่งที่เขาจะถามหรือเลือกที่จะเรียนรู้ได้โดยตรงจากตัวของผู้เรียนเอง

สุรัชย์ เสือสูงเนิน ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเชื่อมประสานงานกับชุมชนสู่แหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่ ว่าควรเริ่มจากการวัดบรรยากาศในห้องให้ดูน่าสนใจก่อน เน้นเรื่องความสะดวก เรียบร้อย อากาศถ่ายเทได้ดีเสียงไม่ดังคือไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก แสงสว่างต้องเพียงพอ ส่วนการออกพื้นที่ในการเรียนรู้ที่อาจไปได้ตามแหล่งชุมชนใกล้ๆ เรียนรู้ศิลปะพื้นบ้านในท้องถิ่นของผู้เรียนเอง สนับสนุนให้มีการทัศนศึกษาไปสู่แหล่งการเรียนรู้ที่อื่นนอกเหนือจากแหล่งชุมชนของตัวเอง การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนนั้นต้องเริ่มจากแคบไปสู่กว้าง คือต้องเริ่มจัดจากในห้องเรียน มานอกห้องเรียนหลังจากนั้นก็จะจัดสภาพแวดล้อมภายในบริเวณโรงเรียน แล้วจึงออกสู่การเรียนรู้ที่นอกสถานที่ ทั้งนี้

ต้องขึ้นอยู่กับเสถียรภาพของทางโรงเรียน และความพร้อมในการจัดจุดประสงค์ วางแผนการเรียนของครูผู้สอนด้วย

ครูศิลปศึกษา

วินัย คุ่มผิวดำ ได้ให้แนวคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเชื่อมประสานงานกับชุมชนสู่แหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่ ว่าการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนต้องให้เอื้อต่อการเรียนการสอนในวิชาทัศนศิลป์ ห้องศิลปะต้องมีความพร้อมที่จะจัดตกแต่งอย่างเหมาะสมพอที่จะให้ทั้งความรู้และสุนทรีย์แก่ผู้มาชมและศึกษาให้นักเรียนคอยดูแลเป็นกลุ่มช่วยกันจัดตกแต่งเพื่อเสริมบรรยากาศทางศิลปะการเตรียมเด็กให้อาศัยเวลาช่วงพักกลางวันบ้างในเวลาเย็นหลังเลิกเรียนบ้างหรือภายในคาบเรียนที่เด็กว่างบ้าง อาจใช้การบูรณาการกับวิชาอื่นเพื่อมาช่วยในการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน เช่นวิชาลูกเสือ หรือวิชากิจกรรมต่างๆ ส่วนการให้ผู้เรียนได้ออกแหล่งชุมชน เรียนรู้นอกสถานที่นั้นถือว่าเป็นการเรียนรู้ที่ได้ประสบการณ์มากกว่าในห้องเรียนขึ้นอยู่กับทางโรงเรียนและครูผู้สอน ถ้ามีกิจกรรมให้สาธิตนอกสถานที่ก็ควรจะไป ครูผู้สอนให้ ผู้เรียนดูด้านศิลปะวัฒนธรรมให้ผู้เรียนได้เห็นวิชาชีพในแต่ละท้องถิ่น ได้เข้าใจถึงทัศนคติของวิชาศิลปะ ผู้เรียนจะได้เข้าใจถึงความถนัดของตัวเอง

วชิรา วงศ์พันธุ์ ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเชื่อมประสานงานกับชุมชนสู่การเรียนรู้นอกสถานที่ว่าเป็นสิ่งจำเป็นโดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดและตกแต่งห้องเรียนเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ทางทัศนศิลป์ได้แนะนำให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน ส่วนเรื่องการจัดกิจกรรมออกข้างนอกสถานที่ก็ต้องดูว่ากิจกรรมนอกสถานที่ไม่ใช่เรื่องของการขายสินค้า แต่ต้องเป็นการพัฒนามุ่งไปที่ตัวผู้เรียน เด็กจะได้เห็นภายนอกว่าคนข้างนอกทำงานศิลปะด้านไหน และเด็กจะได้เอาประสบการณ์นั้นมาประยุกต์ใช้กับทฤษฎีหรือหลักการ การจัดสภาพแวดล้อมนอกสถานที่ครูได้เห็นไปด้วยพร้อมกับเด็ก

พนิดา จตุรวิชัย ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเชื่อมประสานงานกับ ชุมชนสู่การเรียนรู้นอกสถานที่ว่ามีการจัดตกแต่งแบ่งหน้าที่ตามกลุ่มผู้เรียน ดำเนินการจัดโดยใช้วิธีความคิดของครูกับนักเรียนร่วมกัน แบ่งหน้าที่ตกแต่งภายในห้องเรียน จัดทำบอร์ด ตกแต่งป้ายนิเทศต่างๆ นอกเหนือจากแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนและในโรงเรียนแล้ว ยังมีการจัดแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน การเรียนรู้ในแหล่ง ชุมชนใกล้ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะและสถานที่ตั้งของโรงเรียน เช่นถ้าโรงเรียนอยู่ใกล้ถนนการคุมเด็กออกไปจะทำให้ลำบากเนื่องจากเด็กเล็กจะชนถ้าเป็นระดับโตหน่อยถึงค่อยพาออกไปในวัดใกล้ๆ เพื่อไปสัมผัสกับชีวิต ผู้คนบ้าง วาดรูปโปสเตอร์บ้างสำหรับผู้เรียนระดับพื้นฐานขึ้นต้นการออกนอกสถานที่เพื่อการเรียนรู้คือนอกห้องเรียน เช่น วาดต้นไม้ในโรงเรียน หรือที่ ใกล้เคียงที่สุด แล้วแต่กำลังของครูผู้สอนจะคุมไปถ้าการเรียนรู้นอกสถานที่ไกลๆ จะต้องคำนวณเวลาเดินทาง ผลงานที่เด็กจะได้หรือ ทำได้ทัน

พงศ์นรินทร์ วรินทร์เวช ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเชื่อมประสานงานกับชุมชนสู่การเรียนรู้นอกสถานที่ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้เสนอความคิดเห็นกันเองว่าอยากได้สภาพแวดล้อมในการเรียนแบบไหน โดยครูต้องคอยเสนอแนะแบ่งหน้าที่ตามกลุ่ม นักเรียนจัดป้ายนิเทศกันเอง เน้นเรื่องความสะดวกและความมีระเบียบกับการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนนั้นเด็กจะชอบออกไปข้างนอกมากกว่าอยู่ในห้องขณะที่ออกไปแรกๆ ผู้เรียนจะตื่นตาตื่นใจและมีการวิ่งเล่นกันก่อน ต่อมาเมื่อเห็นเพื่อนเริ่มลงมือปฏิบัติงานตนเองจึงเริ่มทำบ้าง ครูควรเริ่มจัดพาไปสถานที่ใกล้ๆ ตั้งหัวข้อที่จะปฏิบัติงานตามสภาพแวดล้อม ครูนำบทเรียนในการประสานงานกับทางชุมชนโดยมีการบรรยายเรื่องราวบอกเล่าสถานที่แล้วเชื่อมโยงไปสู่วิชา

ศิลปะ การจัดไปเรียนรู้นอกสถานที่ที่สามารถทำได้ในเวลาเรียนเลยเพราะสามารถควบคุมได้ด้วยเกณฑ์เวลา การเรียนการสอนนอกสถานที่ จำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้เห็นของจริง เรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่แท้จริง เพื่อจะได้ ชาบซึ้งและเป็นประสบการณ์ตรง

ศกุนตลา ดีทองอ่อน ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเชื่อมประสานกับ ชุมชนสู่การเรียนรู้รู้นอกสถานที่ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดตกแต่งห้องเรียนโดยมอบหมายให้ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบผลงานของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นงานจิตรกรรม ประติมากรรม หรือประเภทภาพพิมพ์จะถูก นำมารวมตกแต่งจัดวางอยู่ภายในห้องเรียนศิลปะ ส่วนการเรียนรู้รู้นอกสถานที่ในเด็กเล็กไม่ยากให้ไปถ้าทาง โรงเรียนไม่มีการควบคุมที่ดีพอ อาจทำได้แค่จำกัดพื้นที่ใกล้ๆ แต่ถ้าครูและนักเรียนร่วมกันจัดสิ่งแวดล้อม ภายในโรงเรียนและในห้องเรียนให้เด็กไม่จำเป็นต้องออกไปไหนไกล เพราะสิ่งรอบตัวของเด็กก็เป็นถิ่นที่อยู่ ของเขาอยู่แล้วถ้ามีการจัดไปเรียนรู้นอกสถานที่ก็ควรเป็นที่ๆ ตัวเขายังไม่เคยพบเห็นหรือสัมผัสมาก่อน บางครั้งต้องมีการถามความคิดเห็นของผู้เรียนว่าอยากได้สภาพแวดล้อมในการเรียนศิลปะแบบไหน

ลลิตพรรณ ทองงาม ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อม การเชื่อมประสานงานกับ ชุมชนสู่การเรียนรู้รู้นอกสถานที่ว่าโรงเรียนควรมีโครงการหน้าห้องหลังห้องเพื่อเสริมบรรยากาศในการเรียน ศิลปะ ดอกไม้จะมีปลูกเอาไว้โดยให้ผู้เรียนผลัดเวรกันรดน้ำคอยดูแล ผู้บริหารเคยถามว่าทำไมจึงต้องปลูก ตอบไปว่าเพราะสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เป็นสื่ออุปกรณ์ที่ให้นักเรียนมาวาดภาพ จัดแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนส่วนต่างๆ ภายในห้อง เช่น ส่วนนี้เป็นส่วนวัสดุสร้างสรรค์ ซึ่งส่วนของงานปั้นหรืองาน พิมพ์ต่างๆ เป็นการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน ครูบอกกับผู้เรียนว่าถ้ามีเวลาให้หาประสบการณ์ภายนอกเพื่อ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้สิ่งที่ยู่นอกเหนือแบบเรียน มีการจัดงานตามชมในโรงเรียนเป็นงานนิทรรศการภูมิปัญญา ไทย แล้วเชิญผู้ปกครองหรือผู้มีภูมิปัญญาความรู้ในแต่ละด้านแล้วเด็กจะได้มีโอกาสเรียนรู้ภูมิปัญญาของแต่ละ ชุมชน เช่น ประดิษฐ์ดอกไม้ การทำบ้านจิ๋วงานปักทอต่างๆ ส่งเสริมและรวมพลังพัฒนานักเรียนที่มีความสามารถพิเศษจะได้แลกเปลี่ยนมุมมองของแต่ละคน สำหรับชุมชนที่อยู่ใกล้ๆ ควรมีการเชิญผู้ปกครองมาให้ความรู้ด้วย การเรียนรู้รู้นอกสถานที่ที่มีการพาไปดูนิทรรศการตามมหาวิทยาลัยบ้างพิพิธภัณฑ์ศิลปวัฒนธรรม ไทยบ้าง มีการเสนอข่าวสารของทางโรงเรียนออกทางเว็บไซต์ด้านทัศนศิลป์และศิลปวัฒนธรรมไทย การศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนเท่าเทียมกัน ถ้าผู้บริหารหรือทางโรงเรียนพร้อมควรพาเด็ก ออกไปเรียนรู้รู้นอกสถานที่ได้ทุกระดับชั้น มีการแลกเปลี่ยนความรู้ของเด็กต่างโรงเรียน ระหว่างเด็กในเมือง กับเด็กนอกเมือง ครูต้องพึงเห็นประโยชน์ของลูกศิษย์เป็นสำคัญ

นักวิชาการศิลปศึกษา

พีระพงษ์ กุลพิศาล ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อม การเชื่อมประสานงานกับ ชุมชนสู่การเรียนรู้รู้นอกสถานที่ว่าในการเรียนการสอนวิชาทัศนศิลป์ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องราวของ ความงามการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ศิลปะจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้เรียนจะเขียนภาพอะไรต้องการรู้อะไร ก็ต้องออกไปเห็นภาพนั้นสิ่งนั้น กระบวนการพัฒนาคุณค่าของประเทศหรือของชุมชน ประกอบออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

1. คุณค่าเกี่ยวกับการปฏิบัติโดยตรง
2. เกี่ยวข้องกับการประสานกับชุมชน เช่นพาเด็กไปวัดเป็นการพาศิลปะเข้าชุมชน
3. เกี่ยวกับมิติแห่งการวิจารณ์ การให้ความรู้ การแลกเปลี่ยน สามารถทำในห้องเรียนหรือนอก ห้องเรียนก็ได้

4. มิติแห่งการสร้างชาติสร้างสังคม ศิลปะไม่ได้ทำเพื่อตัวเองแต่กลายเป็นสัญลักษณ์ของชาติ ศิลปะกับการศึกษาศิลปะแตกต่างกัน ศิลปะที่อยู่ในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายเยอะคุณค่าทางสังคมที่ได้จาก กิจกรรมทางศิลปะก็มี แต่ถ้ามองว่าไปช่วยทางสังคมเป็นเรื่องของบุคคลไม่ใช่ศิลปะเข้าไปช่วย เป็นสำนัก จุดประสงค์ของการเรียนรู้นอกสถานที่ที่การออกไปเชื่อมประสานกับแหล่งชุมชน คือปลูกจิตสำนึกในการที่จะ เอาความรู้ความสามารถเข้าไปช่วย และเชื่อมต่อกับสังคมมากกว่า

ปณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อม การเชื่อมประสานงานกับ ชุมชนสู่การเรียนรู้รู้นอกสถานที่ว่าควรจัดบรรยากาศให้มีความดึงดูดต่อผู้เรียน ดูแลเรื่องของความสะอาด เรียบร้อยภายในห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน มีสื่อที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองส่วนเรื่องการเชื่อม ประสานงานกับชุมชน และการเรียนรู้นอกสถานที่ที่มีความสำคัญมากผู้เรียนควรได้ไปเห็นไปสัมผัส ออกไป เห็นความยากไร้ที่ตัวเองไม่เคยเห็นเชื่อว่าการรับรู้ไม่ใช่เพียงแค่ว่า แต่ยังมีเรื่องของกลิ่น และประสาทสัมผัส การได้ให้ผู้เรียนออกนอกสถานที่ จะได้ข้อมูลทางทฤษฎีมีอยู่ในห้องได้แค่ปฐมภูมิอยากให้มีการจัด สภาพแวดล้อมแก่ผู้เรียนในวงกว้าง เด็กในเมืองเรียนรู้นอกสถานที่นอกเมือง เด็กนอกเมืองเข้ามาในเมือง ศึกษา เปรียบเทียบการใช้ชีวิตและการทำงานศิลปะ

ผดุง พรหมมูล ได้ให้แนวความคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมการเชื่อมประสานงานกับชุมชน สู่การ เรียนรู้นอกสถานที่ ถึงในแง่ของการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ต้องทำอยู่แล้วปล่อยปะ ละเลย ไม่ได้ แต่ครูต้องไม่มองอยู่แค่ในชั้นเรียน ในห้องเรียนเท่านั้นต้องมองไปถึงชุมชน เด็กเป็นผลผลิตของชุมชน ท้องถิ่น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 บอกไว้ชัดเจนว่า ต้องพาเด็กหรือผู้เรียนไปที่แหล่งเรียนรู้ เช่นในชุมชนมีทั้งแหล่งอาชีพ และทรัพยากรที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ไม่ว่าดินไม่น้ำภูเขา ในถ้ำ ไม่ใช่ให้ ผู้เรียน ได้วาดภาพสิ่งเหล่านี้ได้เท่านั้น แต่ต้องได้วิถีชีวิตได้สัมผัสสังเกตว่าชุมชนในแต่ละที่เป็นอย่างไร แตกต่าง จากที่เขาอยู่อย่างไร การได้สัมผัสชีวิตจริงสถานที่จริงดีกว่าการเรียนรู้ด้วยรูปภาพแล้วให้ท่องจำ เพราะผู้เรียน จะไม่ได้ความรู้สักไม่ได้การเฝ้าสังเกต การได้พบและสะท้อนใจในสิ่งที่เขาเห็น การได้สื่อสารพูดคุยกัน ได้รับรู้ สัมผัสประทับใจ สิ่งเหล่านี้จะอยู่ในตัวผู้เรียนเอง เด็กจะรู้ว่ามีมนุษย์มีรากเหง้า วิถีชีวิต และ มีวัฒนธรรม

สรุปผลการวิเคราะห์

ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียน ทัศนศิลป์นั้น ผู้ให้การสัมภาษณ์จำนวน 12 คน ทั้งหมดพูดเรื่องการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนแล้วจึงจัด นอกห้องเรียน จนกระทั่งไปถึงรอบบริเวณโรงเรียน ครูต้นแบบและครูศิลปศึกษาจำนวน 8 คน มีการจัดป้าย นิเทศ เปลี่ยนแปลงสาระข่าวสารทางศิลปะตามเหตุการณ์และวันสำคัญต่าง ๆ สำหรับนักวิชาการทั้ง 3 คนมี แนวคิดการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความดึงดูดผู้เรียน ผู้เรียนเองก็จะเรียนรู้จากสิ่งที่พบเห็น

ส่วนในด้านที่จะให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนนั้น ผู้ให้ สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีหรือพูดถึงการสนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตกแต่งจัดสภาพแวดล้อมเอง ครู ศิลปศึกษาและครูต้นแบบจะใช้วิธีการแบ่งกลุ่มกัน รับผิดชอบตามหน้าที่ซึ่งผู้เรียนแบ่งกันเองหรือมีทั้งที่ ครูผู้สอนจัดให้ก็ตาม ส่วนนักวิชาการศิลปะทั้ง 3 คน มีแนวคิดเกี่ยวกับคุณค่าทางการศึกษาและสังคมที่ผู้เรียน จะได้รับการแบ่งกลุ่มร่วมมือกันจัดสภาพแวดล้อมในการเรียน

ในเรื่องการนำเสนอให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ ครูต้นแบบจำนวน 1 คน ครูศิลปศึกษาจำนวน 3 คน และนักวิชาการศิลปศึกษาจำนวน 1 คน มีแนวคิดตรงกันเป็นส่วนใหญ่ว่า การ เรียนรู้นอกสถานที่สามารถทำได้ แต่ต้องมีการจำกัดบริเวณโดยเฉพาะผู้เรียนช่วงชั้นต้น ส่วนการจัดการ

เรียนรู้นอกโรงเรียนผู้ให้การสัมภาษณ์มีแนวคิดตรงกัน 11 คน คือจำเป็นต้องพาผู้เรียนไปที่แหล่งเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อศึกษาและสัมผัสกับบรรยากาศจริง เรียนรู้จากผู้รู้ในท้องถิ่นจริง มีเพียงครูศิลปศึกษา 1 คน ที่มีแนวคิดแตกต่าง โดยแสดงความคิดเห็นว่าไม่จำเป็นต้องออกไปเรียนนอกสถานที่แต่ถ้ามีความจำเป็นก็สามารถไปได้ในระยะใกล้ ๆ เพราะถ้าเป็นเด็กในระดับเล็กจะควบคุมยาก แต่ถ้าครูและนักเรียนร่วมกันจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ดีและเพียบพร้อมต่อการเรียนศิลปะก็ไม่จำเป็นต้องออกไปไหนไกล

ส่วนวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในสิ่งที่ตัวผู้เรียนเองสนใจเกี่ยวกับศิลปะท้องถิ่นของตนนั้น ครูต้นแบบ 2 คน และครูศิลปศึกษา 4 คน ใช้วิธีเล่าเรื่องศิลปะในท้องถิ่นที่เรียนรู้แก่ผู้เรียน หรือใช้ภาพประกอบเพื่อเพิ่มเติมในส่วนที่อยากเรียนรู้ ครูศิลปศึกษา 1 คน แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การเรียนรู้นอกพื้นที่ ขึ้นอยู่กับเสถียรภาพของทางโรงเรียนและครูผู้สอน สำหรับนักวิชาการศิลปศึกษามองว่า การเชื่อมประสานชุมชนสามารถสร้างมนุษย์สัมพันธ์ได้ เด็กเป็นผลผลิตของชุมชน การได้สัมผัสกับสถานที่จริงดีกว่าการเรียนรู้จากภาพ

สรุปโดยรวมว่า แนวคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมแก่ผู้เรียน รวมถึงการเชื่อมประสานงานกับชุมชน แหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อพัฒนาผู้เรียน ในส่วนของการจัดสภาพแวดล้อมเห็นว่าควรจัดให้ห้องเรียนดูน่าสนใจต่อการเรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดตกแต่งและแบ่งหน้าที่กัน ส่วนทางด้านการเชื่อมประสานงานกับชุมชนและเรียนรู้จากสถานที่นั้น ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าในการออกพื้นที่ต้องจำกัดบริเวณ โดยเฉพาะผู้เรียนช่วงชั้นต้น ควรพาไปที่แหล่งเรียนรู้และควรเล่าเรื่องศิลปะท้องถิ่นที่จะเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน หรืออาจมีภาพประกอบเพิ่มเติมในส่วนที่จะเรียนรู้ อีกทั้งได้ความรู้ในงานศิลปะ อาชีพ จากการได้พูดคุยกับคนในท้องถิ่น

7. แนวคิดด้านการประเมินผลการเรียน ที่เห็นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวปฏิรูปการศึกษา

ครูต้นแบบ

มณูญ คล้อยวงศ์ ได้ให้แนวความคิดด้านการประเมินผลทำให้ทราบถึงพัฒนาการด้านศิลปะของผู้เรียน ไม่นำการประเมินของผู้เรียนมาเปรียบเทียบกัน มีการประเมินทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นความสะอาดเรียบร้อย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความประณีตสวยงาม เนื้อหาถูกต้ององค์ประกอบ คุณธรรมจริยธรรม วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น นอกจากนั้นยังแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ส่วน คือครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินส่วนหนึ่ง ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินส่วนหนึ่ง และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินของตนเองด้วยส่วนหนึ่ง การจัดทำเป็นหนังสือการประเมินผู้เรียนเป็นรายบุคคล และบันทึกผลลงในแบบประเมิน การประเมินผลการเรียนครูต้องมีการสังเกต และตรวจสอบ ดูพฤติกรรม และทักษะพิสัยด้วย ดูพัฒนาการของผู้เรียนเป็นหลักว่าตั้งแต่เริ่มเรียนตอนต้นเทอมจนถึงปลายเทอม เด็กมีการพัฒนาการตัวเองไปทางด้านใดบ้าง

อภิชาติ ประทุมพันธ์ ได้ให้แนวความคิดด้านการประเมินผลว่าต้องประเมินพัฒนาการของผู้เรียนมีการวัดผลจากการสอบก่อนเรียนเพื่อดูปัญหา จะไม่ประเมินร่วมกันระหว่างเด็กเก่งและเด็กอ่อนโดยดูตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ในการปฏิบัติงานศิลปะถ้าเด็กไม่มีกระบวนการจะทำให้หลงทางและไม่ไต่งานที่ดี ดังนั้นต้องมีการประเมินกระบวนการควบคู่ไปกับผลงานของเด็ก เด็กจำเป็นจะต้องรู้จักขั้นตอนในการปฏิบัติงานของตัวเองและพร้อมที่จะอธิบายถึงที่มาที่ไปได้จึงจะมีผลงานออกมา มีการให้ผู้เรียนประเมินตนเองและแบบเพื่อประเมินเพื่อนในเรื่องของผลงานพร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ สำหรับผู้ปกครองจะมีแบบ

ประเมินส่งไปยังผู้ปกครอง จะเป็นลักษณะแบบใบคะแนนเป็นช่องๆ เป็นการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินพร้อมเขียนแสดงความคิดเห็น

สุรัชย์ เสือสูงเนิน ได้ให้แนวความคิดด้านการประเมินผลว่า เป็นสิ่งที่ครูได้รู้ว่าผู้เรียนมีพัฒนาการเป็นอย่างไร จะมีการเก็บผลงานของเด็กไว้ทุกครั้ง แล้วนำมาเปรียบเทียบระหว่างชั้นแรกๆ แล้วไล่มาจนถึงชั้นงานครั้งล่าสุด แล้วสังเกตพัฒนาการ ทั้งนี้ทั้งนั้นครูต้องอยู่กับผู้เรียนและเป็นผู้สังเกตเด็กอยู่ตลอดเวลาจึงจะสามารถประเมินผู้เรียนได้ ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง โดยใช้วิธีเขียนความรู้และกระบวนการในผลงานของตนอาจใช้การเปรียบเทียบผลงานเก่าและใหม่ แล้วให้ผู้เรียนประเมินผลงานเองใช้วิธีการเขียนคะแนนความต้องการของเด็กในใบประเมินผลพร้อมอธิบายเหตุผล

ครูศิลปศึกษา

วินัย คุ่มผิวดำ ได้ให้แนวความคิดด้านการประเมินผลว่า ครูต้องเป็นผู้สังเกตเด็กว่ามีความเข้าใจที่เราสอนไหม มีการซักถามแสดงความคิดเห็นหรือตอบโต้อย่างไร ครูจะมีช่องคะแนนตามแผนงาน ที่วางไว้ตอนในช่วงกิจกรรมการเรียนการสอนต้องคละกั้นระหว่างเด็กเก่งกับอ่อน ขั้นตอนการประเมินต้องดูเป็นบุคคลเน้นที่กระบวนการปฏิบัติเป็นสำคัญ บางกิจกรรมให้ผู้เรียนจับกลุ่มกันเอง บางกิจกรรมครูควรเป็นผู้กำหนดเอง บางครั้งอาจให้มีการจับฉลากเล่นเกมตอบภาพประกอบ เด็กที่เก่งหรือมีกระบวนการปฏิบัติที่ดีคะแนนในการประเมินต้องดีกว่าเด็กอ่อน แต่ต้องดูความตั้งใจของแต่ละคนด้วย การประเมินผลบางครั้งให้นำเสนอหน้าชั้นเรียนแบบงานกลุ่ม โดยประเมินงานตนเองและเพื่อน ๆ ร่วมกันประเมินงานของเพื่อนในลักษณะอภิปรายผลงาน ส่วนทางด้านผู้ปกครองนั้นยังไม่ได้มีการจัดให้ประเมิน

วชิรา วงศ์พันธุ์ ได้ให้แนวความคิดด้านการประเมินผลว่ามีความจำเป็นและสำคัญมากจะทำให้ครูผู้สอนทราบว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ในการเรียนของเราหรือไม่ แล้วสามารถจะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร การประเมินผลจะมีการแจ้งผลการประเมินให้เด็กทราบสม่ำเสมอ ครูอาจมีหลักในการให้คะแนนในเรื่องของการออกแบบ เรื่องเทคนิคการใช้สื่อบายสีและการมีความคิดสร้างสรรค์รวมทั้งต้องดูลักษณะนิสัยอื่นๆ ในการประเมินผลนั้นจะต้องทำอย่างเปิดเผย และให้รับทราบทั่วถึงกัน มีการให้ผู้เรียนประเมินผลกันเองส่วนหนึ่ง หรือให้ครูกับผู้เรียนร่วมประเมินผลพร้อมกันโดยครูจะเป็นผู้สรุปผลการประเมินเหล่านั้นอีกครั้ง

พนิดา จตุรัชชัย ได้ให้แนวความคิดด้านการประเมินผลว่าผู้เรียนจะทราบผลการประเมินจากครูเป็นระยะ การประเมินผลการเรียนของวิชาที่ตนคิดจะออกมาเป็นเรื่องของการปฏิบัติมากกว่า อาจมีการประเมินจากการออกมาพูดหน้าชั้นเรียน ประเมินทั้งจากทำงานเดี่ยวและงานกลุ่ม มีการให้เด็กให้คะแนนตนเอง ครูจะเป็นผู้ถามว่าทำไมกลุ่มนี้ได้คะแนนเยอะ เด็กก็จะแสดงความคิดเห็นออกมา ครูประเมินส่วนหนึ่งให้เด็กประเมินกันเองส่วนหนึ่งครูประเมินไปพร้อมกับผู้เรียนบางครั้ง เช่น จะถามความคิดเด็กว่าภาพนี้หรืองานชิ้นนี้ควรจะได้เท่าไร ภาพนี้สวยแค่ไหน เป็นต้น ให้เด็กมีส่วนในการประเมินก่อนแล้วครค่อยมาประเมินอีกที แล้วเอาคะแนนมาสมกัน แต่จะให้น้ำหนักคะแนนที่เด็กประเมินมากกว่า ในการประเมินเป็นรายบุคคลต้องให้ตามสภาพความเป็นจริงของวุฒิภาวะเด็กด้วย

พงศันรินทร์ วรินทร์เวช ได้ให้แนวความคิดด้านการประเมินผลว่าต้องดูจากผลงานและการพัฒนาการ การประเมินในแนวปฏิบัติมุ่งไปที่การพัฒนาตัวผู้เรียนการนำมาปรุงการเรียนการสอนในการประเมินแต่ละครั้งจะถามความคิดเห็นของเด็กว่า ทำไมถึงชอบผลงานชิ้นนี้หรือผลงานชิ้นนี้ได้คะแนนเท่านี้เพราะอะไร จะสัมภาษณ์ผลงานของผู้เรียนแต่ละคนว่าเป็นมาอย่างไร ประเมินจากความสวยงาม สะอาด

ความพร้อมพร้อมในหารเตรียมอุปกรณ์ พัฒนาการ ให้เด็กทุกคนช่วยกันดูงานของเพื่อนประเมินจากเกณฑ์อายุด้วย เนื่องจากเด็กบางคนอายุอาจจะน้อยกว่าหรือความพร้อมอาจจะน้อยกว่า ดังนั้นการให้คะแนนก็ต้องให้ในระดับที่ว่าเขาเป็นอยู่แค่นั้น ประเมินตามสภาพความเป็นจริงของวุฒิภาวะผู้เรียน

ศกุนตลา ดีทองอ่อน ได้ให้แนวความคิดด้านการประเมินผลว่าจะสังเกตกระบวนการในการปฏิบัติงานและผลงาน ก่อนเรียนในตอนแรกครูจะประเมินก่อน หลังเรียนครูจะประเมินอีกครั้ง การประเมินต้องครอบคลุมกระบวนการปฏิบัติ สำหรับผู้เรียนระดับพื้นฐานควรประเมินโดยเน้นที่กระบวนการมากกว่าผลงาน ประเมินตามสภาพจริง แบบประเมินมีหลากหลาย ดูความสนใจ กระบวนการความพร้อมในเรื่องอุปกรณ์ ผลงาน ถ้าผู้เรียนไม่มีความตั้งใจผลงานจะออกมาไม่ดีผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง และประเมินงานเพื่อน และต้องบอกเหตุผลตามความเป็นจริงได้

ลลิตพรรณ ทองงาม ได้ให้แนวความคิดด้านการประเมินผลว่าต้องมีจุดประสงค์แล้ววัดตามจุดประสงค์นั้นคือหลักใหญ่เราจะไม่ดูรูปธรรมที่สำเร็จถือนั้นเป็นรอง แต่จะดูด้านกระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจริยธรรม แล้วจึงค่อยเป็นผลงาน เกณฑ์การประเมินจะแบ่งเป็นช่องๆ คือ 1 ความคิดสร้างสรรค์ 2 การจัดองค์ประกอบ 3 ตรงต่อเวลา 4 ความสวยงาม 5 ความประหยัด หลักสำคัญจะต้องดูพัฒนาการตั้งแต่แรก ในการสร้างแบบประเมินมีการร่วมกันประชุมใหญ่กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะว่าตัวกิจกรรมตัวนี้ยากไปหรือไม่ต้องมีการลงทุนใช้จ่ายแค่ไหน ผู้เรียนจะผ่านแค่ไหน ใช้ระยะเวลาเกินไปไหมปรับเปลี่ยนแก้ไขตรงจุดไหนบ้าง ถ้ายากไปต้องเปลี่ยนกิจกรรมเพราะจะมีผลกับการประเมินผู้เรียน

นักวิชาการศิลปศึกษา

พิระพงษ์ กุลพิศาล ได้ให้แนวความคิดด้านการประเมินผลว่า หลักการจัดกิจกรรมต้องมีจุดมุ่งหมาย เราต้องประเมินจากจุดมุ่งหมายที่วางไว้ตามที่สอน วางอะไรไว้ก็ต้องวางให้ครบอย่างน้อย 5-7 อย่าง เช่นด้านชุมชนสังคม ศักยภาพทางด้านร่างกาย คุณค่าทางสุนทรียภาพ การใช้ความคิดที่กลมกลืนกับภาพ และการแสดงออกถึงความเป็นมนุษย์ของตัวเอง เป็นต้น ผู้เรียนหรือเด็กที่เก่งสามารถตั้งออกไปใช้งานหรือสนับสนุนด้านการเรียนและกิจกรรมเต็มที่ถ้าผู้เรียนต้องการ แต่การศึกษาในโรงเรียนไม่ต้องแยกเด็กเก่งกับเด็กอ่อนควรเรียนร่วมกัน และคละกันไปไม่ควรจับแยกเรียน

ปยุตธนรัตน์ พิษณุไพบูลย์ ได้ให้แนวความคิดด้านการประเมินผลว่า ผู้สอนรู้ว่าตัวผู้เรียนต่างกันไหม ผู้สอนจะต้องเข้าใจความต่างของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นความต่างทางพหุปัญญา ความต่างในเรื่องวิธีการเรียนเมื่อรู้ต่างต่างจำเป็นต้องให้วิธีการเรียนต่างกันออกไป ถ้าจะสอนในลักษณะผู้เรียนเป็นศูนย์กลางคงจะต้องให้ผู้เรียนแสดงออกมาว่าเขาถนัดแบบไหนเพื่อผู้สอนจะได้เตรียมว่าจะสอนแบบไหน ในช่วงเทอมต้นผู้สอนเรียนรู้ผู้เรียน เทอมปลายผู้สอนรู้จักผู้เรียน ถ้าครูผู้สอนรู้จักผู้เรียนก็สามารถจะประเมินเป็นรายบุคคลได้

ผดุง พรหมมูล ได้ให้แนวความคิดด้านการประเมินผลว่า เกณฑ์การประเมินต้องมีความครอบคลุม จะไม่ตั้งแนวทางการประเมินไว้ทางเดียว ต้องดูพัฒนาการของผู้เรียน เพราะเราเอาเขาเป็นตัวตั้งวัดจากการสร้างสรรค์ เขาสามารถอธิบายผลงานพูดคุยได้ไหม สะท้อนบางสิ่งบางอย่างออกมาได้ไหม ในกรณีเด็กระดับพื้นฐานช่วงชั้นแรกต้องไม่ประเมินให้มีความต่างมาก ต้องไม่ใช่วิธีการประเมินของเด็กโตมาใช้กับเด็กเล็ก เพราะจะมีผลกับความรู้สึกเด็ก ผู้เรียนระดับพื้นฐานเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้แสวงหาจึงไม่ควรมีความแตกต่างในการประเมินมากนักถ้าประเมินให้เด็กขาดความเชื่อมั่น เราจะขาดทรัพยากรของมนุษย์ที่ดี ครูต้อง

มีกิจกรรมที่จะสำรวจตัวผู้เรียนได้หลากหลาย ให้มีกิจกรรมหรือการทำงานให้เด็กก่อน ทำร่วมกับเด็กเก่ง เพื่อให้เด็กคิดและทำไปด้วยกันให้เด็กรู้สึกว่ายากไปด้วยกันได้เพื่อครุมีสิทธิที่จะดึงคะแนนของทั้งกลุ่มให้เสมอภาคกันได้ การวัดและประเมินผลอย่าไปให้ความสำคัญกับปลายทาง ครูต้องประเมินผู้เรียนไปตลอดเวลาเป็นกระบวนการคะแนนที่เด็กภาคภูมิใจที่สุด คือความภาคภูมิใจในชีวิต ครูต้องนำมาประเมินไปเสริมสร้างตรงจุดนั้นของผู้เรียนให้ได้

สรุปผลการวิเคราะห์

แนวคิดด้านการวัดและประเมินผลในเรื่องของหลักการและขั้นตอนในการประเมินนั้น ครูต้นแบบ 2 คน ครูศิลปศึกษา 4 คน ให้ความคิดเห็นเป็นส่วนใหญ่ว่า ประเมินตามสภาพจริง ตามความรู้ความสามารถและวุฒิภาวะของผู้เรียน รองลงมาคือ ประเมินจากผลงาน สำหรับนักวิชาการศิลปศึกษาเน้นให้ครูประเมินจากจุดมุ่งหมายที่วางไว้ตามที่สอน และความจำเป็นในด้านการรู้จักผู้เรียน ครูจำเป็นต้องรู้จักผู้เรียนแล้วจึงประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของวิธีวัดกระบวนการทำงานศิลปะของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันในแต่ละคนหรือไม่นั้น ผู้ให้การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีหลักการและเกณฑ์ประเมินผู้เรียน โดยดูสภาพผู้เรียนของตนเป็นรายบุคคลไป มีการประเมินก่อนเรียน (Pre-test) และประเมินหลังเรียน (Post-test)

ส่วนการวัดให้ผู้เรียนประเมินผลงานของเพื่อนร่วมชั้นเรียนด้วยกันนั้นผู้ให้สัมภาษณ์มีการใช้เกณฑ์การวัดนี้จำนวน 7 คน และทั้งหมดครูผู้สอนจะเป็นคนประเมินสรุปปิดท้ายทุกครั้ง ในแนวคิดส่วนอื่นที่เหลือจะเน้นที่การวัดจากครูผู้สอน โดยใช้หลักสังเกตผู้เรียน การตอบโต้ซักถามของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมีวิธีแจ้งการประเมินให้ผู้เรียนทราบสม่ำเสมอ

สำหรับผู้ปกครองและชุมชนประเมินนั้น ผู้ให้การสัมภาษณ์มีจำนวนน้อยที่ใช้หลักเกณฑ์ประเมินนี้มีครูต้นแบบ 2 คน และครูศิลปศึกษา 3 คน เท่านั้นที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมิน แต่สุดท้ายครูผู้สอนจะเป็นผู้ประเมินตอนท้ายสุด ในส่วนของการให้ชุมชนประเมินนั้นมีน้อย เพราะประเมินได้ยากและไม่มีความเกี่ยวข้องมากนัก

สรุปโดยรวมว่า แนวคิดด้านการประเมินผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิรูปการศึกษา ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ต้องประเมินตามสภาพจริง ตามความรู้ ความสามารถและวุฒิภาวะของผู้เรียนเน้นด้านการพัฒนาผู้เรียนจะมีการประเมินก่อนเรียน (Pre-test) และประเมินหลังเรียน (Post-test) ครูประเมินส่วนหนึ่งและให้ผู้เรียนประเมินกันเองส่วนหนึ่ง

8. รวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน

มนูญ คล้อยวงศ์ ได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ว่า อยากให้การศึกษาทัศนศิลป์ส่งผลต่อสังคม ชุมชน ตลอดจนผู้ปกครองให้มีความศรัทธา และเชื่อมั่นในวิชาเรียนนี้ ว่าเป็นวิชาที่มีความสำคัญอย่างมากสนับสนุนบุคลากรของตนเองที่มีความรักในศิลปะ และพร้อมให้การสนับสนุนทางครูและโรงเรียนจะช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เปลี่ยนเจตคติต่อครูและโรงเรียนในทางที่ดี สังคมช่วยสร้างสัมพันธ์กับทางโรงเรียน มีการรวมกิจกรรมเอาใจใส่บุคลากร ถ้าทุกฝ่ายร่วมมือจะเป็นผลดีต่อการศึกษา และเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดีอย่างมาก

อภิชาติ ประทุมพันธ์ ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ว่า การเรียนการสอนวิชาทัศนศิลป์นั้นมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกับเด็กระดับพื้นฐาน ที่เราสามารถจะปลูกฝัง

ความรู้สึกนึกคิดของเขาให้มีความรักในศิลปะ แล้ววันข้างหน้าเขาเหล่านั้นจะเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในสังคม อยากให้มองว่าคนรักศิลปะไม่ใช่รู้แต่เรื่องขีดเขียน แต่เป็นเรื่องของการแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม มีความละเอียดอ่อน และเป็นผู้ที่รู้ซึ่งถึงคุณค่าของความงามทางสุนทรียศาสตร์

สุรัช เลือสูงเนิน ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ว่า การเรียนการสอนต้องเห็นความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก กิจกรรมทางศิลปะเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาคนได้จริง ควรจะบูรณาการกับกิจกรรมในวิชาอื่นๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ ใช้การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมทางวุฒิภาวะ ความสามารถ ความสนใจในแต่ละบุคคล หากได้พัฒนาคนให้มีการพัฒนาสมองทั้งสองซีก โดยมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จะทำให้เขามีความสมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญาและอารมณ์

วชิรา วงศ์พันธุ์ ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ว่า วิชาทัศนศิลป์เป็นการปฏิบัติงานที่ต้องใช้เวลาในการทำงานมาก และมีความต่อเนื่อง เวลาที่ถูกกำหนดเพียงสัปดาห์ละ 1 คาบ ไม่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาเต็มศักยภาพเท่าที่ควร เพราะเมื่อครูอธิบายหรือนำการทำงานจบลงเหลือเวลาให้เด็กทำงานไม่เท่าไรก็หมดชั่วโมง ทำให้เด็กขาดการจินตนาการสานฝันให้เป็นจริง ต้องเก็บงานไปทำต่อในเวลาอื่น ซึ่งบางครั้งการจะสร้างอารมณ์ให้เกิดจินตนาการไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้นถึงแม้จะเป็นระดับพื้นฐาน แต่ก็มีความคิดว่าควรจัดเวลาให้วิชาทัศนศิลป์มีมากกว่า 1 ชั่วโมง

พนิดา จตุรวัชชัย ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ว่า ข้อเสียคือวิชาทัศนศิลป์สัปดาห์หนึ่งมีครั้งเดียวจะมีปัญหาคือสั่งงานแล้วเก็บงานยาก

ลลิตพรรณ ทองงาม ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆว่า ในการสอนทัศนศิลป์ ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญความได้ 2 ประเด็นอย่างแรกคือเอาตัวเด็กเป็นหลัก ประเด็นต่อมาคือเด็กมีความสำคัญต่อเรามากถ้าเด็กมีความสำคัญต่อเรามาก เราอยากจะให้วิถีที่เราจะปลูกฝังเขาอย่างไรเด็กจะชอบหรือพึงพอใจในสิ่งที่เขามีแต่ไหนก็ตามแต่ศักยภาพของเขา ครูต้องตีความให้กว้าง ทำให้เด็กที่มาเรียนชอบในศิลปะ ส่วนผู้เรียนที่ชอบศิลปะอยู่แล้วก็จะแตกฉานออกไปอีก การเรียนการสอนศิลปะจำเป็นต้องคัดแยกเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะเพื่อพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนได้เรียนรู้จากเด็กด้วยเพราะไม่ได้สอนแบบเอาผู้เรียนเป็นสำคัญ เด็กขาดการฝึกด้านการเป็นผู้นำเพราะขาดการประยุกต์ใช้ไทยจึงได้ล่าหลัง จำเป็นต้องแก้ไขที่ตัวครูสอนเด็กให้มีความภาคภูมิใจในตัวเอง เขาทำอะไรจะมีความเป็นผู้นำ แต่ในขณะเดียวกันต้องมีเรื่องของ คุณธรรมเข้าไปอยู่กับตัวเด็กด้วย

พระพงษ์ กุลพิศาล ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆว่า อยากให้มองหลักการของทุกวิชาในกรอบที่ชัดเจน คือว่าเด็กอยู่ในโลกนี้ได้ทุกแห่ง เราจะให้ความเชื่อ สอนให้เด็กเป็นตัวของเขาเองมากๆ สอนให้เขาเป็นคนที่มีเหตุผลในการทำงาน สอนเด็กเล็กต้องให้สนุกต้องให้เขาฉลาดทั้งวิเคราะห์และสังเคราะห์ ครูสอนเด็กเก่งกับครูสอนเด็กให้แก่นั้นคนละความหมาย ควรสอนตามความถนัดของตัวผู้เรียนเอง เด็กจะชอบสร้างทัศนคติด้วยตนเองไม่ชอบให้สอน อยากให้หลักสูตรทุกหลักสูตรเอื้อต่อวัยของเด็ก เอื้อต่อโอกาสที่เขาจะได้เรียนรู้

ปุกณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ว่าการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทำได้ในระดับต่างๆ กันของสถาบันสถาบันที่มีความพร้อมมากและมีผู้เรียนน้อยจะทำได้ดีกว่า ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ก็ต่อเมื่อครูผู้สอนรู้จักผู้เรียนก่อนครูล้วนแล้วแต่มีเนื้อหา ขึ้นอยู่กับว่าจะเลือกวิธีใดมาสอน

ผดุง พรหมมูล ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆว่า ครูและกระบวนการบริหารจัดการต้องไปด้วยกันได้ต้องมีการปฏิบัติงานทั้งเชิงรุกและเชิงรับมีการเปิดกว้าง บริหารวิชาการต้องรองรับเรื่องการวัดและประเมินผลรวมทั้งการจัดเวลาและแผนการเรียน หลักการปฏิรูปการศึกษาตอนนี้เป็นแบบบูรณาการแต่การเรียนการสอนจริงกับเป็นแบบแยกส่วนโรงเรียนต้องเป็นฐานของการเรียนรู้ เอาโรงเรียนและชุมชนเป็นตัวตั้งและมีการเชื่อมั่นคนในองค์กร ต้องพัฒนาคน ผู้บริหาร ครู ทุกคนในองค์กรต้องขับเคลื่อนไปด้วยกัน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาแนวคิดการปฏิรูปการศึกษา
2. เพื่อศึกษาแนวการสอนทัศนศิลป์ตามแนวปฏิรูปการศึกษา

รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อประมวลแนวความคิดจากครูผู้สอนศิลปศึกษา และนักวิชาการที่มีความเกี่ยวข้องกับศิลปศึกษาเป็นอย่างดี แล้วนำแนวความคิดที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เพื่อเป็นข้อสรุปตามความมุ่งหมายของการวิจัย

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร คือ ครูสอนศิลปศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือครูสอนศิลปศึกษา ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นครูต้นแบบ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2542 - 2544 จำนวน 3 คน ครูศิลปศึกษาที่สอนในระดับพื้นฐานจำนวน 6 คน และนักวิชาการทางศิลปศึกษา จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยผู้วิจัยมีเกณฑ์การวิเคราะห์ศึกษาแนวคิดเฉพาะประเด็นการสอน ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์
2. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน
3. แนวคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน
4. แนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา
5. แนวคิดด้านการบูรณาการความรู้ ที่สอดคล้องกับคุณธรรม และจริยธรรม
6. แนวคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมแก่ผู้เรียน รวมถึงการเชื่อมประสานงานกับชุมชน แหล่ง

การเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อพัฒนาผู้เรียน

7. แนวคิดด้านการประเมินผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิรูปการศึกษา

เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อทำการสัมภาษณ์แนวความคิดของกลุ่มตัวอย่าง ที่ระบุในวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า ใช้เวลาสัมภาษณ์คนละ 30 - 40 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำคำสัมภาษณ์ที่ถอดจากเทปบันทึกเสียงจากผู้สัมภาษณ์มาวิเคราะห์จำแนกออกตามเนื้อหาทำการแจกแจงความถี่ และคำนวณร้อยละนำเสนอในลักษณะความเรียงที่ละเอียดถี่ถ้วน และในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

แนวความคิดจากการสัมภาษณ์ ครูผู้สอนศิลปศึกษาเกี่ยวกับการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ในแนวปฏิบัติการศึกษา

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้การสัมภาษณ์ มีจำนวนทั้งหมด 12 คน เป็นครูต้นแบบ 3 คน เป็นครูศิลปศึกษา 6 คน และนักวิชาการศิลปศึกษา 3 คน อายุระหว่าง 40 - 54 ปี วุฒิต่างการศึกษาส่วนใหญ่จบปริญญาตรี สาขาศิลปศึกษา ประสบการณ์ในการสอนอยู่ระหว่าง 14 - 33 ปี ส่วนในระดับอุดมศึกษา 3 คน สอนในระดับประถมศึกษา 9 คน

2. แนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่ให้ความพร้อมของผู้เรียน ตัวครูผู้สอนต้องมีความรู้และทักษะ นอกจากนี้ยังให้ความเห็นว่า หลังผู้เรียนอายุ 12 ปี ทฤษฎีจึงจะมีผลกระทบและการและความพร้อมมากกว่าผู้เรียนในระดับต้น ๆ ในระดับพื้นฐานขั้นต้นต้องคำนึงถึงวัย และศักยภาพของผู้เรียน แทรกทฤษฎีเป็นบางโอกาสในการสอนควบคู่กับวิชาปฏิบัติ

3. แนวคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ในด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมนั้น ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรจัดเนื้อหาให้มีความอิสระ เน้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก โดยครูจำเป็นต้องศึกษาหลักสูตรจริง ๆ และต้องคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียน ส่วนในด้านวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน จะเน้นให้ผู้เรียนใช้วัสดุใกล้ตัว ไม่ต้องซื้อหา อีกทั้งมีความเห็นให้ทางโรงเรียนมีกองกลางสำหรับอุปกรณ์ ไม่ต้องเป็นของราคาแพง วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานควรขึ้นอยู่กับฐานะของผู้เรียน และความพร้อมของครูด้วย

4. แนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการปฏิบัติการศึกษา มีความคิดเห็นในการสอนเกือบตรงกันว่า ผู้เรียนต้องสำคัญที่สุดส่วนทางด้านตัวครูผู้สอนต้องเป็นผู้พัฒนาตนเองตลอดเวลา การที่ผู้เรียนได้รับการฝึกให้ทำงานอย่างเป็นขั้นตอน และมีหลักการที่ชัดเจนจะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ครูตั้งไว้ทุก ๆ กิจกรรม โดยครูต้องดำเนินการสอนในแนวปฏิบัต้อย่างจริงจัง

5. แนวคิดด้านการบูรณาการความรู้ ที่สอดคล้องกับคุณธรรม และจริยธรรม ได้แก่ สามารถสอดแทรกเข้าไปได้ในเนื้อหา กิจกรรม และทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีแนวคิดเกือบตรงกันว่าวิชาทัศนศิลป์มีโอกาสมากกว่าวิชาอื่น เพราะเป็นสุนทรียศาสตร์ เรื่องคุณค่า ความดี ความงาม ในการสอนครูต้องไม่รีรอที่จะสอดแทรกคุณธรรม เมื่อผู้เรียนเกิดลักษณะนิสัยใดก็ตาม

6. แนวคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมแก่ผู้เรียนรวมถึงการเชื่อมประสานงานกับชุมชน แหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อพัฒนาผู้เรียน ในส่วนของการจัดสภาพแวดล้อมเห็นว่า ควรจัดให้ห้องเรียนดูน่าสนใจต่อการเรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดตกแต่งและแบ่งหน้าที่กัน ส่วนทางด้านการเชื่อมประสานงานกับชุมชน และเรียนรู้จากสถานที่นั้น ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าในการออกพื้นที่ต้องจำกัดบริเวณโดยเฉพาะผู้เรียนช่วงชั้นต้น ควรพาผู้เรียนไปที่แหล่งเรียนรู้ และครูเล่าเรื่องศิลปะในห้องเรียนที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนหรืออาจมีภาพประกอบเพิ่มเติมในส่วนที่จะเรียนรู้ อีกทั้งได้ความรู้ในงานศิลปะอาชีพจากการได้พูดคุยกับคนในท้องถิ่น

7. แนวคิดด้านการประเมินผลการเรียน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวปฏิบัติการศึกษา ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า ต้องประเมินตามสภาพจริง ตามความรู้ความสามารถ และวุฒิภาวะของผู้เรียน เน้นด้านการพัฒนาของผู้เรียน จะมีการประเมินก่อนเรียน (Pre - test) และประเมินหลังเรียน (Post - test) และครูประเมินส่วนหนึ่งให้ผู้เรียนประเมินกันเองส่วนหนึ่ง

สำหรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์มีผู้ให้ข้อเสนอแนะ 9 คน จำนวน 18 แนวคิด ซึ่งความคิดเห็นมีความหลากหลายมาก ได้แก่ อยาก ให้การศึกษาทัศนศิลป์ส่งผลต่อสังคม ชุมชนตลอดจนผู้ปกครองให้มีความศรัทธา และเชื่อมั่นในวิชาเรียนนี้ อยากให้มองว่าคนรักศิลปะไม่ใช่รู้แต่เรื่องขีดเขียนแต่เป็นเรื่องของการแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ควรจะ บูรณาการกับกิจกรรมในวิชาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ วิชาทัศนศิลป์ควรให้เวลามากกว่า สัปดาห์ละ 1 คาบ อยากให้หลักสูตรเอื้อต่อวัยของผู้เรียน ต่อโอกาสที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ตามความถนัดของตน ผู้เรียนชอบสร้างทัศนคติด้วยตัวเอง ไม่ชอบให้สอน ควรสอนผู้เรียนให้มีเหตุผลในการทำงาน และเป็นตัวของ เขาเองมาก ๆ ครูและกระบวนการบริหารจัดการต้องไปด้วยกันได้ หลักการปฏิรูปการศึกษาตอนนี้เป็นแบบ บูรณาการแต่การเรียนการสอนจริงกับเป็นแบบแยกส่วน การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทำได้ในระดับต่าง ๆ กัน ของสถาบัน สถาบันที่มีความพร้อมมากประกอบกับมีผู้เรียนน้อยจะทำได้ดีกว่า ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ ต่อเมื่อผู้สอนรู้จักผู้เรียนก่อน เวล่าน้อยสั่งงานแล้วเก็บงานยาก การเรียนการสอนศิลปะจำเป็นต้องคัดแยกเด็ก ที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะเพื่อพัฒนาผู้เรียน ครูผู้สอนได้เรียนรู้จากตัวผู้เรียนด้วย เพราะไม่ได้สอน แบบเอาผู้เรียนเป็นสำคัญ เด็กขาดการฝึกด้านการเป็นผู้นำ เพราะขาดการประยุกต์ใช้การศึกษาไทยจึงได้มี ปัญหา ครูต้องตีความให้กว้างทำให้เด็กที่มาเรียนชอบในศิลปะ ส่วนผู้เรียนที่ชอบศิลปะอยู่แล้วก็จะตกแต่งงาน ออกไปอีก ถ้าครูคิดว่าผู้เรียนมีความสำคัญต่อเรามาก เราอยากจะทำให้ถึงจะปลูกฝังเขาอย่างไร สอนให้ผู้เรียนมี ความภาคภูมิใจในตัวเอง เขาทำอะไรจะมีความเป็นผู้นำ แต่ในขณะที่เดียวกัน คุณธรรม จริยธรรม ต้องเข้าไป อยู่กับตัวเขาด้วย

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

จากการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาแนวคิดการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ในแนวปฏิรูปการศึกษา มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่างเป็นส่วนใหญ่ให้ดูความพร้อมของผู้เรียน ตัวครูผู้สอนต้องมีความรู้และทักษะ เช่นเดียวกับคำกล่าวของสมิธ (Smith, 1968; อ้างถึง ใน มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2545 : 91) ที่ว่าในฐานะ แนวคิดใหม่ของหลักสูตรศิลปศึกษาต้องคำนึงถึงทักษะและความเข้าใจที่มีคุณค่าต่อเด็ก หลังผู้เรียนอายุ 12 ปี ทฤษฎีจึงจะมีหลักกระบวนการ และความพร้อมมากกว่าผู้เรียนในระดับต้นหรือระดับพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 เด็กเล็กจึงทำได้แค่เตรียมความพร้อมพอเรียนในระดับสูงขึ้นทฤษฎีก็จะจำเป็นมากขึ้น สอนโดยคำนึงถึงวัย และศักยภาพของผู้เรียนแทรกทฤษฎีเป็นบางโอกาส คือต้องสอนควบคู่กับวิชาปฏิบัติไปด้วย ผู้เรียนระดับ พื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 ควรให้ได้สัมผัสและเกิดความคิดของเขาขึ้นเอง ไม่ควรป้อนทฤษฎีให้แล้วไปปฏิบัติ ไม่ควรใช้หลักการและทฤษฎีนำ คือครูไม่ควรสอนแบบมุ่งไปที่ทฤษฎีในเชิงให้ท่องจำ แต่ไม่มีกระบวนการอื่น เสริมทฤษฎีนั้น ดังที่ศูนย์ปฏิบัติการรูปการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 20) ได้เขียนไว้ในแผนงาน ที่ 20 ว่า เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ สำหรับครูผู้สอนทฤษฎีต้องสอน โดยไม่ปิดกั้นความคิดของผู้เรียน ควรนำเข้าสู่บทเรียนโดยทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุก แล้วจะง่ายต่อการสอน ทฤษฎี สอนโดยไม่ให้ผู้เรียนรู้ตัว ช่วงชั้นที่ 2 ถึงจะรู้ว่าครูได้สอนทฤษฎี

2. แนวคิดด้านการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน

ในด้านของการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมนั้น กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเป็นส่วนใหญ่ว่า ควรจัดเนื้อหาในมีความอิสระ เน้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกโดยครูจำเป็นต้องศึกษาหลักสูตรให้ถ่องแท้ การจัดกิจกรรมสาระต้องคำนึงธรรมชาติของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 9) ว่าด้วยหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า การศึกษาระดับนี้เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ครูต้องรู้จักปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ แต่ต้องไม่ทำให้เสียกระบวนการเรียนการสอนต้องอภิปรายร่วมกับครูในกลุ่มสาระเพื่อกำหนดแผนการสอนในทางเดียวกัน ดังคำกล่าวของ อมรวิรัช นาคทรพ (2545 : 33) ที่ว่า เปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งไปปรับคิดพัฒนาเทคนิคกระบวนการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์เหล่านั้นได้ด้วยตนเองโดยอิสระในรูปหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนความเห็นอื่น ได้แก่ การเน้นลักษณะการสอนแบบโครงงาน ครูต้องรู้ว่าเป็นกิจกรรมอะไร ประเภทไหน ลักษณะกิจกรรมที่จัดต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง

ในด้านของการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่พยายามให้ผู้เรียนใช้วัสดุที่ใกล้ตัวไม่ต้องซื้อหา โรงเรียนต้องมีกองกลางสำหรับอุปกรณ์ ไม่จำเป็นต้องเป็นวัสดุราคาแพง แต่ควรขึ้นอยู่กับฐานะของผู้เรียนและความพร้อมของครู แล้วแต่ลักษณะกิจกรรมนอกจากอุปกรณ์พื้นฐานแล้วอาจจะให้เด็กได้เตรียมหรือหาเพิ่มเติมจากบ้าน ครูต้องเป็นนักคิดสามารถประยุกต์ทรัพยากรหรือวัสดุในท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ศิลปะได้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานปลัดกระทรวง. 2542 : 26) ว่าด้วยสาระสำคัญของกระบวนการพัฒนาครู คุณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง นอกจากนี้ยังมีความเห็นที่ว่ารัฐบาลต้องให้การสนับสนุนจัดตั้งงบประมาณในการกระจายวัสดุอุปกรณ์สู่ต่างจังหวัด

3. แนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกือบตรงกันว่าผู้เรียนต้องสำคัญที่สุด สอดคล้องกับคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ (คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. 2543 : 20) ว่ากระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดหมาย สาระกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดประเมินผล ที่มุ่งพัฒนาคนให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัดความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ความคิดเห็นต่อมาคือครูต้องเป็นผู้พัฒนาตนเองตลอดเวลา การที่ผู้เรียนได้รับการฝึกให้ทำงานอย่างเป็นขั้นตอน และหลักการที่ชัดเจนจะช่วยเด็กบรรลุตามจุดประสงค์ที่ครูตั้งไว้ทุก ๆ กิจกรรม ครูต้องดำเนินการสอนในแนวปฏิรูปอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสาธน์ ด้านสกุลเจริญ (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการพัฒนาบุคลากรของครูโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความต้องการการพัฒนาต่างกัน แนวคิดต่อมาคือ เห็นด้วยกับพระราชบัญญัติการศึกษาที่ให้โอกาสทุกคนได้เรียน เน้นการสอนให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกมากขึ้น ให้เป็นไปในสภาพจริงสอนให้กลุ่มผู้เรียนที่เก่งเข้าใจกลุ่มผู้เรียนที่อ่อนกว่า ให้เข้าใจตามกฎตามเกณฑ์ ตามศักยภาพแต่ละบุคคล

4. แนวคิดด้านการบูรณาการความรู้ ที่สอดแทรกคุณธรรม และจริยธรรม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สามารถสอดแทรกคุณธรรม และจริยธรรมเข้าไปได้ในเนื้อหากิจกรรม และทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีโอกาสมากกว่าวิชาอื่น ๆ เพราะเป็นศาสตร์ว่าด้วยสุนทรียะ

คุณค่า ความดี และความงาม ครูต้องไม่รีรอที่จะสอดแทรกคุณธรรม เมื่อเด็กเกิดลักษณะนิสัยใดก็ตามด้วยการอบรมทันที เช่นเดียวกับคำกล่าวของ ประสิทธิ์ จันทรดา (2547 : 53) ที่ว่าเด็กประณตถือเป็นรากฐานของชีวิต ถ้าเด็กได้รับสิ่งที่ดี ๆ เลียนแบบแต่สิ่งที่ดี ๆ เด็กจะเติบโตเป็นคนดีที่มีคุณภาพของสังคม ถ้าพูดถึงกระบวนการสอนเป็นหน้าที่ของครูอยู่แล้ว ดังคำกล่าวของ ทักษิณ ชินวัตร (247 : 125) ได้กล่าวถึงคำว่า ครูความลึกซึ่งอยู่ที่คุณธรรมและเมตตาธรรม ถ้าครูมีคุณธรรมการเรียนรู้ของครูไม่จำเป็นต้องเก่ง แต่สามารถเรียนรู้ร่วมกันไป ระหว่างสอนไปก็เรียนรู้ไปร่วมกันกับเด็ก ความคิดเห็นอื่น ๆ ได้แก่ ต้องบอกและสอนผู้เรียนโดยตรงถูกหรือผิดต้องไม่ตำหนิจนเกินพอดี เล่าเรื่องราวหรือยกตัวอย่างเชื่อมโยงสู่การมีคุณธรรมและนำใจทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตประจำวันโยงเข้ามาสู่ศิลปะได้ และสอนคุณธรรมจริยธรรมเบื้องต้นได้ ต้องฝึกและปลูกฝังแบบแบบยลให้เห็นเป็นรูปธรรม เจตคติสามารถสอนได้ ต้องสอนศิลปะให้พัฒนาคนแบบองค์รวม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. 2542 : 5) ที่ว่าไว้ในหมวดที่ 1 มาตรา 6 ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

5. แนวคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมแก่ผู้เรียนรวมถึงเชื่อมประสานงานกับชุมชน แหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อพัฒนาผู้เรียน

กลุ่มตัวอย่างส่วนมากให้ความเห็นในเรื่องของการเรียนรู้นอกสถานที่ว่าให้ผู้เรียนออกนอกพื้นที่ได้ แต่ต้องจำกัดบริเวณโดยเฉพาะผู้เรียนช่วงชั้นต้น ต้องพาผู้เรียนไปที่แหล่งเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติครูเล่าเรื่องศิลปะในห้องเรียนที่จะเรียนรู้กับผู้เรียน หรืออาจมีภาพประกอบเพื่อ เพิ่มเติมในส่วนที่จะเรียนรู้ ทำให้ได้ความรู้ในแง่งานศิลปะอาชีพจากการได้พูดคุยกับคนในท้องถิ่น สอดคล้องกับหลักการของสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544 : 83) ที่ว่าด้วยการที่ประชาชน และชุมชนในแต่ละท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเข้มข้นมากขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือผลพวงจากการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้มิใช่จะมีผลดีกับเด็กของเราเท่านั้น แต่จะมีส่วนช่วยปูทางไปสู่การปฏิรูปสังคมไทยให้เข้มแข็ง ยิ่งขึ้นด้วยเช่นกัน ความคิดเห็นต่อมาคือการเตรียมตัวผู้เรียนออกนอกพื้นที่ ให้อาศัยในช่วงโรงเรียนที่ว่าง ช่วงพักกลางวัน หรือช่วงเย็นแลกเปลี่ยนกับวิชาอื่นในกรณีที่เป็น เช่น วิชาลูกเสือหรือกิจกรรม ซึ่ง สอดคล้องกับแนวความคิดของสิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2546 : 27) ที่กล่าวถึงการบูรณาการเชิงวิธีการในการศึกษานอกห้องเรียนว่าเป็นไปได้หลายลักษณะ เช่น การไปสัมภาษณ์ผู้รู้ หรือการไปค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ นอกโรงเรียนเกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาไทย เพราะบางครั้งข้อมูลที่อยู่นอกห้องเรียนมีมากกว่าในห้องเรียนเพื่อนักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์โดยตรง ดังแนวความคิดต่อมาที่ว่า การออกนอกสถานที่เป็นการเรียนรู้ที่ได้ประสบการณ์มากกว่าในห้องเรียน อยากให้มีการจัดสภาพแวดล้อมในมุมกว้างอย่างเด็กในเมืองเรียนรู้สถานที่นอกเมือง เด็กนอกเมืองเข้ามาในเมือง ศึกษาเปรียบเทียบการใช้ชีวิตและการทำงานศิลปะ

6. แนวความคิดด้านการประเมินผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิรูปการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่า ประเมินตามสภาพจริง ตามความรู้ ความสามารถ และวุฒิภาวะของผู้เรียน ประเมินพัฒนาการของผู้เรียน ครูควรคิดเกณฑ์การประเมินผู้เรียนโดยดูสภาพผู้เรียนของตนเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ , ลัดดา ภูเกียรติ และสุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2545 : 289) ที่ว่าการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าของสาระการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านความรู้ ทักษะและคุณธรรมของผู้เรียน ความคิดเห็นอื่นคือ มีการประเมิน

ก่อนเรียน (Pre-test) และประเมินหลังเรียน (Post-test) ครูเป็นผู้ประเมินผลส่วนหนึ่งให้นักเรียนประเมินกันเองส่วนหนึ่ง สอดคล้องกันแนวทางการประเมินผลทางศิลปศึกษาของ De Francesco (1958 : อัดสำเนา) ที่ว่าการประเมินผลของความสัมพันธโดยส่วนรวมกับพัฒนาการของนักเรียน หมายความว่า ครูไม่ควรประเมินผลคนเดียว แต่ควรให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลด้วย เช่น ตัวผู้เรียนเอง ผู้ปกครอง เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้เกิดการประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง มีวิธีการประเมินเป็นระยะให้ผู้เรียนทราบสม่ำเสมอ ครูต้องเป็นผู้สังเกตถึงความเข้าใจมีการโต้ตอบและการซักถามของผู้เรียน มีการคล้อยตามภายในกลุ่มผู้เรียนระหว่างเด็กเก่งและเด็กอ่อนเพื่อการประเมิน มีเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน ดังความหมายการประเมินผลตามเกณฑ์ปฏิบัติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2545 : 19) ได้ให้ความหมายของคำว่า เกณฑ์ หมายถึง กฎเกณฑ์หรือแนวทางการให้คะแนน

งาน / กิจกรรมที่นักเรียนทำ การให้

คะแนนแบบเกณฑ์รวมเป็นการพิจารณาผลงานของผู้เรียนในภาพรวมว่ามีคุณภาพระดับใด

7. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะอื่นๆ จำนวน 18 แนวความคิดแต่ละความคิดเห็นมีจำนวน 1 คำตอบ คิดเป็นร้อยละ 5.55 คือ อยากให้การศึกษาทัศนศิลป์ส่งผลต่อสังคม ชุมชน ตลอดจนผู้ปกครองให้มีความตระหนักและเชื่อมั่นในวิชาเรียนนี้ อยากให้มองว่าคนรักศิลปะไม่ใช่แต่เรื่องขีดเขียนแต่เป็นเรื่องของการแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องจึงสมควรจะบูรณาการกับกิจกรรมในวิชาอื่นๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพวิชาทัศนศิลป์ควรให้เวลามากกว่าสัปดาห์ละ 1 คาบ อยากให้หลักสูตรเอื้อต่อวัยของผู้เรียนต่อโอกาสที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ตามความถนัดของตน ผู้เรียนชอบสร้างทัศนคติด้วยตนเอง ไม่ชอบให้สอน ควรสอนผู้เรียนให้มีเหตุผลในการทำงานและเป็นตัวของเขาเองมากๆ ครูและกระบวนการบริหารจัดการต้องไปด้วยกัน หลักการปฏิรูปการศึกษาตอนนี้เป็นแบบบูรณาการแต่การเรียนการสอนจริงกับเป็นแบบแยกส่วน การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทำได้ในระดับต่างๆ กันของสถาบัน สถาบันที่มีความพร้อมมากประกอบด้วยมีผู้เรียนน้อยจะทำได้ดีกว่า ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ต่อเมื่อผู้สอนรู้จักผู้เรียนก่อน เวล่าน้อยสั่งงานแล้วเก็บงานยาก การเรียนการสอนศิลปะจำเป็นต้องคัดแยกเด็กที่มีความสามารถพิเศษทางศิลปะเพื่อพัฒนาผู้เรียนครูผู้สอนได้เรียนรู้จากตัวผู้เรียนด้วยเพราะไม่ได้สอนแบบเอาผู้เรียนเป็นสำคัญเด็กขาดการฝึกด้านการเป็นผู้นำ เพราะขาดการประยุกต์ใช้การศึกษาไทยจึงได้มีปัญหา ครูต้องตีความให้กว้างทำให้เด็กที่มาเรียนชอบในศิลปะ ส่วนผู้เรียนที่ชอบศิลปะอยู่แล้วก็จะแตกงานออกไปอีก ถ้าครูคิดว่าผู้เรียนมีความสำคัญต่อเรามาก เราอยากจะทำให้วิถีที่จะปลูกฝังเขาอย่างไร สอนให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในตัวเอง เขาทำอะไรจะมีความเป็นผู้นำ แต่ในขณะเดียวกัน คุณธรรมจริยธรรมต้องเข้าไปอยู่กับตัวของผู้เรียนเองด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้

จากผลการวิจัยสามารถสรุปแนวทางการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานในแนวปฏิรูปการศึกษา ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ ดังนี้

1. ในการสอนต้องดูความพร้อมของผู้เรียน ในระดับพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-2 หรือระดับประถมศึกษาปีที่ 1-3 และ 4-6 จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องมีความรู้ และทักษะที่จะคำนึงถึงวัย และศักยภาพของผู้เรียนในวัยนี้ ควรแทรกความรู้ทางทฤษฎีในการสอนควบคู่กับวิชาปฏิบัติไปด้วย
2. ควรจัดเนื้อหาให้มีความอิสระ เน้นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก โดยตัวครูต้องศึกษาหลักสูตรและคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียน
3. วัสดุที่ใช้ในกิจกรรม ครูควรให้ผู้เรียนหาวัสดุใกล้ตัวและราคาถูกหรือไม่ต้องซื้อก็ได้ ทางโรงเรียนแต่ละแห่งควรมีกองกลางสำหรับอุปกรณ์ที่พอเพียงในผู้เรียนที่ขาดเหลือหรือสาเหตุฉุกเฉินอื่นๆ
4. ในการเรียนการสอนครูต้องมีแนวคิดที่จะเน้นไปที่ตัวผู้เรียนตามแนวการปฏิรูปการศึกษา โดยครูต้องเป็นผู้พัฒนาตนเองเช่นกัน
5. ควรทำการสอดแทรกคุณธรรม และจริยธรรมเข้าไปในเนื้อหา กิจกรรม ทำให้ทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะและทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ครูต้องไม่รีรอที่จะสอดแทรกคุณธรรม เมื่อผู้เรียนเกิดลักษณะนิสัยได้ก็ตาม
6. ในการเรียนรู้นอกสถานที่ควรพาผู้เรียนไปที่แหล่งเรียนรู้ ในเด็กเล็กอาจมีการจำกัดบริเวณที่พอเพียง และง่ายต่อการควบคุมซึ่งขึ้นอยู่กับกำลังการดูแลของแต่ละโรงเรียน
7. การวัดและประเมินผล ควรประเมินตามสภาพจริง ตามความรู้ความสามารถและวุฒิภาวะของผู้เรียน เน้นด้านการพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูผู้สอนศิลปศึกษา ในแนวทางการสอน แบบปฏิรูปการศึกษา
2. ควรมีการวิจัยถึงปัญหาการบูรณาการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบเจาะลึก

บรรณานุกรม

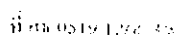
บรรณานุกรม

- กมล สุดประเสริฐ. (2540). การสังเคราะห์การปฏิรูปการศึกษาของประเทศต่างๆ และการวิเคราะห์
เปรียบเทียบด้านการปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ที.พี พรินท์.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544, 2 กุมภาพันธ์). วารสารวิชาการ พุทธศักราช 2544.
กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2538). แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อมรินทร์พรินต์.
- _____. (2545). คู่มือการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ :
บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด.
กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- ครรชิต นิตวอนนุตรพันธ์. (2540). ความคาดหวังของครูศิลปศึกษาต่อบทบาทของผู้ปกครองในการ
ส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชะลอ พงษ์สามารถ. (2526). ศิลปกรรมสำหรับครูมัธยม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
เจริญวิทย์การพิมพ์
- จิเรก พรสีมา. (2543). ปฏิรูปการศึกษาไทย ทำอย่างไร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ส. รุ่งทิพย์ ออฟเซต.
- ทักษิณ ชินวัตร. (2547). คมความคิด พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร ยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ
(NATIONAL AGENDA ON EDUCATION). กรุงเทพฯ : ชมรมครูไท.
- บุศรินทร์ คำหุง. (2544). การศึกษามหาวิทยาลัยศิลปศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริม
การอนุรักษ์ศิลปกรรมไทย ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาในโรงเรียนระดับ มัธยมศึกษา
ตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร. ภาควิชาศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปฏิรูปการศึกษา, สำนักงาน. (2544). ปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ : องค์การมหาชนเฉพาะกิจ. อัดสำเนา.
- _____. (2544). 108 ปัญหาปฏิรูปการศึกษาคณะ 2. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- _____. (2545). ปฏิรูปการศึกษาไทยในมุมมองประชาชน. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- ปรววรรณ ดวงรัตน์. (2541). การศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ
สาขาทัศนศิลป์ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรัชญา เวสารัชช. (2545). ผ่านทางตันปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินต์แอนด์พับลิชชิ่ง
จำกัด.
- ประเวศ วะสี. (2545). ผ่านทางตันปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินต์แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ประสงค์ พวงดอกไม้. (ม.ป.ป.). มาตรฐานวิชาศิลปศึกษาและดนตรีศึกษาระดับมัธยมศึกษา.
กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศ.

- ประสาธน์ ด้านสกุลเจริญ. (2530). ความต้องการพัฒนาบุคลากรของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สังกัดบุรี. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.
- ประสิทธิ์ จันทรดา. (2547). ส่องกล้องมองการศึกษา. ปทุมธานี : บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.
- พบพร บำรุงจิตร. (2542). การศึกษาความคิดเห็นของครูและผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการ ปฏิรูปการศึกษา : การศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสวรรค์. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พิมพันธ์ เตชะคุปต์, ลัดดา ภูเกียรติ และสุวัฒนา สุวรรณเขตนิยม. (2545). นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้ สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา เล่ม ๒. กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2545). ผ่านทางต้นปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2545). ศิลปศึกษาแนวปฏิรูปฯ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำรา และ เอกสารทางวิชาการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุบลรัตน์ เคยอาษา. (2545). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสติปัญญา กับความสามารถทางด้านทัศนศิลป์. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- วาทณี ว่องวัญญู. (2531). ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการ สายงานบริการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรพงษ์ อรุณเรือง. (2540). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความทรงจำ เรื่อง จิตกรรมนามธรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จากการ สอนแบบวิจารณ์ศิลปะวิเคราะห์ของ เอ็ดมันด์ เบิร์ก เฟลด์แมน กับการสอนแบบปกติ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2543). การวิจัยและพัฒนาสาขาทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ : สันติศิริการพิมพ์.
- _____. (2536). ทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2544). ปฏิรูปการศึกษาก้าวหน้าอย่างมั่นใจ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา.
- _____. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช สำราญราษฎร์.
- _____. (2544). สารและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ. กรุงเทพฯ : องค์การ รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สิปปนนท์ เกตุทัต. (2545). จากอดีตและปัจจุบันสู่อนาคตของการปฏิรูปการศึกษาไทย สู่สังคมแห่ง ปัญหาและการเรียนรู้. กรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพัฒนาไท.
- สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. (2546). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.

- สำนักงานพัฒนาข้าราชการ. (2541). ระบบการพัฒนาข้าราชการครู. กรุงเทพฯ : วารสารข้าราชการครู. ถ่ายเอกสาร.
- อมรวิรัช นาคทรพรพ. (2545). ปมปฏิรูป. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- อารี พันธุ์มณี. (2543). คิดอย่างสร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ตันอ้อ 1999 จำกัด.
- อุ้นศรี อยู่อ่อน. (2542). ความต้องการความรู้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสอน ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อรพรรณ สมานทรัพย์. (2539). บทบาทที่คาดหวังและปฏิบัติจริงในด้านการเรียนการสอนของครู ประจำกลุ่ม การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับ 3-4 ทางวิทยุและไปรษณีย์ตามการรับรู้ ของตนเอง ผู้บริหารและผู้เรียนในเขตภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต : กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2545). ผ่านทางตันปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- Areiniega, Buillermo mignel, (1972). "Teacher In-service Education Model" Dissertation Abstract. Internation.
- Beck, William R. (1976). Pupil perception of teacher Merit : A Factor Analysis of Five Postulate Dimension. Journal of Education Research.
- Bloom, Benjamin. S. (1956). Taxonomy of Educational objectives Handeook Cognitive Domain. New York.
- Christy, Dipple. (1991). Planned Change for Personnel Development Strategies Planning and The CSDP Mid-South. Regional Resource Center. Lexington : Document Reproduction series.
- Crowe, John V. (1998). Art about Teaching : a Visual Heuristic study of the content and Process of Teaching Are Education as Subject of Making Art. The Union Institute.
- De Francesco, Italio. (1958), Art Education. New York : Harper and Brothers, Publishers.
- Hortin, J.A., (1982). Experimental phenomenology and visual literacy. In Television and Visual Literacy. Edited by R.A. Braden and A.D. Walker. Indiana University.
- Kleinstiver, Louis. (1987). Inservice Teaining Needs of Schools Members as Perceived by School Board Members and School Superintendents. Dissertation Abstracts International.
- Mistry, Runey J. (1978). Improving College teaching : Model Faculty Development Program for Unitary. Dissertation Abstracts International.
- Oudjans, M. (1982). The form and content of a picture, and the art of image making in Television and Visual Literacy. Edited by R.A. Braden and AD. Walker. P. 209-219. Indiana : Indiana university.

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์การวิจัย

1. การศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของ
 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
 ต่อระบบนิเวศและสังคม

1992, 1993, 1994, 1995

[illegible]

Gen. 22:1-14

Abstract

เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ได้มีการประชุมหารือ สหกรณ์สหกรณ์
เกษตรกรรมและสหกรณ์อื่นๆ ในพื้นที่อำเภอเมืองสุพรรณบุรี เรื่อง "การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มผลผลิต"
ขึ้นต้นสุดในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี โดยมี นายสมชาย งามวิจิตรธรรม นายก อบจ.สุพรรณบุรี
เป็นประธาน มีนายสมชาย งามวิจิตรธรรม นายก อบจ.สุพรรณบุรี เป็นประธาน
การประชุมครั้งนี้ มีนายสมชาย งามวิจิตรธรรม นายก อบจ.สุพรรณบุรี เป็นประธาน
การประชุมครั้งนี้ มีนายสมชาย งามวิจิตรธรรม นายก อบจ.สุพรรณบุรี เป็นประธาน
การประชุมครั้งนี้ มีนายสมชาย งามวิจิตรธรรม นายก อบจ.สุพรรณบุรี เป็นประธาน

วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ณ กรุงเทพมหานคร ได้โปรดให้บรรดาให้ นายโหวด สังขสิทธิ์ นายอำเภอ
ในการให้สัญญา ณ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๓ ณ กรุงเทพมหานคร ๓ โหวด

[illegible]

John. E. ...

ศูนย์ส่งเสริมการค้าสินค้าเกษตร จังหวัดขอนแก่น
ขอนแก่น ๔๖๐๐๐

សមាជិកប្រចាំឆ្នាំ

Mr. J. J. Goss: 11(0)0 330 8642 001

[illegible]

หมายเลข : ศักงการสถาปนาชั้นอนุบาลขึ้นต้น กรณาลิตลตณีนีเอด โทรศัพท์ 02-9043866 มือถือ 01-6427872

ที่ ศธ 0519.12/๙๔๙

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุรนารี 23 ถนนพหลโยธิน 10110

๗ มกราคม 25๖๕

เรื่อง ขอดำเนินการขอความเห็นชอบ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนิมิตสาราม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบฟอร์มขอ

เนื่องด้วย นายภวิศร์ สังข์เขียว นิติกระตุมปริญญาโท สาขาวิชาศิลปวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท สาขาวิชาศิลปวิทยา
ชั้นพื้นฐานในแนวปฏิบัติการศึกษา โดยมี รองศาสตราจารย์วราพรธรรม คำเจริญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
อำนาจ เข้มสนวน เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ นิติกระตุมจึงเป็นต้นฉบับ
ข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ อาจารย์วินัย คุ้มคำดำ เป็นผู้ควบคุมดูแลการศึกษาระดับปริญญาโท
บัณฑิตวิทยาลัยชั้นพื้นฐานในแนวปฏิบัติการศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอความเห็นชอบ และได้โปรดพิจารณาให้ นายภวิศร์ สังข์เขียว ได้รับข้อมูล
ในการทำวิทยานิพนธ์ และขอขยายพระฤกษ์เป็นขอขมา ๓ โยคา

ขอแสดงความนับถือ

/s/ภ.วิ.ศ.

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วินัย คุ้มคำดำ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักวิชาคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร 02-664-1000 ต่อ 5618, 5711

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิติกร โทร 02-9034866 มือถือ 01-6497877

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มทว. โทร. 5731, 5618

ที่ ศบ 0519.12/c4/

วันที่ ๕ มกราคม 2548

เรื่อง ขอลงนามอนุมัติเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิต มทว.วิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)

เนื่องด้วย นายวชิรศักดิ์ สังข์เผือก นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษานวัตกรรมการสอนทักษะการ
เขียนพื้นฐานในแนวปฏิรูปการศึกษา” โดยมี รองศาสตราจารย์วรพจน์รัตน์ ตั้งเจริญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
อำนาจ เกื้อสมชาย เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บ
ข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ อาจารย์ชลธิพรพรหม ทองระมก เป็นผู้ควบคุมและเก็บข้อมูลการฝึกสอนบทเรียน
สอนเขียนพื้นฐานพื้นฐานในแนวปฏิรูปการศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขออนุมัติลงนาม ให้ไปพิจารณาดำเนินการ นายวชิรศักดิ์ สังข์เผือก ไม่สามารถ
ในการทำวิทยานิพนธ์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

๕/๑/๒๕๔๘

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์หญิงวิจิตรพรพรหม)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศษ ๐๕19.12/๔4.๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๕ มกราคม 2563

เรียน ขอลาขออนุญาตลาเพื่อการศึกษา

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทพมงคล 2 วัดหินกรรณิฆิต

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบฉันทานุญาต

เรียนว่า นายวรงค์ สังข์เผือก นิสิตระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุญาตให้ทำปริญญาบัตร เรื่อง "การศึกษานวัตกรรมและ
งานพื้นฐานในแนวปฏิรูปการศึกษา" โดยมี รองศาสตราจารย์วราวุธ จันทร์พิชญ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
อำนาจ เกื้อเกษม เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญาบัตร ในกรณี นี้ได้มีคำแนะนำเป็นข้อ
ข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ นายวรงค์ สังข์เผือก เป็นผู้ดำเนินการศึกษาวิจัย
ก่อนถึงขั้นพื้นฐานในแนวปฏิรูปการศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอลาขออนุญาตลา ได้โปรดพิจารณาให้ นายวรงค์ สังข์เผือก ได้ทำข้อมูล
ในการทำปริญญาบัตร และขอขออนุญาตเป็นครั้งคราว ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

/s/ วรงค์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์วราวุธ จันทร์พิชญ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์)

แบบที่บัณฑิตวิทยาลัย

สำนัก กองทะเบียนการศึกษา

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5721

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-9034866 มือถือ 01-6497872

หมายเลข : ตั้งกรรมการสอบนายอรรถพรชัย เจริญทรัพย์ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 โทรศัพท์ : 02-9034866 โทรสาร : 01-6197872

ที่รง 6519.12/๔๑๑

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑ มกราคม 2548

เรื่อง ขอบความเหมาะสมเพื่อการจัด

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์เจ้าพระยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสมัครเข้า

เรียนว่า นายณวัฒน์ สังข์ศิลป์ มีบัตรระดับปริญญาโท สาขาวิศวกรรม
เครื่องกล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้เข้าปริญญานิพนธ์เรื่อง “การเลือกแนววิเคราะห์ของหินมวลไป
ขึ้นพื้นฐานในแนวปฏิรูปการเสถียร” โดยมี รองศาสตราจารย์วรวิทย์ ตั้งเจริญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
อานนท์ เต็มสมบูรณ์ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ มีข้อมูลจำแนกเบื้องต้น
ข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยข้อให้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประพนธ์ กุลพิณ เป็นผู้ออกแบบและดำเนินการศึกษานวต
กรรมและเครื่องมือขึ้นพื้นฐานในแนวปฏิรูปการเสถียร

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ให้โปรดพิจารณาให้ นายณวัฒน์ สังข์ศิลป์ ได้เข้าช่วย
ในการทำปริญญานิพนธ์ และขอความประสงค์เป็นขอขำสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ จิระเดชกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ผู้ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำนักบริหารงานทั่วไปและนิติการ

โทร ๐๒-๕๕๔-๑๐๐๐ ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ ข้อความของเอกสารนี้เป็นฉบับร่าง กรุณาตรวจสอบให้เรียบร้อย โทรสาร ๐๒-๕๕๔๕๘๕๕ โทรสาร ๐๒-๕๕๔๕๗๗๗

ที่ ศธ 0519.12/๙๙

ทบพิทวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒ มกราคม 2548

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์

เนื่องด้วย นายวรงค์ สังข์สิงห์ มีระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโทขึ้นชื่อเรื่อง "การเทียบแบบ วัดธรรมสถานเพื่อเป็นต้นแบบขึ้นพื้นฐานใหม่แนวปฏิรูปการศึกษา" โดยมี คณะคณาจารย์มหาวิทยาลัย ดังเจริญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศุภราช เข็มสมบูรณ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการตอบคำถามปัญหาฉบับนี้ ในกรณี นี้มีสื่อมวลชนจำแนกต้นตอเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศุภราช เข็มสมบูรณ์ เป็นผู้ตอบแบบสัมภาษณ์การให้สัมภาษณ์จึงการตอบข้อสงสัยให้ขึ้นพื้นฐานใหม่แนวปฏิรูปการศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ให้โปรดพิจารณาให้ นายวรงค์ สังข์สิงห์ ไม่เก็บข้อมูลในการทำปริญญาโทขึ้นชื่อ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

/ส.ส.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกียรติคุณ จีระเดช บุญ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ผู้ปฏิบัติแทนคณบดี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร 02-664-1900 ถึง 6648, 6649

นายณทศ ดิยการณคณบดีข้อมูลเดิมเดิม กรุงเทพฯ 02-9034866 ถึง 01-6497872

ที่ ศธ 0519.12/ค ๐๕

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๖ มกราคม 2563

เรื่อง ขอกวามอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดโกลนสูง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

เนื่องด้วย นายกวัดส์ สังข์เผือก มีภาระสอนปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโทขึ้นชื่อ "การสื่อขบวนการศิลปะการแสดงเพื่อส่งเสริมขั้นพื้นฐานในแนวปฏิรูปการเรียนรู้" โดยมี รองศาสตราจารย์วราพรรัตน์ ตั้งเจริญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เข้มสมราช เป็นคณะกรรมการควบคุมการเข้าปริญญาโทขึ้นชื่อ ในกรณีนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้นายอาจารย์สุรัชย์ เกียรติกาน เป็นผู้ลงนามแบบสอบถามเพื่อการศึกษาระดับ การสอนให้เรียนชื่อขั้นพื้นฐานในแนวปฏิรูปการเรียนรู้

จึงเรียนมาเพื่อขอกวามอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้นายกวัดส์ สังข์เผือก ได้เก็บข้อมูล ในการทำปริญญาโทขึ้นชื่อ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

/ร.ว.๑๔—

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรัชย์ เกียรติกาน)

คณะศึกษาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย

เจ้าพนักงานกลางศิลปศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 8618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิต โทรทัศน์ 02-9034866 มือถือ 01-6497872

ที่ ศธ 0519.121/๔/๖

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

4 มกราคม 2548

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนสุพรรณภูมิ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบฟอร์มขอ

เนื่องด้วย นายภวัตร สังข์เผือก นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาแนวคิดการเล่นที่แฝงอยู่ในขั้นพื้นฐานในแนวปฏิรูปการศึกษา" โดยมี รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อำนวย เข็มสอาด เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้ อาจารย์อภิชาติ ประทุมรัตน์ เป็นผู้ตอบแบบสัมภาษณ์การศึกษาแนวคิดการเล่นที่แฝงอยู่ในขั้นพื้นฐานในแนวปฏิรูปการศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นายภวัตร สังข์เผือก ได้เก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชญ์สิริ จิระเดชากุล)

คณาบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ถ้ามีกรณคดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร: 02-663-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 02-9034866 มือถือ 01-6497872

ที่ ศธ 0519.12/c ๔๓

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุมนวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๔ มกราคม 2548

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เพื่อกรวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนวัดประเสริฐราชวรรังสรรค์วิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบฉันทานุญาต

เนื่องด้วย นายภวิศ สว่างเผือก นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การศึกษาแนวคิดการสอบเทียบหลักสูตร
ขั้นพื้นฐานในแนวทางปฏิรูปการศึกษา" โดยมี รองศาสตราจารย์วราภรณ์ ตั้งเจริญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
อำนาจ เอ็นสนาย เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในกรณี นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บ
ข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอใช้ อาจารย์สมบุญ ถวัลยวงศ์ เป็นผู้คอยแนะนำด้านการเก็บข้อมูลการศึกษานี้
การสอบเทียบหลักสูตรขั้นพื้นฐานในแนวทางปฏิรูปการศึกษา

จึงเรียนขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นายภวิศ สว่างเผือก ได้เก็บข้อมูล
ในการทำวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เพ็ญศิริ จีระเวสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร 02-661-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ โทรศัทพ์ 02-9034866 นิตย 01-6497872

ที่ กธ 0519.12/๙๙๙

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๔ มกราคม 2548

เรื่อง ขอกความยกย่องเชิดชูเกียรติ

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอัสสัมชัญ แผนกประถม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์

เนื่องด้วย นายภูวดล สังข์เผือก มีผลงานปริญญานิพนธ์ สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การศึกษานวัตกรรมการสอนพิเศษกลุ่มพิเศษพื้นฐานในแนวปฏิรูปการศึกษา" โดยมี รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เป็นสมัชชา เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำวิทยานิพนธ์ ในคราวนี้ นิพนธ์มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอให้อาจารย์วิชาภาษาอังกฤษ เป็นผู้ตอบแบบสัมภาษณ์การศึกษานวัตกรรมการสอนพิเศษกลุ่มพิเศษพื้นฐานในแนวปฏิรูปการศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอกความยกย่องเชิดชูเกียรติ ได้โปรดพิจารณาให้ นายภูวดล สังข์เผือก ได้รับข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ เกตุ)

คณาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1008 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิตติ โทรทัศน์ 02-9034866 นิตติ 01-6497872

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์
เรื่อง
การศึกษาแนวคิดการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ในแนวปฏิรูปการศึกษา

คำชี้แจง

ทัศนศิลป์ หมายถึง ขอบเขตการศึกษาที่มุ่งเน้นเฉพาะด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์

ปฏิรูปการศึกษา หมายถึง การปรับปรุงดำเนินงานโดยการเลือกสรรเปลี่ยนแปลงและพัฒนาด้านการสอนที่มีอยู่เดิมด้วยความคาดหวังว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่ให้เบาบางหรือหมดไป โดยดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน มีขอบเขตการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนวิชาทัศนศิลป์ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวคิดและแนวการสอนทัศนศิลป์ตามแนวปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน และการเรียนศิลปะ ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาค้างนี้

ชื่อ.....นามสกุล.....
ตำแหน่ง.....ประสบการณ์การสอน.....
วุฒิการศึกษา.....สาขาวิชา.....วุฒิอื่นๆ.....
ระดับที่ทำการสอน.....ชั้นที่สอน.....
ที่อยู่สถาบัน.....
สังกัด.....

1. แนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน

1. ในการสอนวิชาทัศนศิลป์ท่านคำนึงถึงด้านใดของผู้เรียนบ้าง.....

.....

.....

.....

2. ในขั้นตอนของการสอนทฤษฎีทัศนศิลป์ ท่านมีการเตรียมการในขั้นตอนต่อไปอย่างไร

2.1 การวางแผนการสอน.....

.....

.....

2.2 การจัดเตรียมใบงาน เอกสารประกอบการสอนทฤษฎี.....

.....

.....

2.3 การเลือกวิธีสอนทฤษฎี ที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ

.....

.....

3. ท่านคิดว่าตัวครูผู้สอนควรมีการเตรียมความพร้อมอย่างไรในการสอนทฤษฎีทัศนศิลป์

.....

.....

4. ท่านคิดว่าช่วงวัยใดของผู้เรียนระดับพื้นฐานเหมาะสมในการเรียนรู้ทฤษฎีทางทัศนศิลป์

.....

.....

5. ท่านคิดว่าทฤษฎีความรู้ทางทัศนศิลป์มีความจำเป็นต่อผู้เรียนระดับพื้นฐานมากน้อย
แค่ไหน อย่างไร โปรดแสดงความคิดเห็น.....

.....

.....

.....

2. แนวคิดการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน

1. การจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมในแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ควรมีลักษณะอย่างไร

2. ท่านมีรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไร

3. ท่านคิดว่าครูผู้สอนควรมีขั้นตอนในการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมการเรียนรู้อย่างไรที่จะ
สามารถเน้นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน

4. ท่านมีแนวความคิดด้านการผลิตหรือการเลือกใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับเนื้อหา
และกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่

5. ท่านที่ประสบปัญหาในการที่ผู้เรียนขาดความพร้อมด้านการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการ
ปฏิบัติงานบ้างหรือไม่ และมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร

3. แนวคิดด้านการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐาน ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา

1. คิดว่าสิ่งใดสำคัญที่สุดในการสอนทัศนศิลป์ โดยสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา

2. ท่านมีหลักการหรือแนวทางในการสอนทัศนศิลป์อย่างไรดังต่อไปนี้

2.1 การค้นคว้า.....

.....

2.2 ด้านการเตรียมการสอน.....

.....

2.3 การเลือกวิธีสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ

.....

2.4 การวัดและประเมินผล.....

.....

3. ท่านมีวิธีการเตรียมตัวอย่างไรที่จะไม่ให้เกิดปัญหาในการสอน หรือหาทางแก้ปัญหาอย่างไร.....

.....

4. ท่านมีแนวทางหรือองค์ความรู้ใหม่ในการสอนทัศนศิลป์ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาหรือไม่ ถ้ามี โปรดให้การชี้แนะ.....

.....

4. แนวคิดด้านการบูรณาการความรู้ ที่สอดคล้องกับคุณธรรม และจริยธรรม

1. ในการจัดการเรียนการสอนทัศนศิลป์ ท่านมีการบูรณาการและสอดคล้องกับคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างไร.....

.....

2. ท่านคิดว่าวิชาศิลปะหรือทัศนศิลป์มีโอกาสมากกว่าวิชาอื่นหรือไม่ ในการบูรณาการ สอดคล้องกับคุณธรรม จริยธรรม เพราะเหตุใด.....

.....

3. ท่านคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุให้ผู้เรียน มีค่านิยม และคุณธรรม จริยธรรมแตกต่างกัน

.....

.....

4. ท่านมีวิธีการว่ากล่าวตักเตือน หรือสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ในกรณีที่ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์อย่างไร

.....

.....

5. แนวความคิดด้านการจัดสภาพแวดล้อมแก่ผู้เรียน รวมถึงการเชื่อมประสานงานกับชุมชน แหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่เพื่อพัฒนาผู้เรียน

1. ท่านมีการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในวิชาทัศนศิลป์อย่างไร

.....

.....

2. ท่านให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนเพื่อเสริมบรรยากาศการเรียนการสอนทัศนศิลป์หรือไม่ และมีวิธีการอย่างไร

.....

.....

3. ท่านมีการนำเสนอให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งการเรียนรู้นอกสถานที่อย่างไร

.....

.....

4. ท่านมีการจัดการแหล่งการเรียนรู้นอกโรงเรียน รวมถึงการให้ผู้เรียนได้ออกเรียนรู้สู่แหล่งชุมชน หอศิลป์ พิพิธภัณฑ์ ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ หรือไม่ และท่านมีวิธีดำเนินการอย่างไร

.....

.....

5. ท่านมีวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ และต้องการความรู้เพิ่มเติม เกี่ยวกับศิลปะในท้องถิ่นของตน และการเรียนรู้ศิลปะในแหล่ง ชุมชนอย่างไร

.....

6. แนวคิดด้านการประเมินผลการเรียน ที่เห็นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวปฏิรูป การศึกษา

1. ท่านมีหลักการและขั้นตอนในการวัดและประเมินผลผู้เรียนอย่างไรที่สอดคล้องกับ แนวทางการปฏิรูปการศึกษา

.....

2. ท่านมีวิธีวัดกระบวนการทำงานศิลปะของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันในแต่ละคนหรือไม่ เช่น ด้านการพัฒนาการเรียนรู้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านทัศนธาตุหรือองค์ประกอบ ศิลป์ ด้านความมีระเบียบเรียบร้อย ด้านการแก้ปัญหา ฯลฯ ท่านมีวิธีดำเนินการวัดและ ประเมินผลอย่างไร

.....

3. ท่านมีการวัดให้ผู้เรียนประเมินผลงานของเพื่อนร่วมชั้นเรียนด้วยกันหรือไม่ อย่างไร

.....

4. ท่านเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลผู้เรียนหรือไม่

อย่างไร

.....

.....

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ เดือน พ.ศ.

เวลา

รายชื่อกลุ่มตัวอย่างที่ให้การสัมภาษณ์แนวคิดการสอนทัศนศิลป์ขั้นพื้นฐานในแนวปฏิรูปการศึกษา

ลำดับที่	รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	สถาบัน / ที่อยู่	วันที่ทำการสัมภาษณ์
1.	อ.มณูญ คล้อยวงศ์	โรงเรียนวัดประเสริฐราชฎ์ รังสรรค์วิทยา	7 มกราคม พ.ศ. 2548
2.	อ.อภิชาติ ประทุมนันท์	โรงเรียนสุพรรณภูมิ	11 มกราคม พ.ศ. 2548
3.	อ.สุรัช เสือสูงเนิน	โรงเรียนวัดโคกสูง	11 มกราคม พ.ศ. 2548
4.	อ.วินัย คุ้มผาคำ	โรงเรียนวัดนินสุขาราม	21 มกราคม พ.ศ. 2548
5.	อ.วชิรา วงศ์พันธุ์	โรงเรียนอัสสัมชัญแผนก ประถม	19 มกราคม พ.ศ. 2548
6.	อ.พนิดา จตุรวิชัย	โรงเรียนวัดคุลิตตาราม (ประถม)	3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548
7.	อ.พงษ์รินทร์ วรินทร์เวช	โรงเรียนวัดราชฎ์บำรุง	21 มกราคม พ.ศ. 2548
8.	อ.ศกุนเตลา ดีทองอ่อน	โรงเรียนเทศบาล 2 วัดทินกร นิมิต	8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548
9.	รศ.ลลิตพรรณ ทองงาม	โรงเรียนสาธิต มศว.ประสาน มิตร (ฝ่ายประถม)	31 มกราคม พ.ศ. 2548
10.	ผศ.พระพงษ์ กุลพิศาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา	25 มกราคม พ.ศ. 2548
11.	รศ.เปรมรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548
12.	ผศ.ผดุง พรหมมูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต	28 มกราคม พ.ศ. 2548

ภาคผนวก ค

ภาพประกอบการสัมภาษณ์

ภาพประกอบ 1 การสัมภาษณ์ อาจารย์ขัมบุญ คล้อยวงษ์ ครูต้นแบบโรงเรียนวัดประเสริฐราษฎร์รังสรรค์วิทยา
อ. เมือง จ. ราชบุรี

ภาพประกอบ 2 การสัมภาษณ์ อาจารย์อภิชาติ ประทุมพันธ์ ครูต้นแบบ โรงเรียนสุพรรณภูมิ อ. เมือง จ.
สุพรรณบุรี

ภาพประกอบ 3 การสัมภาษณ์ อาจารย์สุรัชย์ เสือสูงเนิน ครูต้นแบบโรงเรียนวัดโคกสกุล อ. พัฒนานิคม
จ. ลพบุรี

ภาพประกอบ 4 การสัมภาษณ์ อาจารย์วิชัย คุ่มผิวดำ ครูศิลปศึกษา โรงเรียนวัดนินสุขาราม เขตบางบอน
กรุงเทพฯ

ภาพประกอบ 5 การสัมภาษณ์ อาจารย์ขวจิรา วงศ์พันธุ์ ครูศิลปศึกษา โรงเรียนอัสสัมชัญแผนกประถม เขตยานนาวา กรุงเทพฯ

ภาพประกอบ 6 การสัมภาษณ์ อาจารย์พนิดา จตุรวิชัย ครูศิลปศึกษา โรงเรียนวัดสุทัศนดาราม (ประถม) เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ

ภาพประกอบ 7 การสัมภาษณ์ อาจารย์พงศ์ณรินทร์ วรินทร์เวช ครูศิลปศึกษา โรงเรียน วัดราษฎร์บำรุง
เขตบางแค กรุงเทพฯ

ภาพประกอบ 8 การสัมภาษณ์ อาจารย์ศกุนเตลา ดิทองอ่อน ครูศิลปศึกษา โรงเรียนเทศบาล 2 วัดหินกรนิมิต
อ. เมือง จ. นนทบุรี

ภาพประกอบ 9 การสัมภาษณ์ รศ. ลลิตพรรณ ทองงาม ครูศิลปศึกษา โรงเรียนสาธิต มศว. ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) เขตวัฒนา กรุงเทพฯ

ภาพประกอบ 10 การสัมภาษณ์ ผศ. พิระพงษ์ กุลพิศาล นักวิชาการศิลปศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ถนนอิสรภาพ กรุงเทพฯ

ภาพประกอบ 11 การสัมภาษณ์ รศ. ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพพูลย์ นักวิชาการศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

ภาพประกอบ 12 การสัมภาษณ์ ผศ. ผดุง พรหมมูล นักวิชาการศิลปศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เขตดุสิต
กรุงเทพฯ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ

นายภวัตร สัมพันธ์

วันเดือนปีเกิด

18 มกราคม 2519

สถานที่อยู่ปัจจุบัน

49/1 หมู่ที่ 4 ต. บางกร่าง อ. เมือง จ. นนทบุรี 11000

ตำแหน่งหน้าที่การงาน

อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะ งามวดจิตรกรรม

สถานที่ทำงานปัจจุบัน

โรงเรียนไทยวิจิตรศิลป์อาชีวศึกษา

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2536

อาชีวศึกษา (ป.ว.ช.) จากวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมกรุงเทพฯ

พ.ศ. 2538

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ป.ว.ส.) จากโรงเรียนไทยวิจิตรศิลป์

พ.ศ. 2540

ครุศาสตรบัณฑิต จากสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา

พ.ศ. 2548

กศ.ม.(ศิลปศึกษา) จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ